

Cijena 10 kuna

ISSN 1874-4861

GLAS

ANTIFASISTA

Broj 77 - Zagreb, 20. prosinca 2011. godine

Priopćenje

**SVE AGRESIVNIJI
POVIJESNI
REVIZIONIZAM**

Šibenik

OBLJETNICA OSLOBOĐENJA DALMACIJE

Jubilej

**DVADESET
GODINA
SABA RH**

Yad Vashem - Jasenovac

**SURADNJA
MEMORIJALNIH
CENTARA**

Zagreb

**ODBIJENA
PROMJENA
IMENA TRGA
MARŠALA TITA**

Svjetska veteranska federacija

KONFERENCIJA KOMITETA ZA ŽENE U OSLU

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST SABA RH (8. studenog 2011.)

Sve agresivniji nasrtaji na antifašizam

Izvršni odbor Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske obraća se hrvatskoj javnosti, osobito svim demokratski orientiranim snagama u Hrvatskoj, ali i svjetskoj javnosti s pozivom na podršku u otporu sve jačem i agresivnjem povijesnom revisionizmu kojim se – s jedne strane – žele rehabilitirati snage poražene u Drugome svjetskom ratu i ideologija kojom su se one vodile, a s druge – stvoriti osnova na kojoj bi se gradila hrvatska država, u suprotnosti s njezinim Ustavom.

Kulminacija te desne ofanzive, koja nije samo negiranje Narodno-oslobodilačke antifašističke borbe u Hrvatskoj, njego je i rukavica bačena u lice današnjoj Europi, oslojenoj na antifašističke temelje, uhićenje je istaknutog antifašiste i prvog ministra unutarnjih poslova Republike Hrvatske Josipa Boljkovca. Dodatni je motiv u tome i aktualna predizborna kampanja, kao i odvraćanje pozornosti javnosti od gorućih problema s kojima je suočena hrvatska država. Punih 20 godina sustavno se umanjuju, pa i prešućuju zločini nacifašizma i ustaškog režima u Hrvatskoj, a nameće se tema o tzv. komunističkim zločinima. Istodobno jedva da netko spomene činjenicu da je u istom razdoblju srušeno više od

3.000 spomenika antifašističkim borcima i žrtvama fašizma kojima – u krajnjoj liniji – zahvaljujemo i postojanje današnje samostalne Hrvatske. Dok u Europi na povremene provale desnoga revisionizma i ekstremizma reagiraju državne institucije, u Hrvatskoj smo – na žalost – svjedoci upravo takvog revisionizma i ekstremizma toleriranog, pa i sponsoriranog od strane Države.

Hrvatska, ali i europska javnost moraju postati svjesne opasnosti koja prijeti kako povijesnoj istini, koju ne trebaju utvrditi predstavnička tijela, nego objektivni povjesničari, tako i demokraciji i demokratskim vrijednostima što ih Europa kontinuirano ostvaruje, a za koje Republika Hrvatska tvrdi da su joj krajnji cilj. Prigodničarsko pozivanje na antifašizam ne može sakriti gorku istinu da je Hrvatska suočena sa sve jačim i agresivnjim nasrtajima poklonika one ideologije za koju smo mislili da je godine 1945. jednom za uvijek poražena.

Vrijeme je da se to shvati i da se pruži otpor. Prije no što bude kasno.

Počasni predsjednik SABA RH Stjepan Mesić, v.r.
Potpredsjednik Savjeta antifašista Hrvatske Drago Pilsel, v.r.
Predsjednik SABA RH Ratko Maričić, v.r.

BOLJKOVAC NA SLOBODI

Ustavni sud Republike Hrvatske poništio je rješenje Županijskog suda u Zagrebu o pokretanju istrage i određivanju pritvora protiv istaknutog antifašista Josipa Boljkovca, jer su tim rješenjem povrijeđena njegova ustavna prava na slobodu i pravično suđenje. Prije puštanja na slobodu 91-godišnji Boljkovac je proveo u pritvoru tri tjedna.

U obrazloženju svoje odluke ustavni suci navode da je Županijski

sud u Zagrebu u tom predmet primjenio pogrešan zakon, stari zakon o kaznenom postupku koji je vrijedio do 1. rujna ove godine, a morao je primjeniti novi ZKP koji je bio na snazi od 1. ujna ove godine. Stari zakon bio je na snazi u listopadu 2003. godine kada je državno odvjetništvo u Karlovcu naložilo provođenje istrage protiv nepoznatog počinitelja zbog ratnog zločina nad civilima 1945. godine.

Takvom odlukom Ustavnog suda Boljkovac je zadovoljan jer je, kako je izjavio, počeo funkcionirati pravni sustav, što je jamstvo za budućnost.

Za vrijeme njegova pritvora Boljkovčev branitelj Anto Nobilo prikupio je, u prilog obrani, više dokaza koji u potpunosti rekonstruiraju kako su se u svibnju 1945. na karlovačkom području odvijali događaji vezani za protuzakonito odvođenje i likvidaciju civila, koji se osumnjičenom Boljkovcu stavljaju na teret. Svi ti dokazi i kompletna dokumentacija bit će ustupljena DORH-u čim počne voditi istragu po novom ZKP-u.

Fotografije na 1. stranici

Počast palim borcima ispred spomen-kosturnice u Sošicama

(Snimio: Z. Herceg)

Zajednička fotografija sudionika druge konferencije Stalnog komiteta za žene

Svjetske veteranske federacije kod Spomenika žrtvama rata u Oslu

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatzu 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabrh.hr>, e-mail: sabarh@email.t-com.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Eduard Vostrel i Ettore Poropat. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Petar Raić, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik) e-mail: glas.antifasista@sabrh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, »Glas antifašista« smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tiskat: »Brankograf« Odranska 18, Zagreb.

NA ČVRSTIM TEMELJIMA ANTIFAŠIZMA

•Naše nade da će u budućnosti biti pozitivnih pomaka u odnosu na stavove o antifašizmu ne temeljimo samo na rezultatima nedavnih parlamentarnih izbora, nego i na dokumentima koje smo na tu temu donijeli – istaknuo je, među inim, Ratko Maričić, predsjednik SABA RH

U svom uvodnom izlaganju predsjednik Ratko Maričić je između ostalog rekao:

»U proteklih šest mjeseci (od 16.6. – 20.12.2011. godine) održane su dvije redovne sjednice Predsjedništva i jedna sjednica s posebnim dnevnim redom koji se odnosio na aktualno stanje antifašizma u Hrvatskoj. U ovom izvještaju obuhvaćen je rad Izvršnog odbora između navedenih sjednica Predsjedništva. Od sredine lipnja do sredine prosinca ove godine, Izvršni odbor održao je dvanaest sjednica, dakle u projektu sastajao se dva puta mjesečno. Dnevni se red redovno odnosio na organizaciju izvršenja zadatka iz Programa za drugi dio ove godine, ali su određene pojave u državi uvjetovale i točke dnevnog reda izvan Programa. Redovni zadaci predviđeni Programom realizirani su u cijelosti. To su, uglavnom, bili zadaci vezani uz komemoracije, obilježavanje značajnih datuma iz NOB-a te posjeti mjestima u kojima su organizirane te manifestacije.

Nedovoljna financijska potpora

Ističemo da je Izvršni odbor donosio odluke tako da se u obilježavanju datuma i u manifestacijama ne izostavi prisutnost člana Izvršnog odbora ili Predsjedništva. Valja napomenuti da smo pri tome imali u

vidu nedovoljnu financijsku potporu koju primamo, a koja je diktirala da se iz Zagreba na sve manifestacije ne može putovati. Radi toga smo više puta angažirali člana Predsjedništva iz područja u kojem se manifestacija održava da pozdravi skup u ime Predsjedništva SABA RH. Smatramo da ovakav način sudjelovanja na manifestacijama treba biti pravilo, koje na određeni način treba formalizirati odlukom, punomoći i drugim dokumentima. Ovo formaliziranje je poglavito važno kada određene manifestacije organiziraju ili suorganiziraju institucije državne ili lokalne vlasti.

Izvršni odbor odlučivao je i o pozivima na sudjelovanja na skupštinama naših udruža (ZUABA i UABA) i, susrećući se s identičnim problemima, organizirao je prisustvo članova Izvršnog odbora uvijek kada je to bilo moguće.

Kako premostiti financijske probleme i nedovoljnu financijsku potporu koju sada primamo, posebna je tema koju treba raspraviti. Uobičajeno je na dnevnom redu Izvršnog odbora bio i izvještaj o sadržaju i odjeku obilježavanja značajnih datuma iz NOB-a na kojima su delegirani članovi Izvršnog odbora sudjelovali.

Pored tema i zadatka iz Programa rada, Izvršni odbor bavio se i onim temama koje su nametali događaji u društvu, a koji su nas se ticali, u prvom redu antifašizam i njegovo poimanje danas. Nakon nekoliko negativističkih i šokantnih izjava državnih

dužnosnika u odnosu na antifašizam i na njegovo mjesto u izvorišnim osnovama u Ustavu Republike Hrvatske, Izvršni odbor potaknuo je sastanak Predsjedništva na tu temu. Na sastanku su sudjelovali i neki članovi Savjeta antifašista Hrvatske. Sastanak Predsjedništva je rezultirao dokumentima koji su poslati na niz, odlukom navedenih adresa u zemlji i inozemstvu. Ne može se, za sada, ocijeniti kakav učinak su imali apeli navedeni u ovim dokumentima, te se nadamo da će skoro vrijeme pokazati pozitivne pomake, ali neke posebne odgovore nismo primili, osim odgovora Vijeća Europske unije.

Tri »okrugla stola«

Naše nade da će u budućnosti biti pozitivnih pomaka u odnosu na stavove o antifašizmu, bilo državnih službenika, bilo općenito stavova u društvu, ne temeljimo samo na rezultatima nedavnih parlamentarnih izbora i smjene vladajuće stranke, nego i na dokumentima koje smo na tu temu donijeli i već poslali na određene adrese, ali i na projektnom radu našeg Savjeta. Tako je Izvršni odbor Savjeta SABA RH odlučio da se uz suradnju s Izvršnim odborom Predsjedništva početkom 2012. godine organiziraju tri „okrugla stola“ s temama čija bi razrada dala argumentaciju za bolje razumijevanje antifašizma, ali i za prepoznavanje agresivnog revizionizma povijesti i povjesnih činjenica. Takva, možemo reći znanstveno utemeljena argumentacija treba biti osnova naših nastojanja da antifašizam Drugog svjetskog rata i rezultati NOB-a dobiju objektivan tretman u društvu, a na takvom objektivnom shvaćanju i uloge antifašističkih boraca treba temeljiti i opetovano postaviti naše zahtjeve za rješavanje njihovog socijalnog statusa i njihovih prava.

Uspješan rad komisija

U promatranom periodu radile su i Komisije Predsjedništva od kojih navodimo rad Komisije za očuvanje tradicija NOB-a, bez čijeg rada ne bi imali materijal i prijedloge o klasifikaciji spomeničke baštine i rad Komisije za međunarodnu suradnju čiji su članovi sudjelovali na sastancima u

Predsjednik Ratko Maričić podnosi izvješće o radu u posljednjih šest mjeseci

inozemstvu na koje smo bili pozvani i za koje smo mogli osigurati sredstva, te Komisije za informativnu djelatnost i izdavaštvo koja je odlučila poduprijeti izdavanje knjige autora Ivana Fumića o djeci u ustaškim logorima.

Danas raspravljamo o prijedlozima dopuna, određenih izmjena i imenovanja rukovodećih ljudi u nekim Komisijama, pa valja očekivati da će se intenzivirati njihov rad. Uz rad Komisija treba navesti sastanak naših mladih članova iz nekih naših područja na kojem se željelo postići dogovor oko toga kako i na koje načine će se naši mladi članovi organizirati i kako će međusobno surađivati. Ovaj izvještaj o radu ne može sadržavati sve razgovore i iznijete stavove. Kažimo da su naši mladi članovi odlučili da će pronaći programsko zajedništvo i prihvatljiv i učinkovit modalitet međusobne suradnje. Za realizaciju tog zaključka predlažu i određene kadrovske izmjene u Komisiji za koordinaciju udruga mladih antifašista.

Na sjednicama Izvršnog odbora posebna je pažnja posvećena rezultatima parlamentarnih izbora 2011. godine i to u odnosu na dvije, nama nadasve važne teme. *Prvo*, kakav odnos prema antifašizmu može imati novoizabrana parlamentarna većina koja će izabrati Vladu Republike Hrvatske. Izvršni odbor stao je na stanovište da s našim očekivanjima upoznamo čelne ljudi parlamentarne većine. Naša očekivanja su artikulirana u našim udrugama i idu za tim da se o antifašizmu u našem društvu, u školama, u medijima i u službenim stavovima državnih službenika govori objektivno, istinito, ne iskrivljajući povijesne činjenice, te da se antifašizmu i rezultatima NOB-a dade dostoјno mjesto – mjesto koje mu po svemu pripada u svim segmentima društva.

Odmah smo ostvarili određene kontakte s namjerom da čelne ljudi parlamentarne većine upoznamo s našim stavovima, te sada čekamo definiranje datuma za sastanke.

Druge je realizacija stavova iz Deklaracije o antifašizmu. Izvršni odbor stao je na stanovište da se odmah nakon konstituiranja Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske predloži da se u proceduru Hrvatskog sabora na sjednicu stave određeni prijedlozi zakona koji će oživotvoriti stavove iz Deklaracije i koji će omogućiti jednaki položaj i jednakе uvjete za mirovinu antifašističkih boraca i branitelja iz Domovinskog rata. Naravno, jedini put da naši već formulirani prijedlozi zakona, čak u formi koju zahtijeva saborska procedura, dospiju na dnevni red Hrvatskog sabora je da to predlože zastupnice i zastupnici Hrvatskog sabora ili Vlada Republike Hrvatske. Znači, i za realizaciju toga zadatka potrebni su nam kontakti s

Članovi Predsjedništva odradili su obiman dnevni red

parlamentarnom većinom. To smatramo svojim prioritetnim zadatkom.

Treba nam biti posve jasno, da ćemo jedino, ako ostvarimo pravedan tretman anti-fašizma u našem društvu – tj. da antifašizam u Hrvatskoj dobije svoje zaslужeno mjesto na ljestvici društvenih vrijednosti, moći ostvariti finansijsku i svaku drugu potporu kao Savez udruga, (i kao svaka udruga posebno), koja njeguje tekovine NOB-a i koja promovira antifašizam i njegove rezultate, te potrebu da se i danas borimo svim zakonskim sredstvima protiv svakog revizionizma i protiv svakog neofašizma i neonacizma.

Pored navedenog, zaključio je Ratko Maričić, predsjednik SABA RH, na sjednicama IO raspravljanje je i o svim tekućim zadacima i »vjerujemo da smo ih ažurno rješavali«.

Prihvaćene smjernice

Članovi Predsjedništva SABA RH su nakon rasprave usvojili izvještaj i Programske smjernice i zadatke za 2012. godinu, koje je obrazložio potpredsjednik **Josip Skupnjak**. U raspravi su sudjelovali: **Branko Grošeta, Domagoj Delač, Ivan Fumić, Rade Jovićić, Jakov Jukić, Vladimir Jurić, Rudolf Kahlina, Gordana Lacković, Josip Milat, Nikola Opačić, Tomislav Ravnić, Katica Sedmak, Krešo Sršen, Mario Šimunković, Nikola Uzelac, Jovan Vejnović, Vedran Žuvela, Juraj Krstulović i Ante Morić.**

Ocijenjeno je da su u 2011. godini ostvreni planirani težišni zadaci. Ono, čime članovi Predsjedništva nisu zadovoljni je provođenje saborske Deklaracije o antifašizmu. Unatoč svim inicijativama i potenciranjima kod državnih tijela i parlamentarnih stranaka, provođenje Deklaracije nije stavljen na dnevni red Hrvatskog sabora. U 2012. godini SABA RH će raditi na provođenju zaključaka saborske Deklaracije o antifašizmu i stečenim pravima boraca i RVI, na obnovi spomeničke baštine, poboljšanju školskih udžbenika, socijalno-zdravstvenoj zaštiti i obnovi organizacija mladih,

u čemu će veliku ulogu imati i udruge i zajednice u županijama. S optimizmom možemo gledati na sutrašnjicu, jer broj mladih antifašista raste. Osnivaju se nove udruge mladih, a stvaraju se i nove udruge boraca i antifašista.

SABA RH otvoren je i za suradnju sa braniteljskim udrugama proizašlim iz Domovinskog rata koje njeguju antifašističke vrijednosti, političkim i drugim organizacijama koje djeluju na antifašističkim pozicijama i koje se zalažu za ostvarivanje demokratskih vrijednosti na kojima se izgrađuje suvremeni europski sustav država Europske unije. Na ostvarivanju svojih ciljeva i zadataka SABA RH suradivat će s tijelima Republike Hrvatske – Hrvatskim saborom i Vladom, te tijelima lokalne samouprave, mjesnim odborima, općinama, gradovima i županijama.

Do sada nismo zadovoljni ni s obnovom spomeničke baštine. Ministarstvu kulture predloženo je 228 spomenika za obnovu od nacionalnog značaja i očekuje se verifikacija te inicijative. Apelirano je da se u vremenu od dvije godine obnove sljedeći spomenici: Petrova gora, Gudovac, Čazma, Opuzen, Vis, Knin i Spomen-dom u Topuskom, gdje je održano 3. zasjedanje ZAVNOH-a. Spomenička baština predstavlja kulturno blago, te bi Ministarstvo kulture i tijela vlasti u županijama i gradovima trebali u svojim planovima utvrditi rokove i odgovarajuća financijska sredstva za obnovu. Pred udrugama antifašističkih boraca i antifašista kontinuiran je zadatak održavanja, obnove i čuvanja spomeničke baštine: spomen obilježja, spomen groblja, kosturnica, memorijalnih centara i spomen područja.

Obilježavanje povijesnih događaja

U narednoj će se godini posvetiti posebna pažnja povijesnim događajima u kojima sudjeluju državna tijela i povijesnim događajima koji obilježavaju jubilarnu 70.

obljetnicu osnutka. Najznačajniji povijesni događaji u organizaciji SABA RH i ZUABA su obilježavanje 70. obljetnice 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar«, Kalničkog partizanskog odreda, 3. zasjedanja AVNOJ-a, 1. hrvatskog korpusa i 12. slavonske udarne divizije. Brojne su i manifestacije iz planova ZUABA i ABA, te sekcijski ratni jedinici. Zaključeno je da valja izvršiti blagovremene pripreme, precizirati vrijeme i mjesto održavanja, a posebno utvrditi troškove i izvore financiranja.

Predsjedništvo je usvojilo i Pravilnik o dodjeli priznanja. Na skupu je, temeljem Odluke IO SABA RH o dodjeli priznanja istaknutim osobama iz javnog života i uredništvu Glasa antifašista, predsjednik Ratko Marićić, za izvanredne zasluge na njegovanju, razvijanju i jačanju tradicija i tekovina antifašističke borbe naroda Hrvatske, uručio priznanja novinarima Slobodne Dalmacije **Danku Plevniku** i **Davoru Kričiću** te nazočnim članovima redakcije Glasa antifašista **Katici Sedmak**, **Bojanu Miroslavljevu**, **Zvonku Petrinjaku** i **Zvonimiru Hercegu**, dok će sva ostala priznanja biti uručena naknadno.

Nova godina donosi nam i nove promjene. Članovi Predsjedništva SABA RH, s pravom gaje optimizam i očekuju pozitivan odnos nove vlasti prema antifašizmu, antifašističkim borcima i poklonicima antifašizma.

B. M.

Na temelju Odluke Izvršnog odbora SABA RH, istaknutim članovima SABA, osobama i organizacijama iz javnog života te uredništvu Glasa antifašista dodjeljuju se, za izvanredne zasluge na njegovanju, razvijanju i jačanju tradicija i tekovina antifašističke borbe naroda Hrvatske, sljedeća priznanja i zahvalnice:

PRIZNANJA

Katici Sedmak, Tomi Mikuliću – Gajdašu, Mirku Mećavi, Branku Božiću, Draganu Paiću, Juri Ćužiću, Šimi Mudrovčiću, Mihailu Veljiću, Danici Mikić, Ljubanu Miljkoviću, Zorici Grubišić, Sanji Čokolić, Nenici Žuvela, Danku Plevniku, Davoru Krile, Srđanu Kovaciću, Stipi Tadiću, Savanu Tomaševiću, Antunu Zibaru, Bojanu Miroslavljevu, Zvonku Petrinjaku, Edi Vostrelu, Zvonimiru Hercegu, Ratnom HŠK »Hajduk-NOVJ«, Organizaciji SDP-a Split te Vijeću srpske nacionalne manjine Splitsko-dalmatinske županije,

ZAHVALNICE

Juri Šundovu, Jelki Glumičiću, Vesni Teršeliću, Ivanu Puhu i Hrvatskom narodnom kazalištu - Split.

DOKUMENTACIJSKI CENTAR ANTIFAŠIZMA

Kako je nazočne upoznao *Miroslav Kirinčić*, tajnik SABA RH, tijekom 2012. godine otpočet će se s ostvarivanjem pojedinih sadržaja iz projekta Dokumentacijskog centra antifašizma, koji se temelji na poimanju antifašizma kao čovjekove slobode, istinske demokracije, ravnopravnosti među ljudima i društvenim zajednicama, kao odnos sveopće suradnje i mirnog razrješavanja konflikata i sporova. Projekt će se u svojoj realizaciji voditi zadacima suvremenog europskog antifašizma koji u središtu svoje orientacije ima čovjeka, njegovo dostojanstvo, slobodu izbora, građanska prava, te borbu protiv svakog totalitarizma, laži i poluitina, borbu za toleranciju, za dialog, za istinu, za razvoj suvremenog obrazovanja, za širenje znanosti i njene praktične primjene.

U sklopu Dokumentacijskog centra antifašizma osniva se: povjesna zbirka antifašizma Hrvatske, odnosno Virtualni muzej antifašizma; biblioteka, fototeka, fonoteka i videoteka antifašizma; baza podataka o časopisima i tekstovima u području antifašizma, te baza podataka o aktualnim dokumentima, zapisima i drugoj građi antifašizma.

Prikupljanjem različitih informacija, podataka, kulturnih i povijesnih predmeta želi se osigurati njihovo očuvanje, prijenos na buduće generacije, ali i njihova dostupnost. To se planira postići organiziranjem okruglih stolova, izložbi, kao i pripremom brojnih interaktivnih materijala s informacijama o povijesti i tradicijama antifašizma. Po završetku projekta, SABA RH i partneri će nastaviti s istraživanjem povijesti i aktualnih događaja, te organizacijom izložbi, radionica, stručnih skupova i sretra što se odnose na antifašizam. Također će aktivno aktualizirati sadržaje Virtualnog muzeja koji će biti temelj budućeg Muzeja antifašizma Hrvatske.

MLADE U REDOVE ANTIFAŠISTA

Sudjelujući u raspravi, dr. Vesna Čulinović-Konstantinović i Josip Skupnjak, među inim, naglasili su da je podmladivanje udruga s novim mlađim članovima trajan zadatak, kako zbog očuvanja kontinuiteta opstanka SABA tako i radi pronošenja istine o NOB-u i njegovim stećevinama kao trajnim vrijednostima naprednog i demokratskog hrvatskog društva.

Nastojeći pridonijeti podmladivanju organizacija antifašističkih boraca i antifašista, SABA RH je davao potporu mlađim antifašistima u njihovim akcijama, kako diljem Hrvatske (Zagreb, Split, Opatija, Korčula, Zagorje, Ludbreg), tako i u solidarnim akcijama mlađih antifašista europskih zemalja. Osnovana je i Koordinacija mlađih antifašista Hrvatske kroz koju se objedinjavaju i provode aktivnosti mlađih.

U proteklom periodu učinjen je napredak u podmladivanju udruga antifašističkih boraca i antifašista i

rukovodstava mlađih antifašističkih organizacija. Najviše na tom planu postigle su: Istarska, Primorsko-goranska i Dubrovačko-neretvanska županija, te gradovi Samobor, Čazma, Ludbreg, Split, Lepoglava i Zagreb.

Sve naše organizacije i rukovodstva i dalje trebaju nastojati zainteresirati mlađe u vlastitim obiteljima, u školama, na fakultetima, u poduzećima, sportskim i kulturnim društvima, u političkim strankama i nevladinim udrugama koje njeguju antifašističke vrijednosti. To će se postizati prije svega uključivanjem mlađih kao aktivnih subjekata u njima prihvatljive programe, a ne samo kao slušatelje i promatrače. Svima je znano da su mlađi masovno sudjelovali u NOB-u i odigrali značajnu ulogu u stvaranju i današnje Hrvatske. Rad s mlađima na obnovi SABA RH jedan je od prioritetnih zadataka u 2012. godini, ali i u narednom razdoblju.

Konferencija Stalnog komiteta za žene

•Od 15. do 17. studenog 2011. godine u glavnom gradu Norveške održana je druga konferencija Stalnog komiteta za žene Svjetske veteranske federacije na kojoj su sudjelovale Katica Sedmak i Antonija Gruber iz SABA RH

U organizaciji Norveške veteranske organizacije za internacionalne operacije (Norwegian Association of Veterans from International Operations, NVIO) i pod pokroviteljstvom norveškog Ministarstva vanjskih poslova, u Oslu, glavnom gradu Norveške, održana je druga konferencija Stalnog komiteta za žene (SCOW), Svjetske veteranske federacije (World Veterans Federation, WVF).

Prvi dan konferencije, na službenom otvaranju, delegatima i gostima, obratili su se predsjednik NVIO-a Odd Helge Olsen, predsjednica SCOW-a Marie-Elisabeth Sveri, glavni tajnik WVF-a Mohammed Benjelloun i predsjednik WVF-a Hamid Ibrahim.

Predsjednik Svjetske veteranske federacije je u svom pozdravnom govoru zahvalio norveškoj Vladi i norveškoj veteranskoj organizaciji na organiziranju ove konferencije. Spomenuo je kako je 1982. godine u Parizu došlo do inicijative za pokretanje takvog Komiteta za žene koji bi se bavio problemima žena, posebice onih koje su sudjelovale u ratu kao vojnici, kao borci za slobodu, kao i onih koje su se brinule za djecu i pružale podršku svojim muževima borcima. Isti je osnovan 1984. godine. No rad Komiteta za žene je bio usporen, te je odlučeno da se odvoji od rada ostalih Komiteta u sklopu Svjetske veteranske federacije.

Žene u izgradnji mira

U pozdravnom govoru, predsjednica Komiteta Marie-Elisabeth Sveri je zahvalila organizatorima i svim prisutnim delegatima i gostima koji su sudjelovali na sastanku. Kratko se osvrnula na tragične događaje u 2011. godini, posebno naglasivši teroristički napad u Oslu, koji se dogodio 22. srpnja. Napomenula je kako će taj događaj mladima dugo, čak trajno ostati u sjećanju, te izrazila nadu da će Norveška veteranska organizacija pomoći mladima u suočavanju s tim događajem.

Spomenula je i kako su ove godine Nobelovu nagradu za mir doatile tri žene: Ellen Johnsen Sirleaf i Lyman Gbowee iz Liberije te Tawakkel Karman iz Jemena. Nagradu su doatile za nenasilnu borbu za

Delegacija SABA RH: Antonija Gruber i Katica Sedmak

sigurnost žena i za prava žena da u potpunosti sudjeluju u izgradnji mira.

U ime norveške vlade obratila se Astrid Huitfeldt. U svom govoru osvrnula se na rezoluciju UN-ovog Vijeća sigurnosti, 1325. (2000.) u kojoj su date smjernice za ostvarivanje društvenih i socijalnih prava žena.

Potprijeđnica SABA RH, Katica Sedmak je predsjedniku Svjetske veteranske federacije uručila priopćenje vezano za nedavno uhićenje Josipa Boljkovca.

Nakon službenog dijela otvorenja Konferencije, delegati su se uputili prema Nacionalnom spomeniku žrtvama rata, gdje je održana kratka komemoracija i polaganje cvijeća.

Popodne je započeo radni dio konferencije na kojoj je, od ukupno 93 organizacija, članice WVF-a, pristupovala samo 21 organizacija, među kojima su bili i predstavnici Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Crne Gore i Slovenije.

Predsjednica Stalnog komiteta za žene Sveri je podnijela izvještaj o aktivnostima Komiteta. U izvještaju je naglasila kako je formiranje radnih grupa za određenu problematiku bilo jednostavno, no grupe još uvijek ne djeluju te je pozvala delegate da se uključe u njihov rad.

Različite vrste pomoći veteranima

Delegati su podnijeli izvještaje o radu svojih organizacija. O radu SABA RH izvještaj je podnijela Antonija Gruber i naglasila da je glavno djelovanje SABA RH usmjereno i dalje prema ostvarivanju prava

boraca Drugog svjetskog rata te promicanju antifašizma, posebno među mладима. Naime, mlada genearcija je uskraćena za istinu o Drugom svjetskom ratu, jer se ta tematika vrlo šturo obrađuje u školskim programima, a na Državnoj maturi uopće nije bilo postavljeno niti jedno pitanje o tom razdoblju naše povijesti.

Sve organizacije se bave pružanjem različitih vrsta pomoći veteranima, od pravnih savjeta, do psihološke i socijalne pomoći. Nažalost, neke zemlje, kao npr. Danska, prema UN-ovim rezolucijama šalju vojнике u mirovne misije, koje sve više poprimaju oružane karakteristike. Zbog toga su više okrenuti »novim« veteranima i njihovim iskustvima i problemima.

Većina organizacija je suočena s finansijskim problemima, stoga i s poteškoćama u ostvarivanju svojih programa.

Kako je glavna tema konferencije bila UN-ova Rezolucija 1325(2000.), drugi dan konferencije bio je posvećen primjeni Rezolucije nakon 10 godina od njenog donošenja. Rezolucija je donešena 31.10.2000. godine i ističe važnu ulogu žena u sprječavanju sukoba i izgradnji mira, te naglašava značaj njihovog jednakog sudjelovanja i potpune uključenosti u sva nastojanja za održavanje i promociju mira i sigurnosti, te potrebu veće uloge žena u donošenju odluka u vezi sa sprječavanjem i rješavanjem sukoba.

Na tu temu govorile su Hanna Helene Syse, viša savjetnica pri norveškom Ministarstvu obrane, Elisabeth Rehn, bivša ministrica obrane Finske, Torunn L. Tryggestad, direktor Institut za istraživanje mira u Oslu, te Jonas Gahr Store iz norveškog Ministarstva vanjskih poslova.

U svojim izlaganjima istakli su kako su mjere koje su predviđene Rezolucijom slabo implementirane u politike Vlada zemalja u svijetu te ih je teško provoditi, pogotovo u siromašnim zemljama, primjerice afričkim, u kojima su sve češći oružani sukobi i ratovi.

Konferenciji su, osim delegata, kao gosti i promatrači nazočili i predstavnici vlada, ali i nevladinih udruga iz više zemalja svijeta, među kojima i iz Ukrajine, Finske, Bosne i Hercegovine, Georgije, Južnoafričke republike.

K.S. i A.G.

Obljetnica oslobođenja Dalmacije

•U Šibeniku je, pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Ive Josipovića, svečano obilježena 67. obljetnica oslobođenja Dalmacije. Na skupu su govorili gradonačelnik Šibenika Ante Županović, predsjednik SABA RH Ratko Maričić i član Predsjedništva SABA Vinko Šunjara.

U Hrvatskom narodnom kazalištu u Šibeniku, pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Ive Josipovića, u nedjelju, 11. prosinca, održan je središnji skup Saveza antifašističkih boraca povodom obilježavanja 67. obljetnice oslobođenja Dalmacije od fašizma. Uz brojne antifašističke borce, njih oko 300 iz četiri dalmatinske županije: Dubrovačko-neretvanske, Splitско-dalmatinske, Zadarske i Šibensko-kninske, svečanom skupu prisustvovali su i predsjednici udrugantifašista tih županija kao i brojni gosti.

Organizator i domaćin ovogodišnjeg skupa bila je Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Šibensko-kninske županije. Tajnik Zajednice Slavko Matić otvorio je svečani skup i krolonoški podsjetio na povijest antifašističkog pokreta u Narodno-oslobodilačkoj borbi koja je donijela konačno oslobođenje od okupatorskog režima, u kojoj je Šibensko-kninska županija dala 32 000, a Dalmacija ukupno 100 000 boraca.

Izaslanik predsjednika Josipovića i

Prepuna dvorana šibenskog Hrvatskog narodnog kazališta u kojoj je održana svečanost u povodu 67. obljetnice oslobođenja Dalmacije

predsjednik Saveza antifašističkih borača i antifašista Republike Hrvatske Ratko Maričić kazao je kako je borba za Dalmaciju u Narodnooslobodilačkom ratu trajala od rujna do prosinca 1944. godine.

»Žao nam je jer se uporno želete izbrisati uspomene na slavne podvige iz Drugog svjetskog rata pa tako nema više spomen ploče na viškoj rivi koja podsjeća na Titov slavni govor i rečenicu *Tuđe nećemo, svoje ne damo*. Neki danas želete da se zaboravi tko je to kazao, kome je kazao i u koje vrijeme, međutim »prateći tu Titovu puku koja je postala narodna vrednota, branitelji su u Domovinskom ratu obranili Hrvatsku.«

Ovo nije samo spomendan za nas antifašiste, ova slavna obljetnica usađena

je u kolektivno pamćenje cijelog hrvatskog naroda i uvjeren sam da danas mnogi odaju počast i sjećaju se slavnih podviga iz Narodnooslobodilačkog rata, rekao je Ratko Maričić.

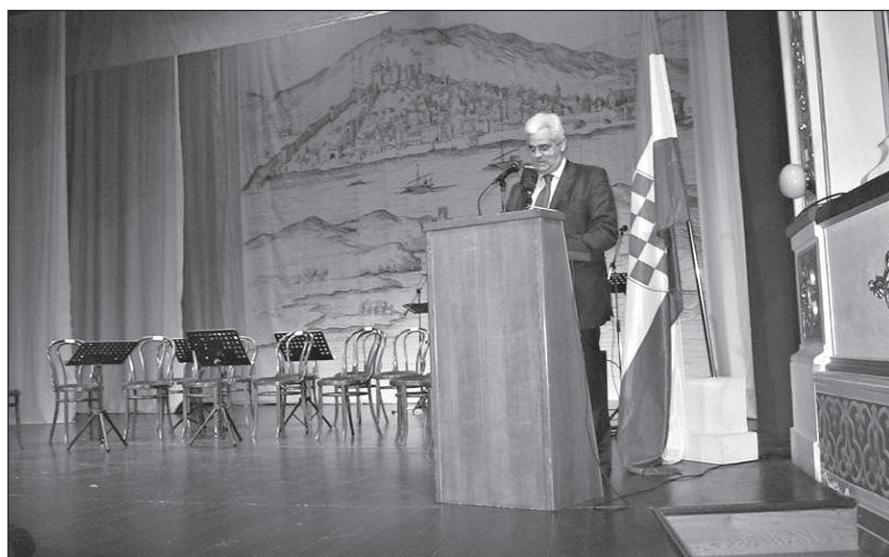
Vinko Šunjara, član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, s ponosom je ustvrdio da se Dalmacija 1944. obranila zahvaljujući snagama vlastitih boraca. »U to vrijeme u Dalmaciji je živjelo oko 700 tisuća stanovnika, od čega čak sto tisuća boraca - muškaraca, žena, težaka, ribara i omladine«, podsjetio je Šunjara.

»Narod je bio pred odlukom – ili ropsstvo ili borba do oslobođenja«, upozorio je Šunjara, i naglasio da je fašizam ideologija radikalnog zla, a antifašizam opredjeljenje demokratskog svijeta u borbi protiv tog zla.

Okupljene antifašiste pozdravio je i šibenski gradonačelnik Ante Županović koji je podsjetio na 3500 boraca koje je Šibenik dao Narodno-oslobodilačkoj borbi i 700 poginulih koji su ugradili svoje živote u stvaranje Hrvatske. »Antifašizam još uvijek živi i mi ćemo nastaviti borbu koju su antifašisti započeli«, rekao šibenski gradonačelnik.

U ime Šibensko-kninske županije skup je pozdravio dožupan Zoran Smolić.

U glazbenom dijelu programa nastupili su Mandolinški orkestar »Krešimir« pod vodstvom Sanje Vrancić i muški pjevački zbor »Mihovil« koji su za svoje izvedbe dobili veliki pljesak, a posebno nadahnuti i dojmljivi bili su recitali Sergeja Mioča, kazališnog umjetnika, Franke Štrkalj, članice dramske radionice »Virko« i Orijane Kunčić, prvakinja HNK u Šibeniku.

Šibenski gradonačelnik Ante Županović podsjetio je na krupan doprinos Šibenčana u NOB-u

SJEĆANJE NA 13. PROLETERSKU

•Nakon formiranja, ratna staza povela je 13. brigadu prema Kupi. Prvi cilj je bio – Žumberak, operativno područje na kome će ona, zajedno sa Žumberčanima, tijekom cijele 1943. godine stvarati žilavu partizansku tvrđavu

Sudionici obilježavanja 69. obljetnice formiranja 13. proleterske brigade »Rade Končar« bili su neugodno iznenadeni. Naime, uz spomen-kosturnicu poginulih i pokopanih partizanskih boraca na groblju u Sošicama (Žumberak) iz svog ležišta iščupana je petokraka! S pročelja spomen-kosturnice prije petnaestak godina »nepoznati počinitelji«, također su skinuli znak – petokraku, a postavili grkokatolički križ. Borci NOR-a kod nadležnih tijela vlasti prosvjedovali su pa je nakon nešto više od godinu dana, umjesto križa – vraćena petokraka. Danas nema znaka petokrake, na sreću ni – križa. Ostala je na tom mjestu »rupčaga«.

Baš tu, na spomen-kosturnici koju su 1959. godine podigli borci NOR-a Žumberka, Dolenjske i Bele krajine, u kojoj je sahranjeno 380 partizana iz 14 jedinica NOV i PO Hrvatske i Slovenije otpočela je dvodnevna komemorativna svečanost (nastavljena u Radatoviću i Gornjem Sjeničaku) u povodu 69. obljetnice osnutka 13. hrvatske proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

-Bio sam prvi komandant jedne proleterske brigade, a birali smo borce koji su bili spremni na žrtve. Teško mi je danas govoriti kako su drugovi krv proljevali za slobodu i istinu, zato ne mogu oprostiti nikome tko dovodi u pitanje te žrtve – rekao je kroz suze, pred dvjestotinjak antifašista, narodni heroj i umirovljeni general **Rade Bulat** u govoru nad spomen-kosturnicom u Sošicama.

Počast palim borcima

Brigada je formirana 7. studenog 1942. godine u Gornjem Sjeničaku od 1. proleterskog bataljuna Hrvatske i Žumberačko-pokupskog NOP odreda. U 13. proleterskoj brigadi borilo se oko 8.500 boraca, od toga svaki četvrti dao je život za slobodu i ostao na njenom borbenom putu – dugom 17.500 kilometara. U redovima brigade borilo se preko 400 žena. Iz svojih redova iznjedrila je 17 generala i 15 narodnih heroja. Brigada je primila najveća priznanja za ratne zasluge i nosila slavno ime – proleterske, te ime Josipa Kraša, a kasnije Rade Končara.

To je, među inim, rečeno u kazivanju govornika u Sošicama, Radatoviću i Gornjem Sjeničaku. Na svojevrsnim satovima povijesti evocirana su sjećanja, položeni

Petar Raić, predsjednik sekcije 13. brigade pozdravlja skup u Radatoviću

vijenci na spomen obilježja i odata počast poginulim borcima. Na skupovima su govorili: **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH, **Petar Raić**, predsjednik, **Marko Blažević**, potpredsjednik i **Zvjezdana Lazar**, tajnica Sekcije 13. proleterske brigade pri SABA RH, **Vedran Žuvela**, izaslanik zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića, **Darko Jemnik**, dožupan Metlike, **Branka Gajski**, predsjednica MO Radatovići, **Biserka Vranić**, gradonačelnica Ozlja i članica Predsjedništva SABA RH, **Franjo Cvrtila**, sudionik borbi na Žumberku iz 16. slavonske omladinske brigade »Joža Vlahović«, **Nada Boban**, predsjednica zagrebačkog društva »Tito« i **Mirko Miladinović**, predsjednik UABA Karlovac.

Komemorativnim skupovima nazočili su predstavnici udruga antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke i Karlovačke županije, Mjesnog odbora Gornjeg Sjeničaka – Utinje, zagrebačkog društva »Tito«, delegacije 1., 6. i 10. korpusa – sekcija pri SABA RH, te Zvezе združenja borcev za vrednote NOB-a Slovenije. U kulturno-umjetničkom programu nastupile su članice KUD-a »Matica umirovljenika« iz Susedgrada.

Na dužnost prvog komandanta brigade postavljen je **Ante Banina**. Međutim, zbog ranjavanja, brigadu je na njen ratni put poveo **Rade Bulat**. Dužnost komesara primio je **Božo Spaček**, za zamjenika komandanta, ujedno i za komandanta 1. proleterskog bataljuna postavljen je **Milan Žeželj**, za zamjenika komesara i partijskog rukovodioca brigade – **Mato Horvatinčić**, za operativnog oficira **Vojislav Ivetić**.

Blistavi borbeni put

Samo mjesec dana nakon dolaska na Žumberak, brojnim borbenim akcijama borci brigade oslobodili su općine Sošice i Radatovići i dijelove općina Vivodina, Krašić i Kalje. Od tada pa do kraja rata općina Radatovići bila je neprekidno partizansko slobodno područje. Žumberak kao operativno područje predstavljalo je žilavu partizansku tvrđavu, dinamično povezanu sa ustaničkim središtimu južno od Kupe – Kordunom, Banjom, zapadno sa Gorskim kotarom, Hrvatskim primorjem i sjeverno u Sloveniji – sa Dolenjskom i Belom krajinom. Tako je onemogućeno ustaškom vodstvu da taj teritorij pretvore u oslonac tzv. Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, za mobiliziranje ljudskog i materijalnog potencijala za borbu protiv narodnooslobodilačkih snaga. Brigada je djelujući na području Žumberka i Pokuplja stvarala uvjete za široki razmah ustanka i formiranje novih krupnih jedinica Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Početkom studenoga 1943. godine 13. proleterska brigada ušla je u sustav 1. proleterske divizije. Sudjelovala je u banjalučkoj, drvarsкоj i beogradskoj operaciji i na Srijemskom frontu. Nakon probroja Srijemskog fronta u rajonu Bapske, brigada sudjeluje i na gonjenju neprijatelja na pravcu Vukovar-Đakovo-Pleternica-Nova Gradiška, Čazma-Zagreb gdje je i završila svoj borbeni put.

B. M.

Eugen Pusić bio je partizanska krtica u redovima NDH

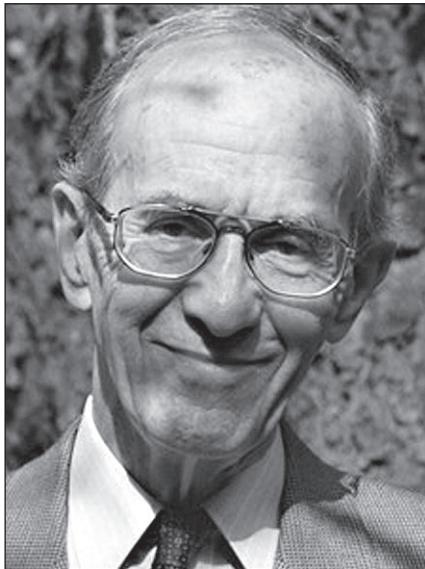
Nakon teksta objavljenog u Večernjem listu da je akademik **Eugen Pusić** bio je natporučnik sudac u vojsci NDH, **Slavko Goldstein**, dvanaest godina mlađi prijatelj pok. Eugena Pusića, Slobodnoj Dalmaciji otvoreno je iznio svoje spoznaje o ratnom kao i poslijeratnom životnom putu oca **Vesne Pusić**.

Oproštaj na pokopu

S mojim vrlo bliskim prijateljem Eugenom Pusićem družio sam se dugi niz godina, a po želji njegove obitelji bio sam zadnji govornik na pogrebu, kada smo se oprštali od ovog iznimnog čovjeka i intelektualca – kaže Goldstein. Sasvim pouzdano tvrdim na temelju brojnih razgovora s njim, kao i s njegovim najblžim prijateljem, umirovljenim generalom i slavnim kardiologom **Stjepanom Steinom**, da je Pusić u vrijeme rata bio u stalnoj suradnji s pokretom otpora.

Nije išao u partizane, već je djelovao s tog položaja gdje je bio koristan. Kad je krajem rata Pusić bio uhićen zbog sumnji u kolaboraciju s domobranima, osobno se potrudio da ga izvuče iz privora general **Rukavina** koji je od 1943. bio komandant *Prvog hrvatskog korpusa*. Komandant grada Zagreba u vrijeme oslobođenja bio je **Večeslav Holjevac** i general Rukavina je zasigurno preko njega izvukao Pusića iz privora jer je znao za njegovu stvarnu ulogu i djelovanje u vrijeme rata na strani antifašističkog pokreta – kaže Goldstein.

Na pitanje kako tumači činjenicu da u

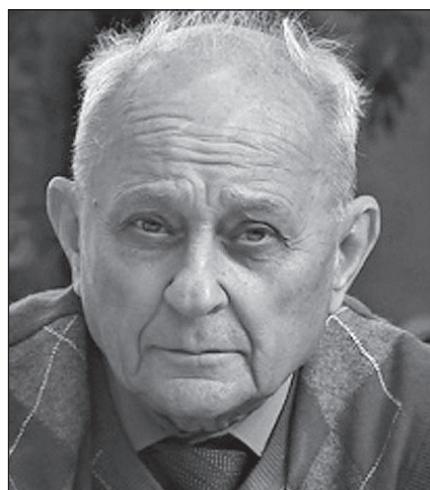
Akademik Pusić je za vrijeme Drugog svjetskog rata bio ilegalac i pripadnik antifašističkog pokreta i po zadatku radio kao domobranički časnik u Zagrebu

životopisu Eugena Pusića na stranicama HAZU-a, čiji je član bio do svoje smrti 2010. godine nema podataka o njemu za razdoblje od 1939. do 1945., Goldstein kaže: Gledajte, to je životopis akademika na stranici HAZU-a, a u tom razdoblju on zapravo nema nikakve znanstvene djelatnosti niti je u to vrijeme objavljivao svoje rade, a što bi bilo relevantno za navođenje u takvom tipu biografije.

Staviti u njegovu akademsku biografiju podatak da je obavljao neki posao u strukturi NDH, a da je zapravo iz tog položaja radio za pokret otpora, bilo bi sasvim neumjesno i za njega i za Akademiju jer to nema nikakva smisla ni veze s njegovom akademskom, znanstvenom djelatnošću. Poznajući dobro Eugena Pusića, znam da bi to bilo nedostojno njega samoga jer bi ispalo da on time dokazuje svoju političku lojalnost, jednostavno nije bio od onih koji su na bilo koji način kapitalizirali niti isticali svoj doprinos partizanskom pokretu.

Nedjeljom na Sljeme

Inače, dodaje Goldstein još jedan kružitet u vezi s akademikom Pusićem, on se prije rata družio s grupom mladih ljudi na čelu s profesorom Škrebotom koji je sebi nadjenuo ime *Glista*. Oni su svake nedjelje isli na Sljeme, družili se i kao mlađi lijevo orijentirani intelektualci

Slavko Goldstein: Eugen Pusić nije išao u partizane, već je djelovao s položaja gdje je bio koristan

Iz zatvora ga je oslobođio general Ivan Rukavina

Moj je otac akademik Eugen Pusić za vrijeme Drugog svjetskog rata radio kao domobranički časnik u zapovjedništvu grada Zagreba. Na tom je mjestu radio kao ilegalac i pripadnik antifašističkog pokreta. U antifašistički pokret uključio se prije Drugog svjetskog rata i tu je, među ostalim, surađivao s Ivom Lollo Ribarom, Krstom Ljubičićem, kao i s braćom Rukavina, Bracom Nemetom i drugima.

Budući da je odlično govorio strane jezike, posebno njemački, određen je za ilegalni rad u Zagrebu, umjesto za odlazak u partizane. Na tom je poslu ostao sve dok, pred kraj rata, nakon hapšenja i torture nekih drugih ilegalaca, nije otkriven njegov pravi identitet i uloga pa je uspio pobjeći i skloniti se. Iz zatvora ga je izvadio osobno general Ivan Rukavina kojem je bio poznat njegov ilegalni rad prije i za vrijeme Drugoga svjetskog rata.

Ne vidim na koji je to način sve to u bilo kojem smislu relevantno za moj politički rad – kazala nam je Vesna Pusić.

raspravljalj o raznim temama. Ta su se druženja i nakon rata nastavila sve do Pusićeve smrti.

Na tim druženjima srijedom često sam i ja bio s njima, a posebno se sjećam serije sastajanja na Filozofskom fakultetu 70-ih i 80-ih godina, gdje je tadašnja reformistička inteligencija, u koju je spadao i Pusić, pod naslovom »Čovjek i sistem«, raspravljala o aktualnim izazovima tadašnjeg društva – zaključuje svoju priču Slavko Goldstein.

Na koncu, tek radi vjerodostojnosti Goldsteina koji nam je iznio svoje spoznaje i stavove o Eugenu Pusiću, valja podsjetiti da su oca ovog poznatog hrvatskog Židova već na samom početku rata mučki ubile – ustaše. Teško je vjerovati da bi baš on abolirao nekoga tko je služio NDH.

Š.S.

• Prigodnom svečanošću na Bujštini obilježena je 67. obljetnica bitke iz Narodnooslobodilačke borbe koju su na tom području vodili hrvatski, talijanski i slovenski partizani protiv njemačkih i talijanskih fašista

Kod spomenika na uzvisini blizu Kućibrega 6. studenog ove godine komemorativnim zborom na kojem je sudjelovalo više od tisuću građana iz Hrvatske, Slovenije i Italije obilježena je 67. obljetnica slavne bitke iz NOB-a. Na tome području 3. i 4. studenog 1944. godine partizanske jedinice II. brigade 43. istarske divizije, talijanski partizani iz bataljuna »Alma Vivoda« i jedinice slovenskih partizana koparskog područja vodile su bitku protiv njemačkih i talijanskih fašističkih snaga. U toj neravnopravnoj borbi poginulo je 120 boraca antifašista, a većina ih je sahranjena u zajedničkoj grobnici u obližnjem mjestu Hrvoji, na susjednoj uzvisini u Sloveniji.

U ime Istarske županije sudionike svečanosti kod Kućibrega pozdravio je saborski zastupnik **Damir Kajin** odmah u početku naglašavajući da »Titu treba podignuti spomenik 'do neba' jer bez njega nikada Istra, Rijeka i ostali krajevi ne bi bili integrirani u korpus hrvatskog ili slovenskog naroda«.

Osvrnuo se Kajin i na aktualna zbivanja, oštro osuđujući hapšenje Josipa Boljkovca, ocjenjujući to činom predizbornih potreba.

- Jao antifašizmu ako njegov dignitet štite

Stjepan Mesić: Još nas ima!

i brane ljudi poput Karamarka i njegove šefice Jadranke Kosor, rekao je Kajin najavljujući i neke od županijskih projekata.

Velik broj sudionika toplo je pljeskom pozdravio bivšeg predsjednika RH i počasnog predsjednika Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Stjepana Mesića** koji je pozdravio sudionike usklikom »Još nas ima!«. Mesić je naglasio da je posebno danas važno da se obilježavaju ovakvi datumi zbog sve »agresivnijeg povijesnog revisionizma, pa i uhićenjima istaknutih antifašističkih boraca«.

- Pozivam sve da svim snagama zaje-

dno radimo kako na očuvanju povijesnog sjećanja, tako i na otporu onima koji žele krivotvoriti povijest i progoniti antifašiste, poručio je Mesić dodajući da parola »čuvajmo Hrvatsku« ne govori ništa. »Naša lozinka mora glasiti 'Čuvajmo antifašističku Hrvatsku!'«, rekao je.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa sudjelovali su Limena glazba Zajednice Talijana Buje, ženski zbor Lavanda iz Novigrada, muški zbor umirovljenika iz Izole te učenici Osnovne škole Milana Šorge iz Oprtlja. Usljedlo je druženje uz partizanski fažol pod velikim šatorom.

Veliki broj sudionika toplo je pljeskom pozdravio počasnog predsjednika SABA RH

OBNOVLJENE SPOMEN PLOČE BORCIMA NOR-a

•Udruga antifašističkih boraca i antifašista Makarskog primorja, uz prisustvo velikog broja građana, boraca NOR-a te delegacija svih općina Makarskog primorja i antifašista Trogira i Solina, svečano je obilježila 21. listopad Dan oslobođenja Makarske i Makarskog primorja

Svečanosti je prisustvovao i član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i predsjednik ZUABA Splitsko-Dalmatinske županije **Krešimir Sršen**. Tog su datuma 1944. godine jedinice slavne 12. Dalmatinske brigade oslobodile Makarsku i cijelo Makarsko primorje.

Ove je godine bilo posebno svečano jer su obnovljene spomen ploče s imenima 551 borca Makarskog primorja poginulih tijekom NOB-e.

Uz svečani program prisutnima se

obratio **Krešimir Sršen** koji se zahvalio na obnovljenim pločama, te se osvrnuo na iskrivljavanje istine o partizanskoj borbi i na napade na atifašizam kao pokret. Posebno je žalosno da današnji učenici nemaju osnovnog znanja o antifašizmu jer u udžbenicima, na žalost, nema ništa o NOB-i, upozorio je Sršen.

Delegacije su odale počast i položile vijence na spomenik antifašističkim borcima koji su dali svoje živote u borbi za slobodu.

Predsjednik SABA Makarskog primorja

Tonći Pivac se zahvalio svim prisutnima, posebno borcima NOB-e i gostima koji su svojim prisustvom uveličali ovu obljetnicu.

Naročito je izrazio zahvalnost svim donatorima koji su omogućili obnovu ospomen ploča borcima NOR-a i to: gradu Makarska, općinama Podgora i Baška Voda, turističkim zajednicama Makarska, Brela i Tučepi, hotelima Makarska, hotelu Biokovo te Parku Prirode Biokovo bez čije pomoći bi se teško obnovile ove spomen ploče.

T. P.

DVADESET GODINA SABA RH

Savez udruženja boraca NOR-a Jugoslavije (SUBNOR) formiran je kao jedinstvena organizacija svih boraca NOR i žrtava fašističkog terora 1947. godine. Nakon toga, organizacije SUBNOR osnovane su po tadašnjim republikama Jugoslavije, a činile su jedinstveni Savez.

Lipnja 1991. godine održana je izborna skupština Saveza udruženja boraca NOR Hrvatske u Zagrebu u nazočnosti 145 delegata, koji su predstavljali udruge sa ukupno 150.000 članova. Ratni vihor se već nadvio nad Jugoslavijom. Republika Hrvatska, slijedeći put Slovenije, odlučila je još 26. lipnja 1991. godine prekinuti sve državno pravne veze s Jugoslavijom. Unutar boračke organizacije su se javile razne dileme. Invalidi NORH su odmah bili istupili iz Saveza ne osvrćući se na statutarne odredbe da se izdvajanje može ostvariti jedino pravovaljano na zajedničkoj skupštini. Vjerovali su da će u Hrvatskoj, gdje je na vlast došla Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), bolje proći u koliko nisu u istoj organizaciji sa ostalim borcima. U takve priče uvjeravali su ih članovi HDZ, koji su se tek 1991. godine uključili u organizaciju invalida, ali i neki lakovjerni stariji članovi. Glavnu riječ su vodili razni nezadovoljnici unutar invalidske organizacije, želeći izdvajanjem prigrabiti cjelokupnu imovinu dotadašnjeg Saveza. Pod utjecajem HDZ, dio članova SUBNOR – a formirao je Hrvatske ratne veterane, u koje su uključili razne nezadovoljnike, ali i bivše domobrane.

Rat, koji se već jasno nazirao, razni ekstremisti, povratnici iz inozemstva i avanturisti s ratno huškačkom retorikom zaplašili su mnoge naše članove. Članstvo se naglo osipalo, tako da je i više organizacija prestalo s radom. U novoizabranom rukovodstvu također je bilo velikog razilaženja. Prvi problem je bio u činjenici da se nitko nije htio prihvatići mjesta predsjednika. Tek na mnoga nagovaranja članova novog predsjedništva, tu dužnost je prihvatio **Boris Balaš Boco**, general-major u mirovini. No, Balaš je izjavio da će na dužnosti ostati najviše šest mjeseci. Tokom sedmog mjeseca 1991. godine u Predsjedništvu nije bilo aktivnosti. Od 23 službenika, koliko ih je organizacija do 1990. godine imala, ostalo ih je samo četvero. Radila je **Biserka Šaronja**, kao tajnica, **Ljubo Andrić**, kao tajnik Predsjedništva, **Draginja Bobanović** kao savjetnica. Financiranje je ukinuto od strane države. No, zahvaljujući odvjetniku **Bubalu**, koji

je s poduzećem Coming ugovorio korištenje dio prostorija u zgradu SUBNOR-a, nاجامنوم su ipak financirane aktivnosti i zaposlene osobe u Savezu.

Predsjednik Saveza Balaš prepustio je tajniku da saziva sastanke iako je stanje u državi bilo veoma bremenito. Ipak su se članovi Predsjedništva sastajali i raspravljali o opasnostima rata. Zajednički je odlučeno da se u ime SUBNOR-a Hrvatske obratimo najvišim organima SFRJ i predsjednicima republika. Pismo je sastavio **Adam Dupalo**. Sadržavalо je više stranica, a potpisao ga je predsjednik Boris Balaš. Namjera nam je bila da ih se upozori na posljedice, u koliko do rata dođe, te da je bolje pregovarati, nego ratovati. Na to pismo nitko od odgovornih nije reagirao.

Borba za istinu o NOB-u

Unutar Predsjedništva raspravljali smo što naša organizacija može učiniti u novo nastalim okolnostima, kada je ratna klima iz dana u dan jačala sa svih strana. U rujnu 1991. godine počele su prve borbe u Slavoniji. U Vukovaru i okolnim mjestima buknuo je pravi rat. Predsjedništvo SUBNOR-a zalagalo se za dijalog među rukovodstvima tadašnjih republika, ali njega nije bilo. Neki članovi Predsjedništva još nisu bili na čistu kakav stav zauzeti. Predložio sam da SUBNOR Hrvatske istupi iz SUBNOR-a Jugoslavije, što je Predsjedništvo prihvatiло. Međutim, kada sam predložio oštru javnu osudu **Kadijevića** i JNA, za sve ono što čine u Vukovaru, naišao sam kod polovine Predsjedništva na opstrukciju. Moj tekst osude podržali su **Krešo Piškulić**, **Ivan Šifter**, **Borka Korać**, **Vinko Šunjara** i **Josip Skupnjak**, dok su protiv osude bili **Zorko Čanadi**, **Boris Balaš**, **Andrijević**, **Marijan Kos**, te još neki. U pat poziciji u kojem se Predsjedništvo našlo, javna osuda sa strane naše organizacije izostala je, što nam je kasnije donijelo velike štete.

Cijelu jesen 1991. godine vodili smo rasprave u kom pravcu usmjeriti rad organizacije i u skladu s tim kako ime za organizaciju treba izabrati. Ujedno smo nastojali pregovarati i s predstavnicima Hrvatskih ratnih veteranima, da se uklope u našu organizaciju. Naše prijedloge su Hrvatski ratni veterani odbili pod izgovorom da većina njihovih članova ne bi željela biti u istoj organizaciji s borcima NOR.

Naime, u organizaciju Hrvatskih ratnih veteranu ušli su i neki domobrani.

Zbog pasivnosti većeg dijela naših organizacija, kao i članova Predsjedništva, predložio sam Predsjedništvu usvajanje programa kojeg sam sastavio. U tom programu sam predložio da osudimo rat kao sredstvo za rješavanje nastalih problema; da se organizacija nazove Savez antifašističkih boraca Republike Hrvatske; da sadržaj rada bude usmjerjen na očuvanje prava boraca i invalida; zatim na očuvanje antifašističke tradicije i borbu za istinu o NOB-i, kao i istaknutih ličnosti te borbe, prvenstveno Josipa Broza Tita. Predsjednik Balaš je pak pripremio svoj program u kojem je tražio zadržavanje dotadašnjeg stanja i imena organizacije. Izjavio je da će podnijeti ostavku ukoliko bude usvojen moj, a ne njegov program.

Na sastanku Predsjedništva 27. rujna 1991. u Zagrebu, moj program je usvojen sa dvotrećinskom većinom, pa je Balaš podnio ostavku, koja je i prihvaćena. Za vršioca dužnosti predsjednika bio sam izabran, jer sam do tada bio potpredsjednik. No, rasprave o sadržaju rada organizacije nastavile su se još tokom listopada, studenog i prosinca 1991. godine. Program, koji je većinom glasova usvojen, upućen je svim organizacijama koje su još djelovale. U prosincu 1991. godine izabran sam za predsjednika s mandatom da provedem usvojeni program organizacije.

Do promjene imena organizacije došlo je na redovnoj skupštini travnja 1992. godine. U međuvremenu je Slobodna Dalmacija objavila moj intervju u kojem sam iznio pogled na značaj i ciljeve boračke organizacije. Taj intervju je imao velikog odjeka među našim članstvom, jer su članovi shvatili da novo rukovodstvo ima jasan stav o tome što trebaju organizacija i njeni članovi raditi. Organizacije, koje su do tada slabo ili nikako radile, ponovo su se aktivirale. Članovi Hrvatskih ratnih veteranu, razočarani politikom HDZ-a, u najvećem broju vratile su se u naš Savez.

Rušili su antifašističke spomenike

Da bi postigli takav rezultat trebalo je dosta napora i putovanja da se članstvu objasni u kakvom se stanju nalazimo i kakve izlaze predviđamo. Kao predsjednik

SAB-a obišao sam sve naše udruge putujući i preko ratnih zona. Obavio sam razgovore s nizom istaknutih boraca i običnih članova.

Bilo je dosta skepse, pa i straha, u pogledu naše budućnosti, jer su nacionalisti javno prijetili borcima, prozivali ih i vrijeđali. Rušili su naše spomenike, čak pred stanicama policije, a da nitko za taj vandalizam nije odgovarao. Mnogi naši članovi ostali su bez stanova, neki su izgubili invalidinu, a ukinute su i sve beneficije vezane uz ratni staž. Mirovine oficirima JNA su znatno smanjene. Meni je policija barem desetak puta ulazila u stan da provjeri gdje se nalazim, a cilj im je bio da me izbace iz stana. Svakodnevno su mi razni ekstremisti prijetili putem telefona ubojstvom bilo mene ili moje djece. Stariji sin i snaha bili su ostali bez posla. Na poticaj Socijalno liberalne stranke, pokrenuta je inicijativa za ukidanje trga Maršala Tita. U javnoj anketi je 78 posto bilo da se trg ne ukida, a samo 22 posto je glasalo za ukidanje tog imena.

Bilo je više pokušaja od strane vladajuće stranke HDZ-a da me se onemogući da govorim na važnim godišnjicama. Kada smo rujna 1993. godine kao delegacija u sastavu: **Krešo Piškulić**, **Vinko Šunjara** i ja došli u Kampor na Rabu, da obilježimo godišnjicu oslobođenja logoraša iz fašističkog talijanskog logora, gospodin **Bobetko** je poduzeo sve da ja ne govorim. Po dogovoru s Piškulićem i Šunjarom, ja sam, ne obazirući se na protokol, ipak govorio čime sam i te kako razljutio velikog »domoljuba«.

Treba reći da su i neki članovi Predsjedništva prestali dolaziti na sjednice iz straha. Bilo je brojnih pokušaja da nam otmu i prostorije u kojima smo godinama radili. Najagresivniji pokušaj izvršen je bio od strane Ministarstva obrane. General **Zagorac** je za svoje poduzeće »Alan« htio uzeti našu zgradu. Tome smo se energično suprotstavili. Osobno sam u prisutnosti drugova Skupnjaka i Šunjare, te Biserke Šaronja tražio intervenciju **Josipa Manolića** i dr. **Franje Tuđmana**, ali i Svjetske veteranske organizacije.

Umjesto Manolića i dr. Tuđmana javili su mi se njihovi savjetnici, koji su naš stav o čuvanju prostora podržali. Iz toga sam zaključio da se ni dr. Franjo Tuđman nije složio s namjerom da nas se iseli. Mukama oko prostora time nije bio kraj. I Predsjedništvo SRVI je radilo na tome da sav prostor u kome se nalazio SAB pripadne njima. Na žalost, to ni do danas nije riješeno, ali ne krivicom SABA RH. Po formiranju veterana domovinskog rata, čiji je prvi predsjednik bio general **Martin Špegelj**, od SABA je tražen prostor za njihov rad. Polazeći od činjenice da je i to veteranska

organizacija, ustupili smo im dio našeg nekorištenog prostora. Uskoro se na čelu te organizacije promijenilo rukovodstvo, a time i stav prema našoj organizaciji.

Za predsjednika veteranu domovinskog rata izabran je **Duro Dečak**, general, ali su politiku organizacije vodili drugi (**dr. Galović i dr. Vukušić**). Krenuli su silom upadati u naš prostor, tako što su provaljivali vrata i na silu se useljavali. Zbog toga smo morali voditi sudske sporove. Na sreću, sve sporove smo dobili, pa su tokom vremena veterani domovinskog rata našli drugi prostor za svoj rad. Unutar naše organizacije bilo je pojedinaca koji su sustavno inzistirali na revolucionarnim metodama rada, neprimjerenum uvjetima u kojima živimo. Bilo je dosta muke i napora dok ih nismo uspjeli razuvjeriti da su njihovi prijedlozi neprihvatljivi i čak štetni. Radi našeg realističnog stava najviše uvreda od nekoliko ljudi iz Dalmacije upućene su na moj račun, ali i na sve članove Predsjedništva koji su podržavali realistični stav.

U akciji za povratak Trga žrtava fašizma

Naše organizacije u Zagrebu u cjelini su se uključile u akciju za povrat imena Trga žrtava fašizma. Akciju smo vodili zajedno s organizacijom za ljudska prava **Zoranom Pusićem**, **Šimom Balenom**, kao i drugim sličnim udrugama i pojedincima. Naziv Trga žrtava fašizma je vraćen, bez obzira na napore ekstremista da do toga ne dođe.

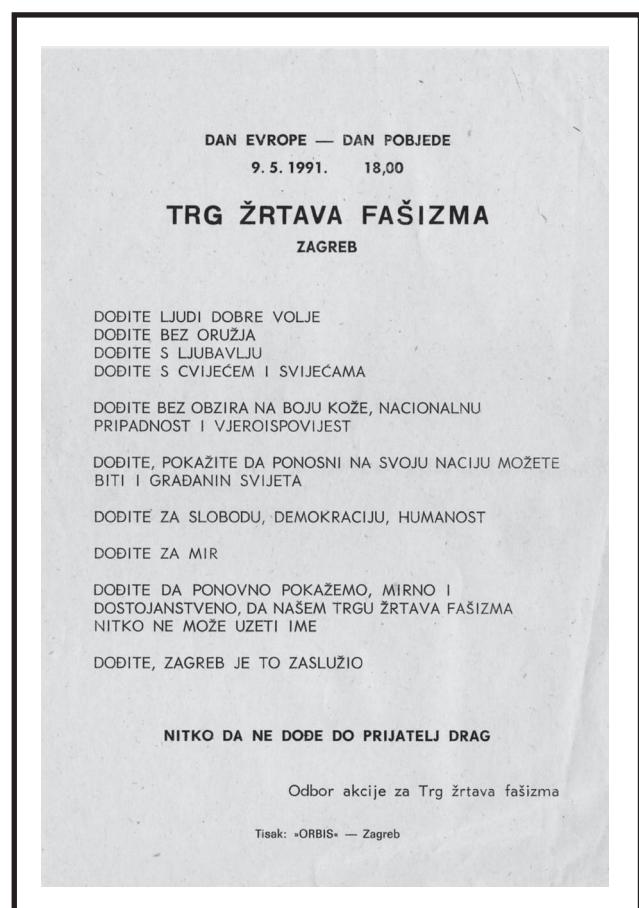
Polovinom 1993. godine pozvao me najprije general **Martin Špegelj**, a zatim i **Josip Manolić**, tada predsjednik Županjskog doma Sabora na razgovor. Tražili su da se povučem s mjesta predsjednika SAB-a, kako bi se Ratni veterani i SAB ujedinili pod nazivom Hrvatski ratni veterani. Prijedlog sam odbio, rekavši da smo mi u tom cilju vodili razgovore sa HRV, ali zbog njihove

opstrukcije do dogovora nije došlo. Dodao sam da Manolić ne predstavlja CKKP, da mi može reći što trebam uraditi, a da će ja biti predsjednik dok to članstvo bude htjelo ili pak dok ja ne odlučim da se povucem. Time je ovaj razgovor za sva vremena završen.

Dio naših članova u Splitu zahtijeva je da se žestoko suprotstavimo vlastima, ali da to uradimo mi u Predsjedništvu. Odbijanje tako radikalnih mjera, za koje nije bilo teško pretpostaviti da bi nam nanijele više štete nego koristi, izazvalo je kod naših ekstremista neopravdan gnjev. Počeli su govoriti da radimo ono što nam Tuđman kaže, što je bilo daleko od istine.

U vrijeme najvećeg napada na našu organizaciju, bilo je i takvih članova koji su govorili da bi bilo dobro da mene ubiju, jer da bi tada članovima SAB-a bilo bolje. Tu tako lijepu sugestiju baš i nisam prihvatio, jer je bila izraz kukavičluka predlagatelja. I gospodin Janko Bobetko, »prvoborac iz 1942. Godine«, javno je govorio da me treba ubiti, jer da sam smetnja za Hrvatsku. Cijelo vrijeme je pokušavao preko svojih poznanika u organizaciji SRVI i Luke Ciprijana, saznati što mi to radimo, kao da smo mi tajili naše aktivnosti.

Stjecajem okolnosti 1994. godine **Vesna Girardi Jurkić**, tada ministrica kulture, organizirala je izložbu partizanskih likovnih umjetnika u prostorijama na Gornjem gra-

du u Zagrebu. Tim povodom organizirala je da delegaciju SAB-a primi dr. Franjo Tuđman, predsjednik RH. U delegaciji su trebali biti **Vera Vejvoda**, **Zlatko Prica**, jedan glumac, čijeg se imena više ne sjećam i ja, kao predsjednik SAB-a. Kada smo krenuli na Pantovčak, saznao sam da je Zlatko Prica otišao u Opatiju, jer nije htio ići na prijem Tuđmanu. Bio sam doveden u krajnje neugodnu situaciju da pravdam postupak Price, koji je prije toga rekao da će biti u delegaciji. Za vrijeme prijema dr. Tuđman se raspričao o značaju antifašističke borbe u Hrvatskoj. Na moju primjedbu da to treba govoriti javno, počeo me uvjeravati da to ne bi bilo zgodno zbog pomirbe. Odgovorio sam mu da se mire ljudi, a ne ideologije.

Mnogi članovi boračke organizacije, koji su bilo zbog straha ili oportunitizma prestali djelovati, videći da SAB sve bolje i utjecajnije djeluje, u sve većem broju su se uključili u rad udruge. Ipak, ni većina članova Predsjedništva, osim **Kreše Piškulića** i **Vinka Šunjare**, nisu rado ili čak nikako javno nastupali. Vraćanje povjerenja u našu organizaciju, omogućilo nam je da ponovo oživimo pasivne organizacije i formiramo nove. Organizirali smo brojnije skupove, komemoracije i proslave godišnjica iz NOB-e.

Bilten prerastao u »Glas antifašista«

Ukazala se potreba za bolje informiranje članstva o radu Predsjedništva, kao i udruga na terenu. Na inicijativu Stjepana

Cerjana – Pube, **Stanka Edera**, **Kreše Piškulića** i moju, svibnja 1995. godine izlazi prvi broj »Informativnog biltena« i to u samo 200 primjeraka. Taj prvi broj je financirao i tiskao **Srećko Ljubljanović** iz Slavonske Požege, kojemu dugujemo posebnu zahvalnost. Biltan je uređivao Cerjan, koji je imao velikog iskustva u novinarstvu. Nakon smrti Cerjana naslijedio ga je Stanko Eder, također novinar, koji je svoj posao doista radio s velikom ljubavlji. Na žalost, umrli su i Cerjan i Eder, pa je urednikom postao **Đuka Hrženjak**. Hrženjak je znatno unaprijedio naše glasilo, koje je od Biltena preraslo u »Glas antifašista«. Treba spomenuti i **Edu Vostrela**, koji je također jedno vrijeme bio urednik *Glasa*. Danas je glavna urednica **Katica Sedmak**, koja taj posao radi znalački i sa mnogo ljubavi.

SABA je u svom radu razvio i znatnu izdavačku djelatnost. Među izdanjima posebno mjesto zauzima knjiga »Srušeni spomenici 1990 – 2000. godine«. Inicijator izdanja te knjige bio je Đuka Hrženjak, koji je i radio na njem sadržaju i oblikovanju. Organizirani su i znanstveni skupovi o Bleiburgu, o sadržaju školskih udžbenika o povijesti, o NOB-i, kao i mnogi drugi. Rezultat znanstveno skupa o Bleiburgu jeste istoimena knjiga pod naslovom »Bleiburg i križni put 1945.«

Izdana je i knjiga o logorima u NDH u II. svjetskom ratu, autora **Miše Deverića** i **Ivana Fumića**, knjiga o katoličkom kleru u II. svjetskom ratu. U stvari to je bio reprint knjige iz 1946. godine autora **Jože Horvata** i **Štambuka**. Izdana je i knjiga: »34 Karlovačka divizija«, auto-

ra **Mije Hlaića**, »Milka Kufrin«, autora **Rade Bulata**, »Kalnički partizanski odred«, »Moje selo partizansko« te monografija o **Veci Holjevcu**, o izbjegličkom logoru El Shatu i drugi.

Poduzeli smo brojne mjere za obnovu oštećenih i porušenih spomenika NOB-e. Na tom poslu posebno su se založili **Đuka Hrženjak**, **Ante Magić** i **Josip – Vlado Skupnjak**. Obnovljen je spomenik »Ustanak« autora **Vojina Bakica**, postavljen u Bjelovaru, ali cijeli niz drugih spomenika. Ipak, na tom planu ostalo je još veoma mnogo posla.

Na međunarodnom planu povezali smo se sa brojnim antifašističkim organizacijama u Europi, ali i na drugim kontinentima. Od 1993. godine redovni smo član Svjetske veteranske organizacije (WVF) i redovno sudjelujemo na svim njenim skupovima. Članovi smo i Federacije pokreta otpora (FIR), Foruma permanente, koji okuplja antifašiste Jadransko - Jonskog bazena. Naši predstavnici nalaze se i u međunarodnim organizacijama, kao što su Savjeti logora Daha i Rižarna. Valja istaći da smo u svim tim organizacijama aktivno djelovali i djelujemo kroz razne prijedloge o zaštiti naših prava i antifašističkih tekovina.

Svoj mandat predsjednika završio sam listopada 2004. godine, nakon 13 najtežih godina u djelovanju Saveza. Za novog predsjednika bio je izabran **Krešimir Piškulić**, koji je tu dužnost obavljao dvije godine. Njega je naslijedila **dr. Vesna Culinović – Konstantinović** 2007. i kao predsjednica djelovala je do ožujka 2011 godine, također sa potpunim uspjehom.

Beli Manastir

Povijesni značaj Batinske bitke

•Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Osijek obilježila je 11. studenog ove godine 66. obljetnicu Batinske bitke

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Beli Manastir položili su vijence i cvijeće na spomen obilježje palim borcima u NOB-u te na spomenik borcima Crvene armije palim za oslobođenje Baranje i to u centru Belog Manastira. Vijence su položili delegat ambasade Ruske federacije iz Zagreba **Sergej Kotenkov**, delegacije Grada Belog Manastira, UABA Beli Manastir, Udruge baranjsko-ruskog prijateljstva Beli Manastir i SDP-a Beli Manastir.

Nakon polaganja vijenaca i prigodnog govora sudionici su se uputili na Memorialni kompleks Batinske bitke u Batini, gdje su vijence i cvijeće položeile delegacije u ime Ruske federacije, SUBNOR-a Vojvodine, SUBNOR-a Bečaja, UABA

iz Trpinje te delegacija Općine Draž sa zamjenikom načelnika Općine **Šandorom Šipošem** i Općinskim vijećnikom **Stjepanom Živićem**, delegacijom UABA Osijek i Beli Manastir, te delegacijom Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Osječko-baranjske županije koju je predvodio predsjednik **Nikola Opačić**.

Prigodnim govorom prisutnima se obratio predstavnik ambasade Ruske Federacije **Sergej Kotenkov** govoreci o značaju Batinske bitke i doprinosu Crvene armije u ratnim operacijama vođenim na ovim prostorima, kao i predsjednik ZUABA **Nikola Opačić** koji je naglasio važnost Batinske bitke za ishod II. svjetskog rata. Na skupu su govorili i predstavnik SUBNOR-a

Vojvodine **Svetomir Atanacković**, navodeći zajedničku operaciju forsiranja Dunava kod Batine 51. Vojvođanske divizije i Crvene armije koja je trajala od 11. do 28. studenog 1945. Godine, gdje je u završnim operacijama protiv njemačkih nacističkih snaga te ustaških i drugih kvislina, do konačnog oslobođenja izginulo mnogo vojnika Crvene armije i 51. Vojvođanske divizije. Istaknuto je da je ovaj front od Budimpešte preko Batine imao značajan doprinos za oslobođenje Evrope od fašizma.

Delegacija UABA Osijek i UABA Beli Manastir prisustovala je obilježavanju obljetnice Batinske bitke i u Somboru.

Lj. R.

Neprimjereno ponašanje gradonačelnika

♦ Priopćenje UABA Zadarske županije o obilježavanju Spomen-dana posvećenog povijesnim odlukama ZAVNOH-a o vraćanju otuđenih krajeva u krilo matice domovine Hrvatske

Na sjednici Predsjedništva naše Udruge izvršena je analiza o obilježavanju u gradu Zadru ovoga povijesno - značajnog događaja iz NOB-e u Hrvatskoj i ocijenjeno je da je u okviru naše Udruge učinjeno ono što je trebalo učiniti. Položeni su vijenci na gradskom groblju na spomenik palim borcima za slobodu grada Zadra i na Središnji križ palim braniteljima u Domovinskom ratu.

U okviru gradske vlasti, nažalost, ni ove godine ovaj povijesni događaj nije obilježen na način kako je to trebalo učiniti, posebno ako se ima u vidu da je Grad Zadar 24 godine bio pod fašističkom okupacijom. Gradonačelnik grada gosp. **Vrančić** - nastavljajući svoju i praksu svojih prethodnika - nije položio vijenac na spomenik osloboditeljima grada Zadra već je to učinio na Narodnom trgu - nastavljajući igrokaze pri obilježavanju značajnih događaja iz NOB-e u Hrvatskoj, mada na Narodnom trgu nema nikakvih antifašističkih obilježja, zbog čega se na njemu ne obilježavaju ni događaji iz Domovinskog rata. To gradska vlast čini na ovom trgu samo na blagdane iz NOB-e, ne želeteći polagati vijence na spomenike iz NOB-e, na kojima su petokrake zvijezde, kao da se ne zna da u Hrvatskoj i nema spomenika iz NOB-e bez petokrake zvijezde.

Gradonačelnik Vrančić trebao bi znati da takvim svojim postupcima vrijeda i omalovažava 228.000 boraca NOR-a Hrvatske, koji su s puškom u ruci i pod petokrakom zvijezdom - simbolom antifašističke borbe protiv okupatora - vodili borbu za slobodu svoje domovine Hrvatske u Drugom svjetskom ratu, u kojoj je 71.356 dalo i svoje živote na bojnom polju.

Pri ovogodišnjem polaganju vijenaca na Narodnom trgu 25. rujna gosp. Vrančić išao je korak i dalje u svom

neprimjerrenom ponašanju. Kada mu je pri polaganju vijenaca od prisutnih novinara postavljeno pitanje - »Jesu li za oslobođenje Zadra zaslužniji antifašisti ili ustaše« umjesto da dade dostojanstveni odgovor gosp. Vrančić to nije učinio već je rekao »Vaše pitanje je provokativno i zločesto«, i otišao ostavivši novinare bez odgovora. Svište bi bio bilo kakav komentar o ovakvom njegovom neprimjerrenom ponašanju.

Gosp. Vrančić, kao gradonačelnik grada, svoje igrokaze oko polaganja vijenaca na Narodnom trgu, na državne blagdane iz NOB-e Hrvatske, maksimalno koristi za povećanje asortirana svojih neprimjerenih izjava o NOR-u u Hrvatskoj, jer mu ovo nije prvi slučaj što je učinio 25. rujna ove godine na Spomen-dan, posvećen odlukama ZAVNOHA, na gradskom trgu na novinarsko pitanje.

Javnosti je poznata i njegova izjava da iz »moralnih« razloga neće i ne želi polagati vijence na spomenike iz NOB-e na kojima su petokrake zvijezde, što bi značilo da se nemoralno ponašaju svi oni u ovoj zemlji koji to čine. Ili njegove posebno neprimjerene, pa i sramne, izjave 22. lipnja 2011. prilikom polaganja vijenaca na Narodnom trgu, na Dan antifašističke borbe, kad je rekao »Odričemo se Tita«. Postavlja se pitanje u ime koga je gosp. Vrančić dao takvu izjavu, tko ga je na to ovlastio, građani Zadra sigurno nisu. Takvu sramnu izjavu može dati samo u svoje ime, ali ne i u ime građana Zadra, ili vlasti na čijem je čelu.

Politička sljepoča gosp. Vrančića ide toliko daleko da on ne može ili neće da shvati - da nije bilo Josipa Broza Tita sada ne bi imali domovinu Hrvatsku u sadašnjim granicama, a grad Zadar bio bi pod tuđinskom vlašću, kaže se u priopćenju koje je potpisao potpredsjednik UABA **Frano Slipac**.

požega

Uz Međunarodni dan antifašizma i antisemitizma

Požeška Udruga antifašističkih borača i antifašista prigodnom sjednicom obilježila je Međunarodni dan antifašizma i antisemitizma. O antifašizmu, kao svjetskoj tekovini govorio je **Borivoj Zarić**, član predsjedništva SABA Hrvatske.

Svjetski dan antifašizma obilježavamo kao jedan životni stav, politički stav, kao dio svjetonazora. Nama je to prihvatljivo jer se time označava da je hrvatski antifašizam dio tog svjetskog antifašizma, a nikakav marginalni ili izdvojeni. Da smo zaista bili dio svjetskog antifašizma govoriti vrijeme 1944. i 1945. godine kada su hrvatske partizanske jedinice ili Narodnooslobodilačke vojske držale dio europskog fronta i zajedno sa

saveznicima držali dio fronta od Italije do Mađarske.

Prema tome mi se priključujemo toj proslavi i nastojimo da se taj dan obilježava u Hrvatskoj, osim onog našeg Dana antifašističke borbe koji je isključivo dan Hrvatske - istakao je Borivoj Zarić, te dodao da se u medijima, posebno na državnom nivou, taj dan slabo obilježava, a na

O antifašizmu je govorio Borivoj Zarić

toj antifašističkoj borbi je čitava Europa i veliki dio svijeta utemeljio svoju sadašnjost. Kod nas taj dan nije dovoljno podržan i nuda se da će se i to promjeniti.

Na današnji dan se obilježava i međunarodni Dan antisemitizma koji je u uskoj povezanosti s antifašizmom. Upravo je fašizam u svojoj ideji donio tu mržnju i progon pojedinih naroda, kojima je antifašizam i njegova pobjeda donijela zaštitu i jednakopravnost.

Na prigodnoj sjenici Udruga antifašista je zahvalila lokalnim medijima na praćenju njihovih aktivnosti, a novinari su pojedinim redakcijama uručili zahvalnice. Zahvalnicu je dobio tjednik Kronika i urednik **Vladimir Protić**.

P.S.

Svečanost za Dan oslobođenja grada

•U Hrvatskom narodnom kazalištu u Splitu 26. listopada održana je prigodna svečanost posvećena obilježavanju 67. obljetnice oslobođenja Splita, koju su zajedno organizirali Grad Split i splitska Udruga antifašista

Zamjenik splitskog gradonačelnika Jure Šundov govori na svečanosti u HNK

Na tom skupu su prisustvovali izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske dr. **Ive Josipovića**, kontraadmiral **Ante Urlić**, delegacija SABA RH na čelu s predsjednikom **Ratkicom Maričićem** i zamjenici splitskog gradonačelnika **Andelka Visković** i **Jure Šundov**.

»Prije 67 godina Spaličani su oteli neprijatelju oružje i istjerali okupatora te svoj grad vratili matici zemlji. Zato hvala svima koju su za to položili svoje živote i koji su svojim djelom pomogli da Split bude slobodan hrvatski grad« rekao je zamjenik Šundov.

Podsjećajući na slavnu antifašističku prošlost, predsjednik Udruge antifašista

Splita **Josip Milat** je istaknuo da se 12,5 tisuća Spaličan i Spaličana izravno borilo u redovima Narodnooslobodilačke vojske, 18.000 je surađivalo s oslobođilačkim pokretom, a skoro 16.000 žitelja Splita i okoline je prošlo torture u zatvorima. Milat je podsjetio da je i 5.000 Spaličana odvedeno u njemačke, talijanske i ustaške logore smrti, oko 1.400 je moralno ići u izbjeglištvo, a oko 4.000 ih je umoren u zatvorima, strijeljano, poginulo od bombardiranja, umrlo od gladi ili bolesti, palo u borbama s neprijateljem.

»Na ove podatke svaki Spaličan mora biti dovijeka ponosan, kao što ponosni moramo biti na splitsku mladost koja je

životima branila slobodu u Domovinskom ratu« rekao je Milat. Ukazujući na pokušaje revidiranja prošlosti, zapitao je u ime koga se to radi i zatire sjećanje na antifašističku borbu. Upozorio je da je žalosno što su izbrisana sva imena ulica, trgova i institucija koja su podsjećala na antifašističku prošlost i što se sudionike te borbe naziva izdajnicima jer su se borili protiv fašista i njihovih ustaških slugu. »To se mora prekinuti, jer se prošlost ne može mijenjati ni izbrisati. Mijenjajmo školske programe i odgajajmo

mlade na povijesnim činjenicama. Svaki zločin mora biti osuđen, a hrvatstvo se ne iskazuje rušenjem spomenika i bilo kakvom diskriminacijom, niti se zločin pravda novim zločinom« rekao je Milat. Zatraživši da se Splitu vrati dostojanstvo i da mu se osigura mjesto koje mu po povijesnim i civilizacijskim vrijednostima pripada, on je vijećnicima grada uputio apel da se vrate nazivi ulicama Žrtava fašizma i Prvom splitskom partizanskom odredu.

Čestitke u povodu godišnjice oslobođenja Splita prenijeli su i **Ratko Maričić**, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske te izaslanik Predsjednika Republike kontraadmiral **Ante Urlić**. Ovom prigodom je predsjedniku Nadzornog odbora HNK »Hajduk« **Petroslavu Sapunaru** predana Povelja Udruge Saveza antifašističkih boraca i antifašista Splita, kao jedinom antifašističkom klubu u porobljenoj Europi, a izaslanik predsjednika RH, **Ive Josipovića**, kontraadmiral **Ante Urlić** uručio je **Milivoju Lalinu**. Odlikovanje reda Stjepana Radića, za osobit doprinos antifašističkim temeljima Republike Hrvatske.

Kontraadmiral Ante Urlić uručuje odlikovanje Milivoju Lalini

•Odzvali su se gosti iz cijele regije, odavši priznanje antifašističkim borcima za stvaranje, borcima Domovinskog rata za očuvanje Hrvatske na tekovinama antifašizma

Nove generacije moraju u školama sazнатi vlastitu povijest i istinu o Drugom svjetskom ratu i naučiti da su predstavnici ponosnog i poštenog naroda koji je takav svoj karakter pokazao i u Domovinskom ratu - rekao je na svečanom okupljanju u Fužinama povodom 70. obljetnice ustanka naroda Hrvatske **Miljenko Fak**, predsjednik Međuopćinske organizacije SAB-a Dalmacije.

Na svečanosti u Fužinama okupilo se više od stotinu članova UAB-a i uzvanika iz cijele regije. Čestitke u povodu visoke obljetnice - 70. godišnjice ustanka, uputila je predsjednica Udruge antifašističkih boraca i antifašista općine Fužine Biserka Margitić, ističući da Udruga u Fužinama ima blizu 120 članova, a među njima je 15 živućih boraca NOR-a i dva preživjela logoraša nacističkih koncentracijskih logora te borci Domovinskog rata. Istaknula je da se u Udrugu uključuje sve više ljudi srednje i mlađe dobi jer su prepoznali antifašizam kao međunarodnu stечevinu koja je pobijedila zlo. On je i temelj na kojem je ponikla hrvatska država koja je bila na strani pobjednika u Drugom svjetskom ratu, nasuprot kolaboracionistima koji se, usprkos jasnim ustavnim odredbama, javljaju, posebice u ovo predizborni vrijeme.

I drugi su govornici istaknuli da je ulazak mlađih ljudi u redove Saveza antifašističkih boraca i antifašista garancija da se to najveće zlo 20. stoljeća više nikad ne ponovi.

Skup u Fužinama pozdravio je i predsjednik Zajednice UABA Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut**, naglasivši da je našoj regiji ustank uopravo najprije organiziran u Gorskom kotaru i da je čvrs-

PROSLAVA SEDAMDESETE OBLJETNICE USTANKA

Veliki broj okupljenih na svečanosti u Fužinama

ta veza Primoraca, Gorana i Istrana s antifašizmom oduvijek bila odraz pripadanja naprednim pokretima i multikulturalnosti ovog kraja.

U ime Općine Fužine skupu se obratio načelnik **Marinko Kauzlaric**, naglašavajući

ponos što su goranski kraj, ali i cijela naša regija, ostali na tragu zasada koji su i danas jedan od bitnih preduvjeta za prijem demokratskog razvijenja pa i ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

N.L.

Priznanja borcima, logorašima, »skojevkama« i braniteljima

Na svečanosti u Fužinama nagrađeni su živući borci NOR-a i to provborci **Ruža Pavlić-Romanić**, **Darko Trohar** i **Marijan Vidas** te sudionici NOR-a **Ivica Čebuhar**, **Ankica Čebuhar**, **Stjepan Malinar**, **Maksimilijan Mance**, **Matija Janeš**, **Dragutin Tomić**, **Milutin Maravić**, **Milan Budiselić**, **Julio Ružić**, **Krešimir Tomin** i **Josip Trohar**. Preživjeli logoraši koncentracijskih logora **Zlatko Mance** i **Vinko Plovančić** također su primili priznanja,

kao i nekadašnje »skojevke« **Ivana Čebuhar**, **Marica Hafner**, **Marica Mance**, **Marica Mihaljević** i **Ivana Frković**. Zbog poodmakle dobi, mnogima od nagrađenih će priznanja biti uručena osobno ili poštom. Također, priznanja su dodijeljena i uz 20. godišnjicu početka Domovinskog rata braniteljima koji su ujedno i članovi Udruge antifašista: **Bogomilu Milošu**, **Edhamu Hadžiću**, **Marijanu Starčeviću** i **Miljenku Faku**.

Zapamtimo – rekli su

»Najprije su došli po komuniste – nisam se bunio zbog toga, jer ja nisam bio komunist.
Onda su došli po Židove – nisam se bunio zbog toga, jer ja nisam bio Židov.
Onda su došli po katolike – nisam se bunio zbog toga, jer ja sam bio protestant.
Onda su došli po sindikaliste – nisam se bunio zbog toga, jer nisam bio sindikalist.
Onda su došli po mene.
Ali nije više bilo nikoga da se buni zbog toga.«

Njemački pastor **Martin Niemöller**

POPOS BANIJE

♦ Sedma divizija istakla se u mnogim bitkama, posebno na Neretvi i Sutjesci, kada je i pohvaljena od Vrhovnog komandanta NOV i POJ

Upovodu 69. obljetnice formiranja i 68. godišnjice povratka 7. banijske divizije s ratišta Bosne i Hercegovine i Crne Gore na Baniju, upriličen je svojevrstan sat povijesti. Položeni su vijenci i cvijeće pred spomenikom 7. banijskoj udarnoj diviziji na uzvišici iznad ustanicičkog sela Klasnić, na kome su, među ostalim uklesane riječi Josipa Broza Tita: »Ja cijenim 7. diviziju, jer je ona vodila teške borbe s neprijateljem od Sunje do Crne Gore i jer je dala mnogo žrtava u našoj borbi.«

Zrinka Čorić, predsjednica Udruge antifašističkih boraca i antifašista Petrinja pozdravila je preživjele borce, članove antifašističkih udruga, poklonike očuvanja uspomena i vrijednosti Narodnooslobodilačke borbe, te mještane banijskih sela. **Adam Dupalo**, legendarni borac i starješina 7. banijske udarne divizije emotivno i nadahnuto je govorio o ratnom putu te proslavljenje ratne jedinice, banijskom zbjegu, ali i o stradanju naroda Banije i najnovijoj povijesti.

Sedma banijska divizija formirana je 22. studenoga 1942. godine od 7. i 8. banijske i 13. hrvatske brigade »Josip Kraš« (kasnije 13. proleterska »Rade Končar«) sa ukupno 2539 boraca. Komandant je **Pavle Jakšić**, politički komesar **Duro Kladarin**. Pod komandom Sedme divizi-

je stavljen je 21. prosinca 1942. godine Banijski NOP odred, a 26. prosinca u njen sastav ušla je 16. banijska, a izašla 13. proleterska brigada. Sedma divizija je bila u sastavu 1. hrvatskog (kasnije 4.) korpusa NOVJ. Djelovala je najviše na Baniji, onda se prebacila s Vrhovnim štabom NOV i POJ prema Neretvi i Sutjesci gdje je imala velikih gubitaka. Nastavila je borbe po istočnoj Bosni i Crnoj Gori, vratila se u Hrvatsku ratujući na Baniji, u Cazinskoj krajini, na Kordunu, u Lici, Moslavini, Gorskom kotaru i Slovenskom primorju. Početkom rujna 1943. godine dobila je naziv udarna. Istakla se u mnogim bitkama, posebno na Neretvi i Sutjesci, kada je i pohvaljena od Vrhovnog komandanta NOV i POJ.

Banija je siječnja 1943. godine bila zahvaćena 4. neprijateljskom ofenzivom. Sedma divizija i banijski NOP odred su vodili ogorčene borbe nanoseći neprijatelju znatne gubitke, što je usporilo njegov pokret kroz Baniju, a 26. siječnja prebacili su se u Bosansku krajinu. U tim borbama i goloruko stanovništvo Banije, da bi izbjeglo istrebljenje, napušтало је ognjišta, tisuće žena, djece i staraca povlačило se sa svojom vojskom ili sklanjalo u planine.

Od 16. veljače Sedma divizija je u zaštiti Glavne operativne grupe Vrhovnog štaba na pravcu povlačenja ka Gornjem

S NERETVE NA SUTJESKU

Čelnik Sekcije 1. hrvatskog korpusa pri SABA RH **Adam Dupalo**, u proljeće 1943. godine obnašao je dužnost političkog komesara 1. bataljona 8. brigade 7. banijske divizije. Podsjetio je na 1943. godinu, kada se zbog napada 7. njemačke SS divizije povlači 7. banijska divizija s Banije sa oko 18 tisuća civilnog stanovništva. Herojski prešavši borbeni put preko Bosne, Hercegovine i Crne Gore, vratila se 7. divizija poslije 5. ofenzive sa oko 700 boraca od 4000, koliko je prije toga imala. Banija je, naglasio je Dupalo, tako ušla među regije koje su dale najveće žrtve u NOR-u. Prisjetio se kako su se ranjeni borci nakon bitke na Neretvi ospozobili za nove borbe i - bitku na Sutjesci. Uz nadljudske napore boraca 8. banijske brigade, ranjenici i bolesnici uspješno su prebačeni na lijevu obalu Neretve. Adam Dupalo dobio je naređenje od VŠ NOV i POJ (10. svibnja 1943. godine) da izvrši prikupljanje prezdravljenih boraca i starješina s teritorija Like, Banije i Korduna, radi popune 7. banijske divizije.

Adam Dupalo

Zrinka Čorić, predsjednica UABA Petrinja pozdravlja skup ispred spomen-obilježja na uzvišici Klasnić

Vakufu, a 7. ožujka vodi oštре borbe u rajonu Prozora. Sutradan se prebacuje na lijevu obalu Neretve i do 10. ožujka na planini Prenju vodi borbe protiv četnika, nakon čega je određena za nošenje i zaštitu ranjenika i bolesnika.

Poslije 5. neprijateljske ofenzive, početkom rujna 1943. godine, Sedma divizija vratila se na Baniju.

B.M.

•Rijetko je koja partizanska akcija 1941. godine imala toliki odjek – ne samo na području okruga Karlovac, nego i u čitavoj Hrvatskoj

Ugodini kada obilježavamo 70. obljetnicu antifašističke borbe i ustanka u Hrvatskoj, s razlogom se prisjećamo 17. studenog 1941. godine, kada se u predvečerje, unatoč tisućama talijanskih vojnika i ustaško-domobranske vojske, »ušetao« partizanski vod, došavši pravo iz ustaničke Petrove gore u Karlovac. Bili su odjeveni u domobranske odore. Vodio ih je **Većeslav Holjevac**, »domobranski časnik«. Bila je to u okupiranom Karlovcu ludo hrabra, ali izvanredno promišljena operacija dostažna najboljega akcijskog filma. Uostalom, o njoj i jest svojedobno snimljen dobar akcijski film – »Signali nad gradom«.

Bez spomen ploče

Na pročelju karlovačkog Doma zdravlja također s razlogom je stajala spomen ploča narodnom heroju Veci Holjevcu odakle je početkom devedesetih godina prošlog stoljeća uklonjena. Njome se čuvala uspomena na smjelu partizansku akciju u okupiranom Karlovcu i Većeslava Holjevca kome je povjeren taj izvanredno težak zadatak. »Onemogućavanje vraćanja spomen ploče istaknutom antifašistu, borcu za slobodu, legendarnom gradonačelniku Zagreba i iznad svega – hrvatskom domoljubu Većeslavu Holjevcu, na mjesto gdje je godinama bila, to je sramota za cijelu Hrvatsku«, poručio je lani biyši šef države, a sada počasni predsjednik SABA RH **Stjepan Mesić** u Karlovcu, u koji je, tada drugi put u posljednje tri godine, uzaludno došao vratiti na mjesto spomen-ploču posvećenu znamenitoj akciji grupe partizana na čelu s Većeslavom Holjevcem.

Neizvjesnost i tjeskoba

Partizanska akcija u okupiranom gradu na četiri rijeke pokrenuta je zbog **Marijana Čavića – Grge** (ilegalnog imena **Zvonimir Držić – Dugi**), metalskog radnika, sekretara 3. rajonskog komiteta KP u Zagrebu. Od CK KPH delegiran je za člana OK KPH i sekretara MK Karlovac. Njegovim vezama u Karlovac su dolazili organizatori ustanka, dok su se karlovački antifašisti pripremali za borbu. Marijan Čavić uhapšen je u Karlovcu 16. listopada 1941. godine. Podvrgnut je strašnim mučenjima. Rezanjem žila pokušao je izvršiti samoubojstvo. Kako nije uspio, dopremljen je u karlovačku bolnicu.

LEGENDARNA AKCIJA U OKUPIRANOM KARLOVCU

Dr. Đuro Zatezalo, član Savjeta antifašista Hrvatske podsjeća kako je dva dana kasnije – 18. listopada, ubijen u Karlovcu **Josip Kraš**. Njegova smrt i hapšenje i ubojstva još nekoliko članova Okružnog komiteta za karlovačke komuniste bio je veliki udarac. Usprkos tome, zahvaljujući članu OK **Nadi Dimić**, veze s Karlovcem još su uvijek postojale. Među borcima i narodom, osjećala se neizvjesnost i tjeskoba, a njih je jedino moglo prevladati pokretanje većih borbenih akcija. Upravo je takva akcija bila ova – upad partizana iz Petrove gore (njih 24) u okupirani Karlovac pod vodstvom komesara Komande NOPO Korduna i Banije, Većeslava Holjevca – Vece, s ciljem oslobođanja Marijana Čavića – Grge, sekretara MK Karlovac.

Akcija je brižljivo planirana. Po povratku s Petrove gore u Karlovac, Nada Dimić uputila je opširno pismo s detaljnim planom akcije, navodeći što se treba uraditi pri ulasku u zgradu bolnice, u kojoj se nalazio ranjeni Marijan. Za njega je pripremila odijelo što će partizanima uručiti majka **Vjekoslava Vajs**, karlovačkog partizana.

Upad u bolnicu

Iz Crne Lokve partizanski vod krenuo je preko sela Radonje u podnožje Babine gore. Nezapaženi, stigli su 17. studenog u selo Miljuši. U nekom šumarku Mekušanske šume, Veco je zaustavio svoje borce i tek im je tu saopćio kamo ih vodi. Krenuli su poljima dijelom pokrivenih snijegom i u zakazano vrijeme, 17. studenog 1941. godine u 18.30 sati našli su se pred mostom na Korani, gdje ih je dočekao 14-godišnji **Vojica Martinović**, partizanski kurir. Talijanska straža na mostu pozdravila ih je, smijući se. U 19.30 stigli su pred bolnicu. Prema dogovoru, Veco je pritisnuo zvonce na vratima bolnice. Vratar je malo odškrinuo vrata. Istog trenutka Holjevac je upao u bolnicu s uperenim pištoljem i naredio svojim borcima da zauzmu pogodna mjesta. Pretražili su detaljno cijelu bolnicu, zadržali su se u njoj punih 40 minuta, ali Marijana Čavića nisu našli. Liječnici su izjavili „domobranskom“ poručniku Veci, da je u bolnici ležao jedan uhapšenik koji

Većeslav Holjevac-Veco (ratna snimka)

si je prerezao žile na ruci. Pošto su mu žile sašivene, policija ga je vratila u zatvor, »a danas je bio samo na previjanju«.

(Ne)uspjela akcija

Marijan je bio odveden iz bolnice, dok su partizani išli od mosta na Korani prema Dubovcu. Prilikom odlaska, partizani su zaključali bolnička vrata i ključ ponijeli sa sobom. Vratili su se istim putem kroz grad i na koranskom mostu sukobili s talijanskim vojnicima. Među njima su petorica poginuli, ali je bio pogoden i partizanski borac **Ivica Gojak**, bivši đak i rukovodilac skojevske organizacije u karlovačkoj Učiteljskoj školi. Lakše je ranjen i borac **Đorđe Momčilović**. Teško ranjen Ivica Gojak, na oko osam kilometara izvan grada, u selu Cerovac umro je na rukama svojih suboraca. Ujutro su krenuli dalje prema Petrovoj gori. Napokon, 19. studenoga, rano ujutro partizanski borci stigli su u Petrovu goru, u selo Vučkovići.

Zbog pogrešne obavijesti gdje se tada nalazi Marijan Čavić, akcija nije u potpunosti uspjela. No, važan čimbenik bio je moralno politički uspjeh pothvata. Činjenica da su 24 partizana uz najveću životnu opasnost ušla u Karlovac da spase svog suborca, imala je velikog odjeka širom cijele Hrvatske.

B.M.

Organiziran izlet na Kalnik

Druženje antifašista na Kalniku

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrava-Sesvete, ne-

davno je organizirala izlet na Kalnik na kojem su posjetili dvorac grofo-

va Erdody-Rubido u Gornjoj Rijeci. U tom objektu je u vrijeme Drugog svjetskog rata bio zloglasni logor za djecu. Tu je boravilo oko 300 djece iz Banije, Like, Korduna i drugih krajeva. Mnoga od te nevine djece su u njemu ostavili svoje mlade živote, a ostali su preseljeni u logor Jastrebarsko i Lober gdje su nastavljena njihova stradanja. U dvorcu je živjela i svoje posljedne godine, poznata opera pjevačica Sidonija Rubido, koja je tu umrla i pokopana u kripti crkve u Gornjoj Rijeci.

Za vrijeme izleta na Kalnik članovi Udruge obišli su i Biblijski vrt mira, zatim vinski podrum, a nakon toga nastavili su put do planinarskog doma na Kalniku. Potom su svratili na Kestenjadu u malo podkalničko selo Kostanjevec. Uz domaći štimung - hrane, muzike i zabave, završio je naš izlet. Vratili smo se u večernjim satima, puni lijepih dojmova sa željom da se to što prije ponovi.

Stjepan Ležaić

Pula

Antifašizam u nastavi povijesti

♦U suradnji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule i Istarskog povjesnog društva 21. listopada 2011. u Puli je održan Okrugli stol o antifašizmu u odgojno-obrazovnim sadržajima za učenike osnovnih i srednjih škola

Na tom skupu je predstavljen i prijedlog programa izborne nastavne jedinice za osmi razred osnovne škole pod naslovom »Antifašizam u Istri (1918.-1945.)« autora **Igora Jovanovića**, profesora povijesti.

Okrugli stol otvorio je i vodio predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule **Livio Blašković**, a skup je u ime Istarskog povjesnog društva kao suorganizatora pozdravio **dr. sc. Maurizio Levak**.

Uvodna riječ o važnosti i vrijednosti antifašizma u današnjem društvu prijala je tajniku UABA Grada Pule **prof. Zdravku Macuri**. Nakon uvodnog dijela skupa uslijedila su izlaganja sudionika. Redoviti profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci i vanjski suradnik Odsjeka za povijest Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta „Jurja Dobrile“ **dr. sc. Darko Dukovski** govorio je o razdoblju fašizma u Istri. Iznio je pregled uspostave fašističke vlasti te ukazao na probleme koji su bili nezaobilazni u tom razdoblju, a rezultirali su otporom i organiziranjem antifašističkoga pokreta. Docent na Odsjeku za povijest Odjela za

humanističke znanosti Sveučilišta »Jurja Dobrile« **dr. sc. Igor Duda** izlagao je o problemima reinterpretacije povijesti u 1990-im godinama kada je u javnom govoru postajalo prihvatljivo ono što je ranije bilo zabranjeno. Dotakao se i promjena u školskim udžbenicima u tom razdoblju te zaključio da povijest antifašizma ne treba revidirati nego reinterpretirati u skladu sa znanstvenim pristupom i novim znanstvenim spoznajama. Zatim je uslijedilo izlaganje **Igora Jovanovića** o prijedlogu programa izborne nastavne jedinice za osmi razred osnovne škole »Antifašizam u Istri (1918.-1945.)«. Autor je detaljno predstavio plan prijedloga te istaknuo da bi nastavna jedinica obuhvaćala razdoblje od 1918. do 1945. s težištem na razdoblje Drugog svjetskog rata. Prije ove nastavne jedinice učenici po nastavnom planu i programu obrađuju teme Versajski porедак. Totalitarni režimi između dva rata i Hrvatska u prvoj Jugoslaviji, te bi stoga trebali imati potrebno predznanje koje će im pomoći u obrađivanju razvitka antifašizma. U prijedlogu nastavne jedinice u okviru antifašizma u Istri obradile bi

se podteme o počecima otpora u Istri, razvoju NOP-a i počecima NOB-a do kapitulacije Italije, Pazinskim odlukama te antifašističkom pokretu od Pazinskih odluka do kraja rata.

Nakon izlaganja uslijedila je rasprava u koju su se uključili predsjednik Saveza antifašističkih boraca Istarske županije **Tomislav Ravnić**, pročelnik Upravnog odjela za kulturu Istarske županije **Vladimir Torbica** i pomoćnik pročelnika za društvene djelatnosti Grada **Vinko Knez** te voditeljica Županijskog stručnog vijeća učitelja povijesti Istarske županije **Sonja Bančić**. Kako gradska vlast smatra da za to nije nadležna, kao osnovni problem istaknuto je očekivanje da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa podrži i odobri predloženi sat iz nastave povijesti kojim bi se pridonijelo proširenju odgojno-obrazovnih sadržaja koji među mlađim naraštajima šire ideje tolerancije i nenasilja. UABA Grada Pule i Istarsko povjesno društvo ovim su Okruglim stolom učinili na značaj njegovanja antifašističkih vrijednosti i stećevina Pule i Istre.

Igor Stanić

Piše Vinko ŠUNJARA

•Narodnooslobodilački ustak Hrvatske bio je sveopći narodni pokret, temeljen na istinskim i autentičnim društvenim, kulturnim i moralnim vrijednostima

UDrugom svjetskom ratu je Hrvatska vezivala 15-20 neprijateljskih divizija, naseoci im znatne gubitke. S puškom u ruci, ili kao neposredni pomagači narodnooslobodilačke vojske Hrvatske, sudjelovalo je 471.800 građana, odl čega u narodnooslobodilačkoj vojsci Hrvatske 230.000 boraca ili 11.23 posto ukupnog stanovništva Hrvatske, dok je ogromna većina građana Hrvatske pružalo materijalnu i moralnu pomoć. Ogoromo učeće hrvatskog naroda u narodnooslobodilačkoj borbi i gubici koje je u toj borbi pretrpjela svrstava je u sam vrh sudionika antifašističke koalicije.

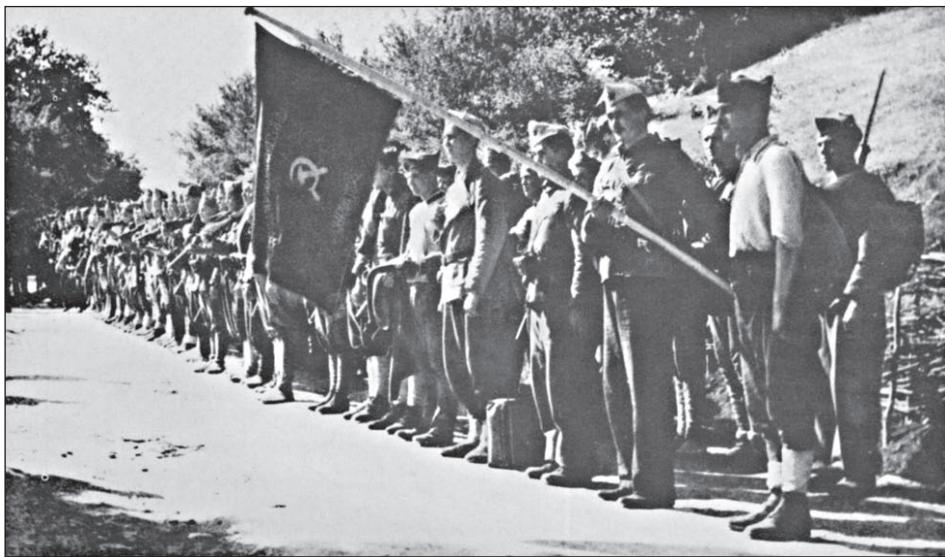
Hrvatska po svojoj veličini, po broju stanovnika i prostoru čini 25 posto bivše Jugoslavije, a po broju partizanskih jedinica i boraca, dužini vremena djelovanja u narodnooslobodilačkom ratu, bila je zastupljena sa 34 posto pripadnika narodnooslobodilačke vojske, po čemu je držala prvo mjesto u Jugoslaviji. Od tog broja Hrvati su činili 65 posto, a Srbi u Hrvatskoj i ostale nacionalnosti 35 posto boračkog sastava. Hrvatska je u tom ratu, prema demografskim podacima objavljenim 1964. godine imala 194.749 poginulih od toga 65.300 boraca s puškom u ruci. U Hrvatskoj je tokom narodnooslobodilačkog

NA PRAVOM PUTU

rata 1941.-1945. godine djelovalo ukupno 75 stalnih, pokretnih, javnih i tajnih partizanskih bolnica. U tim bolnicama pružena je liječnička pomoć za više od 300.000 ranjenika i bolesnika. Sve to govori da je antifašistički narodnooslobodilački ustak Hrvatske bio sveopći narodni pokret, temeljen na istinskim i autentičnim društvenim, kulturnim i moralnim vrijednostima, da je upravo radi toga uspješno ustrajavao pune četiri godine i da je stalno i nezaustavljivo rastao. Hrvatska je svojom borbom protiv nacifašističkog njemačko-talijanskog okupatora i njegovih pomagača - domaćih kvislinga u četverogodišnjem ratu od 1941. do 1945. dala veliki i nezaobilazni doprinos općoj pobjedi savezničke antifašističke koalicije. Tom smo borbom pobjedili nacifašističkog okupatora i njegove sluge, oslobođili smo zemlju, pripojili matici zemlji otetu Istru, Rijeku, Zadar, otoke, Međimurje i Baranju, oprali ljagu koju je hrvatskom narodu nanio kvislinški Pavelićev režim, svrstali Hrvatsku na pobjedičku stranu antifašističke koalicije, srušili monarhistički nenarodni režim i stvorili Federalnu ZAVNOH-ovsku Hrvatsku državu u okviru Savezne federalne AVNOJ-evske Jugoslavije, što je u datim uvjetima bilo jedino realno i optimalno rješenje.

Povijesni trag

Stvaranjem takve zajedničke države federalno konfederativnog političkog uređenja, uz pravo svakog naroda, odnosno federalne jedinice - republike na samoopredjeljenje do

Prvi partizanski bataljun Hrvatske polaže zakletvu

odcjepljenja, a što je u kasnijoj fazi potvrđeno Ustavom (1974.), osiguralo je njihovo temeljno pravo da se njeni narodi plebiscitom odluče izići iz zajedničke države. Upravo po tom osnovu Banditerova međunarodna komisija je listopada 1991. godine proglašila da su republike AVNOJ-evske granice republika državne međunarodne granice novo nastalih država dotadašnje Jugoslavije, a koje su siječnja 1992. godine i međunarodno priznate. Poražene snage te činjenice mogu ignorirati i omalovažavati, ali ih ne mogu iz povijesti izbrisati.

O našoj antifašističkoj borbi pravo je svakog da misli kako želi, ovisno o tome gdje ga je tada u času iskušenja dovela njegova savjest i njegovo uvjerenje. Ali ne i nametati svoje mišljenje drugima i pri tome zanemarivati zločine genocida nacifašističkog okupatora, pri čemu su, nažalost, po okrutnosti provođenja zločini kvislinškog Pavelićevog režima bili suroviji od njihovih nacifašističkih gospodara. Poraženi sada žele suditi pobjednicima zaboravljaju da su bili vojska fašističke kvislinške tvorevine. Ta manjina ekstremnih privrženika promašenih opredjeljenja i prohujalih vremena, umjesto da antifašističku povijest hrvatskog naroda, koji se tako masovno predstavlja na antifašističku borbu i podnjo velike žrtve i dao velik i nezaobilazni doprinos općoj pobjedi nad fašizmom, koriste u rušenju mita o tzv. genocidnosti Hrvata i veličaju NOB koja nas je dovela na pobjedičku stranu, smještaju nas na njihovu gubitničku stranu. Time na najgrublji način nanose nesagledivu štetu ugledu Hrvatske u demokratskom svijetu i to kada Hrvatska čini napore da se uključi u Europske integracije.

Okretanje ka budućnosti

Svjedoci smo da se u proteklih dvadesetak godina vrši revizija fašizma i antifašizma sa tendencijom njihovog izjednačavanja, kao dviju suprostavljenih ideologija. Fašizam jest ideologija i to radikalnog zla. Antifašizam naprotiv, nije ideologija. Antifašizam je univerzalno i civilizacijsko opredjeljenje protiv fašizma kao zla u svjetskim razmjerima. Relativizirati odnos prema fašizmu i antifašizmu, znači faktički ustrajavatina na fašizmu, rehabilitirati ga i prakticirati, čemu smo svjedoci dogđanja.

Protagonisti rehabilitacije ustaštva imputiraju nam zločin i žrtve Blajburga i tzv. Križnog puta, pri čemu zaboravljaju na žrve

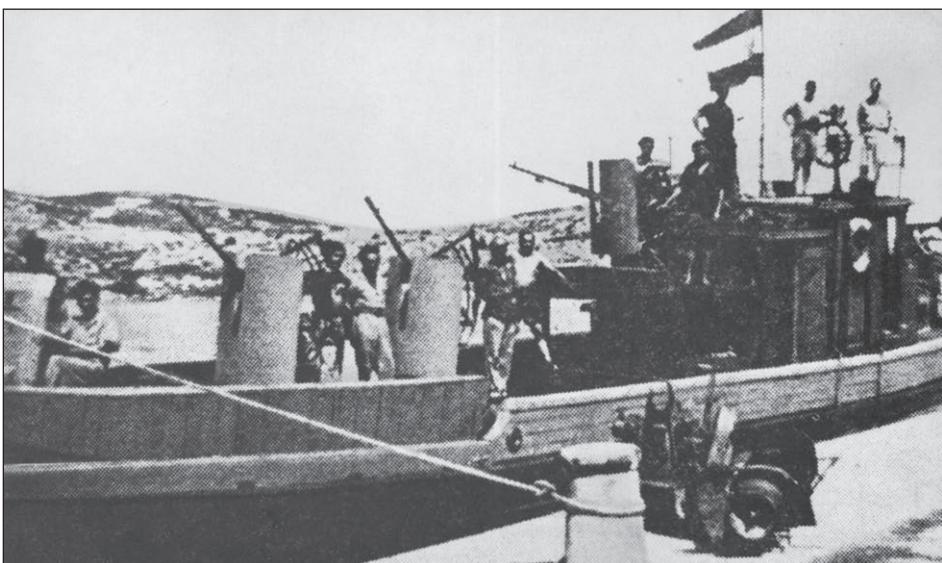
Izvršni odbor ZAVNOH-a izabran na Prvom zasjedanju 14. lipnja 1943.

u Jasenovcu, Jadovnu i drugim ustaškim stratištima. Njihov zločin bio je utemeljen u karakteru ideologije i programu njegovog provođenja.

Zločini sa partizanske strane, ukoliko ih je bilo, predstavljali su slučajeve koje ne opravdavamo, već naprotiv osuđujemo, ali oni kao takvi ne mogu umanjiti ni karakter, ni ciljeve, a ni ostvarenja našeg slavnog NOR-a, kao što ni pojedinačni zločini u Domovinskom ratu 1991.- 1995. ne mogu umanjiti njegov pravedan i oslobođilački karakter. Fašizam je vojno poražen 1945. i njemu je presuda izrečena. Ali nažalost korijeni fašističke ideologije nisu uklonjeni. Neofašističke snage iako malobrojne i društveno marginalne pokušavaju na vrlo držak način nametnuti se na društveno političkoj sceni i ne treba ih podcenjivati.

Sve dok postoji opasnost od oživljavanja tog ideološkog zla treba mu se orgažirano suprotstaviti. SABA RH i njegovi članovi zbog svoje prošlosti osjećaju moralnu obavezu da, budu nosioci, ali ne i jedini aktivni društveni subjekt u borbi protiv neofašizma i ustaštva. Zato na liniji izvornog i demokratskog antifašizma, kao općeg pokreta svih bez obzira na političko i ideološko opredjeljenje, SABA želi da se okupe sve progresivne i demokratske snage zemlje i da sprječe ponovno oživljavanje ideja zla fašizma.

Na početku smo 21. stoljeća i vrijeme je okretanja budućnosti, ostvarenju trajnog mira, demokracije i socijalne pravde, tolerancije i razumijevanja među ljudima, a u cilju općeg razvoja i izgradnje bogatijeg i pravednijeg društva.

Naoružani brod NB 13 »Partizan« u luci Vis

»Hajduku« povelja za partizansku povijest

◆ Kao momčad NOV Hajduk je nastupio na tri kontinenta u sedam država

U povodu 70 godina od početka NOB-a i ustanka naroda Hrvatske, te 61. obljetnice oslobođenja Splita, Udruga antifašista i antifašističkih boraca Splita održala je u Pučkom otvorenom učilištu svečanu dodjelu, priznanja i zahvalnice.

Zbog slavne prošlosti koju bi mnogi poželjeli imati, kako je obrazložio Ante Adorić, istaknuti član udruge, Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA RH) dodijelio je povelju ratnom hrvatskom sportskom klubu »Hajduk - NOVJ«.

- Kao momčad Narodnooslobodilačke vojske, za vrijeme Drugog svjetskog rata »Hajduk« je nastupio na tri kontinenta, u sedam država i 44 grada, te odigrao 113 utakmica. U Francuskoj je proglašen počasnom sportskom momčadi slobodne Francuske - kazao je Adorić, no nitko iz vodstva današnjeg »Hajduka«, vlastitoj povijesti i pozivu usprkos, nije se pojavio na svečanosti.

- To pokazuje odnos prema povijesti i ljudima koji su igrali za »Hajduk« kad je bilo najteže.

No, nagrađujemo slavnu momčad iz Drugog svjetskog rata i sve koji su u to vrijeme vodili klub. Nadamo se da će se naći netko iz kluba da preuzme povelju - razočarano je kazao Josip Milat, čelnik splitske Udruge antifašista.

- Na velikoj obljetnici 100 godina kluba mnogi su zaboravili prisjetiti se njegovih najtežih, ali i najslavnijih trenutaka - dodao je Krešimir Sršen u ime SABA-a.

S.D.

IN MEMORIAM

ANTE MARKOVIĆ 1924.-2011.

Netom poslije skromno obilježenog 87. rođendana i u praskozorje nekadašnjeg najvećeg jugoslavenskog pravnika Dana Republike, umro je Ante Marković, zadnji premijer u krvavom ratu upokojene Jugoslavije. Rođen u Konjicu (BiH), diplomirao je elektrotehniku u Zagrebu 1954. godine, bio generalni direktor »Rade Končara« od 1962.-1984., predsjednik SR Hrvatske od 1986. do 1989. i predsjednik Savezne izvršne vijeće od ožujka 1989. do prosinca 1991. godine.

Više stotina građana oprostilo se na zagrebačkom krematoriju od posljednjeg premijera SFRJ. O Markovićevu životu i radu govorio je posljednji ministar vanjskih poslova SFRJ i aktualni savjetnik predsjednika RH Ive Josipovića **Budimir Lončar**, koji ga je nazvao velikim gospodarstvenikom i političarom, vizionarom koji je ponekad bio i sanjar. Posebno je istaknuo njegove zasluge za gospodarsku reformu kojom je otvorio vrata tržišnom gospodarstvu i zalaganje za mirno rješenje jugoslavenske krize.

U ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH na ispråciju je govorio potpredsjednik **Jovan Vejnović**, koji je među inim istaknuo: »Malo je ljudi kojima kad kažete ime, kažete i njihov sadržaj. Ime Ante Marković sadržavalо je stručni, politički i državnički sadržaj.

Uvijek je bio ispred svoga vremena i tako sablažnjavao dogmatike. Kažu da je bio u zabludi. Da li je zabluda težiti reformama i zalagati se za mirno rješenje? Nije. A nije uspio jer su snage mraka bile jače.«

Na ispråciju je bio i bivši predsjednik Hrvatske i Predsjedništva SFRJ (danas počasni predsjednik SABA RH) **Stjepan Mesić**. Zanimljivo je da pogrebu nije nazočio nitko od predstavnika hrvatskih vlasti. Od Markovića su se oprostili ekonomisti, SDP-ovac **Mate Crkvenac** i Dragomir Vojnić. Iz Bosne

i Hercegovine došao mu se pokloniti samo predsjednik Republike Srpske **Milorad Dodik**. Na ispråciju su bili **Josip Pejaković**, poznati glumac, **Petar Fleković**, nekadašnji predsjednik Izvršnog vijeća SR Hrvatske, kulturnjac – režiser **Lordan Zafranović**, književnik i publicist **Predrag Matvejević** i mnogi drugi uglednici.

Ante Marković živio je na relaciji Graz-Zagreb-Sarajevo. U Zagrebu mu živi obitelj. Vječni počinak će naći u Dubrovniku, gdje je proveo mladost.

Rukovodstvo SABA RH u počasnoj straži

Jajce

ODRŽANI DANI AVNOJ-a

•Na svečanosti koja je održana 26. studenog u Jajcu obilježena je 68. godišnjica II. zasjedanja AVNOJ-a

Pred zgradom Spomen doma AVNOJ-a okupilo se preko 1000 ljudi. Skup pod nazivom Dani AVNOJ-a otvorio je predsjednik Saveza boraca BIH **Jure Galić**. Zatim su skup pozdravili predstavnici svih antifašističkih i boračkih organizacija iz bivših jugoslavenskih republika, osim iz Makedonije.

U ime SABA Republike Hrvatske prisutne je pozdravio potpredsjednik **Jovan Vejnović** ističući historijski kontekst u kojem je II. zasjedanje AVNOJ-a održano kao i njegov značaj za daljnji razvoj NOB-a. Vejnović je

naglasio da to pokazuje da mi danas ne odajemo samo počast jednom historijskom skupu i njegovim dostignućima.

Prisjećajući se svega toga sudionici su ocijenili da neke odluke AVNOJ-a i danas imaju ogromnu vrijednost i da su vrlo aktualne. Principi ljudskih i nacionalnih prava, nacionalne i republičke ravnopravnosti, federalativnog uredjenja su pravila koja su omogućila konstituiranje novonastalih država na prostoru bivše Jugoslavije. Konačno, nema mira i stabilnosti ni dobrosusjedskih odnosa i uspješnog razvoja

odnosa novih država na prostoru bivše zajedničke države, bez striktnog poštovanja principa i odluka donešenih na II. zasjedanju AVNOJ-a. Avnojevska načela su na neki način, kako je rečeno, prethodnica integracijskih procesa kojih smo svjedoci na evropskom prostoru već niz godina.

Na kraju ovog velikog narodnog zbora koji je održan u spontanoj atmosferi prijateljstva i solidarnosti, priredjen je i umjetnički program koji su izvela kulturno umjetnička društva iz ovog kraja BiH.

J.V.

DELEGACIJA SABA NA KOMEMORACIJI

♦ Tradicionalno, prvog studenog svečanim komemoracijama obilježava se sjećanje i održava sat povijesti o stradanjima u fašističkom logoru u Gonarsu na sjeveru Italije

Gonars je gradić u čijoj je neposrednoj blizini tijekom II. svjetskog rata osnovan fašistički koncentracioni logor, gdje su internirani civili koje je talijanska vojska pohapsila na teritoriju Slovenije i Hrvatske. Tu je od gladi, bolesti, zime i drugih nedaća umrla i sahranjena 471 osoba, među kojima je bio veliki broj žena, staraca, ali i djece.

Inicijativom Vlade SFRJ 1973. podignut je na lokalnom groblju memorijalni kompleks koji sadržava spomen kosturnicu s kriptama, u koje su položeni posmrtni ostaci, kao i spomen ploče s imenima stradalih te natpisima na talijanskom, hrvatskom i slovenskom jeziku.

Komemoracija se na tom mjestu organizira prvenstveno zalaganjem vlasti lokalne zajednice Gonars i Udruženja talijanskih antifašista, koji su pokrenuli projekt »Gonars, simbol talijanskog izgubljenog sjećanja« financiran i sredstvima iz fondova Evropske unije, koji uključuje i obilježavanje mjesta bivšeg fašističkog logora prigodnim spomen pločama, kao i zastavama Italije, Hrvatske i Slovenije.

Na početku ovogodišnje komemoracije kojoj su prisustvovali delegacije antifašističkih boraca i antifašista iz Italije, Slovenije i Hrvatske, govorili su gradonačelnik Gonarsa **Marina Del Frate**, predsjednik autonomne

pokrajine Venecije Julisce krajine **Giulia Renzo Tondo** i predsjednik lokalne skupštine **Marco Quai**.

Suština ovih govora je priznanje, pa i upozorenje, da su fašistička nedjela talijanskih fašista u javnosti bila dugo prešućvana, a povijest uljepšavana. Prošlost se ne može promijeniti, ali se istina mora saznati, povijest se ne može i ne smije revidirati i uljepšavati, već i zato da se tako nešto nikada ne ponovi. Posebno su spomenuti i istaknuti susreti predsjednika triju država **Danila Turka**, **Ive Josipovića** i **Giorgia Napolitana**, kojom prilikom je talijanski predsjednik po prvi put progovorio o zlodjelima talijanskih fašista, snažno ih osuđujući.

U ime Hrvatskog sabora govorio je saborski zastupnik **Damir Kajin**, a potom i član slovenskog Državnog zbora **Marijan Križman**. Na komemoraciji je govorio i član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i

predsjednik SABA Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut**, a na kraju i predstavnik talijanskih partizana iz Udina **Federico Vincenti**.

Osim preživjelih logoraša i uzvanika isticali su se mnogi mladići i djevojke koji su se priključili starijoj generaciji antifašista u širenju povijesne istine o fašističkim zločinima i stradanjima nedužnih ljudi.

Nakon govora, položeni su vijenci i odana je počast žrtvama, a gradonačelnik Gonarsa priredio je domjenak, koji je protekao u ugodnom druženju i razmjeni iskustava, naročito o odnosu aktualnih vlasti u trima državama, prema jednoj od temeljnih tekovina evropske i svjetske demokracije, antifašizmu, o čemu mi iz Hrvatske nismo mogli iznijeti pohvalne činjenice.

Na kraju smo posjetili mjesto gdje su se tijekom II. svjetskog rata nalazile barake fašističkog logora i položili vijence.

Mario Kuzele

Onemogućen marš neofašista

♦ Poljacima su pomogli antifašisti iz mnogih zemalja među kojima i članovi Udruge mladih antifašista Zagreba

Poljska 11. studenog obilježava Dan nezavisnosti. Tog dana već nekoliko desetljeća poljski nacionalisti organiziraju tradicionalni »Marš nezavisnosti«. Marš koji je u biti skup ekstremnih nacionalista i fašista koji uz rasistička skandiranja, poput »Poljska cijela bit će bijela«, marširaju gradom. Prošle godine marš nije održan jer je nekoliko tisuća ljudi blokiralo glavnu ulicu kojom je marš trebao prolaziti.

Poljsku zadnjih godina prati reputacija zemlje s dosta jakim fašističkim djelovanjem, i kako su ovakvi marševi najbolja prilika da se takvi pojedinci iskažu na ulici, bilo je bitno ponovno zaustaviti tu nakaradnu paradu i pokazati da poljski narod neće

tolerirati nikakav iskaz mržnje prema bilo kome. Također, kako borba protiv fašizma nema nacionalni predznak i tiče se svih ljudi, u blokadi su im pomogli antifašisti iz mnogih zemalja, kao i članovi udruge Mladih antifašista Zagreba. No na dan blokade, odmah nakon prelaska granice, uhićeno je, bez valjanog razloga, oko 150 njemačkih antifašista. Zadržani su u pritvoru čak tri dana, što je jasno pokazalo na čijoj je strani poljska policija. Unatoč uhićenjima i medijskim zastrašivanjima, od 12 sati, u organizaciji udruge *11. listopad* (kod nas bi to bilo 11. studeni) nekoliko je tisuća antifašista blokiralo glavnu ulicu u Varšavi i čekalo 15 sati, kad su pristaše Nacional-

no-radikalnog bloka i Svepoljske omladine uz nogometne navijače trebale krenuti u »Marš nezavisnosti«. Sve je kulminiralo u 15 sati kad su se poljski nacionalisti sukobili s policijom, pokušavajući probiti policijski kordon koji je dijelio dvije strane.

Marš na kraju nije održan, tako da su i drugu godinu zaredom antifašisti odnijeli pobedu i definitivno pokazali tko vodi glavnu riječ u Poljskoj. Nakon završetka blokade nekoliko stotina antifašista odlučilo je održati svoj marš kroz središte Varšave, tako da ipak možemo reći da se jedan marš toga dana ipak održao, onaj antifašistički!

Ivan Malić

•Brisanje crvene zvijezde petokrake s Hajdukovog povijesnog dresa na slikama za kalendar kluba je sramotan čin. Udruga antifašističkih boraca i antifašista zatražila ostavku predsjednika kluba Hrvoja Maleša

»Kalendar za 2012., u kojem se falsificira i na nedopustiv način ignorira najslavniji dio povijesti NK Hajduka, posljednja je u nizu manifestacija društveno neprihvatljivog ponašanja dijela vodstva kluba« poručio je **Josip Milat**, predsjednik splitske Udruge antifašista i antifašističkih boraca, na konferenciji za medije povodom objavlјivanje skandalognog i falsificiranog kalendara Hajduka za 2012. u kojem je s dresova klupske legendi precizno uklonjen grb sa zvijezdom petokrakom, koji je Hajduk nosio od Drugog svjetskog rata do 1990.

»Ovaj kalendar je uvreda generacijama navijača i igrača Hajduka.«

Iz splitske Udruge antifašista i antifašističkih boraca pozvali su predsjednika kluba **Hrvoja Maleša** da dade ostavku i obrazložili svoj zahtjev.

»Ako je **Maleš** znao ili dao suglasnost za tiskanje ovog sramotnog kalendara, najmanje što može učiniti je odstupiti i pustiti vodstvo Hajduka onima koji ga istinski vole

Hajduk je sa zvjezdom na prsima proslavio Split

Rukovodstvo splitskih antifašista: Josip Milat, Krešimir Sršen i Ante Adorić

i koji se ne stide klupske povijesti«, rekao je Milat i istaknuo da Maleš ima »moralnu i zapovijednu odgovornost za tiskanje kalendara, ako i nije znao za njegovo tiskanje jer to je uvreda generacijama navijača i igrača Hajduka« upozorio je Milat i podsjetio zašto se Hajduk »zvjezdane« prošlosti ne

bi trebao sramiti, nego se njom ponositi: »Hajduk je sa zvjezdom na prsima proslavio Split.«

»Hajduk je za vrijeme okupacije Dalmacije i njene prodaje Talijanima od strane Pavelićeva režima, odbio služiti talijanskim fašistima u njihovoj nogometnoj ligi. Poznato je kako je jedini sportski klub u svijetu koji je bio u antihitlerovskoj koaliciji u Drugome svjetskom ratu, jedini je klub koji je za to dobio brojna ugledna domaća i međunarodna priznanja, primjerice od generala **De Gaullea**. Nakon rata je odbio biti klub JNA, dakle nikad nije izdao Split, već ga je proslavio.«

»Hajduk je iznjedrio najantifašistički grad na svijetu.«

Predsjednika Hajduka su antifašisti podsjetili iz kojeg milje je potekao klub kojem je na čelu: »Split je u Drugom svjetskom ratu bio najantifašistički grad na svijetu, od 44 tisuće stanovnika, njih 33 tisuće bilo je na razne načine uključeno u antifašističku borbu«, izjavio je **Krešimir Sršen**, predsjednik Zajednice antifašističkih udruga Splitsko-dalmatinske županije.

Na novinarski upit ramišlja li se o oduzimanju nedavno dodijeljene povelje Udruge »Hajduku« zbog njegovog doprinosa antifašizmu, Milat je odgovorio: »Ne, jer smo povelju dodijelili klubu, a ne Upravi.«

Prema riječima **Ante Adorića**, Udruga antifašista daje podršku Nadzornom odboru kluba koji je jednoglasno naredio povlačenje spornog kalendara.

-Konačno u »Hajduku« postoji snaga koja će stati na kraj prekrapanju slavne antifašističke povijesti kluba-kazao je Adorić.

Legende »Hajduka« - Vladimir Beara, Bajdo Vukas i Frane Matošić crvenom petokrakom na dresu

Posjeti

PULJANI U JASENOVCU

Grupa od 50 članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Pule, pod vodstvom **Dinke Lems**, članice Predsjedništva UABA i stručno vodstvo prof. povjesti **Igora Jovanovića**, posjetila je Spomen područje Jasenovac. Posjet je programski bio vrlo uspješan. Posjetioci, od kojih je velika većina po prvi put na mjestu gdje se nalazio užasni fašistički, ustaški logor smrti, bili su izuzetno potrešeni spoznajama o stravičnim, teškim i mučeničkim stradanjima desetaka tisuća logoraša (muškaraca, žena i djece) pod nemilosrdnim ustaškim terorom tijekom II. Svjetskog rata nad Srbima, Židovima, Romima, Hrvatima antifašistima i drugima.

Kod velikog kamenog cvijeta kao vječnog – dok život traje – spomenika, položili su vijenac i s dubokim suojećanjem odali počast svim žrtvama ovog strašnog i suludog zločina. Pod geslom – neka se ovako što više nikada ne ponovi, svoje snažne osjećaje upisali su u knjigu dojmova.

Zdravko Macura

Pulski antifašisti u posjetu Spomen području Jasenovac

OPATIJSKI SREDNJOŠKOLCI U GONARSU

Provodeći godišnji plan zajedničkih aktivnosti, nakon nedavnog posjeta opatijskih osnovaca Hreljinu, srednjoškolci su, u organizaciji UABA Opatije, posjetili susjednu Italiju. Uobičajeno je da u autobusu iz svake od četiri opatijske srednje škole bude 8-12 učenika i jedan nastavnik. Tako je bilo i ovog puta - autobus je bio pun. Cilj instruktažnog putovanja je obilazak dva stratišta iz Drugog svjetskog rata - talijanski logor Gonars kraj Udina i njemački logor Rižarna San Sabba u Trstu.

Prekrasan jesenski dan je bio u potpunom neskladu sa sumornom temom koju smo prezentirali mladima, kako ne bi zaborav prekrio sjene stradalih i kako bi dali doprinos nastojanjima da se takvi zločini ne bi ponavljali.

Na mjestu gdje je 1942/43. (do kapitulacije Italije) bio logor, sada se nalazi spomenik. Kod njega nam je dobrodošlicu poželio gradonačelnik Gonarsa **dr. Marino Del Frate**.

Na groblju kod Memorijala, gdje je pokopano svih petstotinjak stradalnika - Hrvata i Slovenaca, sat povijesti je održala **prof. Kerscevan** iz Udina, uz simultani prijevod.

Poslije podne smo posjetili zloglasnu Rižarnu koju su 1943., nakon kapitulacije Italije, Nijemci pretvorili u logor za ubijanje političkih protivnika (partizana...), za sabiranje Židova pred slanje u Auschwitz

i za skladištenje dobara oduzetih jednima i drugima. San Sabba je ušao u povijest kao jedini logor na ovim prostorima u kojem je funkcionirao krematorij za spaljivanje žrtava. U njemu je za godinu i pol sagorjelo oko 5000 ljudi. Krematorij su koncem travnja 1945, pred dolazak partizana, digli u zrak: danas su тамо samo obrisi mjesta užasa.

Nokon polusatnog prigodnog dokumentarca, srednjoškolci se nisu odvajali od sestara **Baćić**, koje su putovale s nama. Njih dvije, Desa i Dina tek su bile napunile deset godina života, kad su ih fisti zatočili s roditeljima u Rižarnu.

Na oba mjeseta sjećanja, opatijski srednjoškolci su položili vijenac.

Oleg Mandić

Opatijski školarci položili su vijence u Gonarsu

Učlanjivanje mladih temeljni zadatak

•Počasnim predsjednikom UABA otoka Krka izabran je **Darko Fanuko**, a za počasnog predsjednika imenovan **Stjepan Starčević**

UVelikoj vijećnici Grada Krka održana je 25. studenog izborna Skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka kojoj su, pored stotinjak članova ove udruge prisustvovali predsjednik SABA RH **Ratko Maričić**, predsjednik SABA PGŽ **Dinko Tamarut**, predsjednik SABA Istre **Tomo Ravnić**, predsjednik Foruma permanente **Marko Pavković**, predsjednik UABA Gorskog kotara **Miljenko Fak**, predsjednik UABA Crikveničko-vinodolskog kraja **Matija Koščić**, načelnici otočkih općina, te domaćin skupa **Čedomir Miler**, zamjenik krčkog gradonačelnika.

Dosadašnji predsjednik UABA otoka Krka **Stjepan Starčević** podnio je izvješće o radu udruge, upozorivši na početku kako primjećeni rast aktivnosti ekstremno desnih opcija prijeti idealima koji su dostignuti Narodnooslobodilačkom borbom. Upravo zbog toga valja se i dalje boriti i širiti istinu o Narodnooslobodilačkom pokretu, naglašava Starčević. Osim inzistiranja na očuvanju tradicije, u svom izlaganju dotakao

se i krčkih spomen obilježja vezanih uz NOB koja početkom Domovinskog rata, u odnosu na neke druge sredine, ipak nisu pretrpjela značajne devastacije, te su do sada, zahvaljujući ulaganju i brizi, u cijelosti stavljeni u funkciju.

Starčević je istaknuo i važnost poučavanja povijesti antifašizma, organiziranju Foruma mladih, suradnji s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata, zahvalivši se naposljetku svim Krčanima, sudionicima NOB-a.

Izvješće o radu Foruma žena UABA otoka Krka podnijela je **Marija Tudor** spomenuvši kako natpolovičnu većinu udruge (557) čine upravo članice (301). S budućim radom i programom rada UABA okupljene je upoznao **Darko Fanuko**. Uz dosadašnje, u narednom periodu više vremena će, kako je naglasio, posvećivati i nužnom podmlaćivanju članstva, formiranju Foruma mladih,

aktivnostima vezanim uz javnost rada (organiziranju tribina, sjednica i sastanaka, izdavanju biltena ili informiraju putem internet stranica), suradnji s učenicima srednjih i osnovnih škola, intenzivnijoj suradnji s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata, te poticanju umjetničkog stvaralaštva i edukacije.

Pored ostalih gostiju, okupljenima se obratio **Ratko Maričić**, predsjednik SABA RH, koji je, osvrnuvši se na vlastite dojmove, izdvojio izvrsnost suradnje s lokalnim vlastima, jer uvažavanje od strane lokalne vlasti podrazumijeva uvažavanje samog naroda. Na kraju Skupštine, obzirom da se radilo o izbornom zasjedanju, izglasano je novo vodstvo udruge.

Za novog predsjednika UABA otoka Krka izabran je **Darko Fanuko**, dok će potpredsjednici biti **Ankica Kalčić**, **Slavko Karabaić**, **Franjo Mijatović** i **Dinko Tomašić**. Za predsjednicu Foruma žena imenovana je **Marija Tudor**, a njezinom zamjenicom **Marija Kosić**.

Za počasnog predsjednika UABA otoka Krka imenovan je **Stjepan Starčević** kojeg je ove godine hrvatski predsjednik **Ivo Josipović** odlikovao Redom Stjepana Radića, i to za doprinos antifašističkim temeljima Republike Hrvatske u prigodi 70. obljetnice ustanka naroda Hrvatske.

Igor Gržetić

Bujavica

OBNOVLJEN SPOMENIK BORCIMA I ŽRTVAMA FAŠIZMA

Obnovljeni spomenik u Bujavici

UBujavici na području Požeško-slavonske županije obnovljen je spomenik palim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora. Spomenik u Bujavici, poput mnogih drugih širom zemlje, upisan je u knjigu „Porušeni spomenici NOB u Hrvatskoj 1990.-2000“. Bujavčani su ga podigli još davne 1959. godine u znak sjećanja na dvadeset boraca-partizana i četrdeset pet civilnih žrtava tog mjeseta u ratu od 1941.-1945. godine.

Taj spomenik je izraz zahvalnosti i dvadest jednom borcu Banijske proleterske čete, Psunjskog i Posavskog NOP odreda koji su poginuli na području toga sela. Puna tri desetljeća ovaj je spomenik podsjećao prolaznike na cijenu kojom je plaćena sloboda. Simbol slobode i bratstva, najvećih tekovina Narodnooslobodilačke borbe - zvjezda petokraka - zračila je mirom pune 33 godine. A onda je u ratu 1991.-1995. prekinut mirni počinak žrtava, podmetanjem eksplozivne naprave pod temelje spomenika.

Preživjeli suvremenici palih boraca NOV i žrtava fašizma, rodbina i potomci te ratni drugovi i antifašisti pakračkog kraja dobrovoljnim su prilozima obnovili dom vječnog počinka ovih časnih ljudi, koji su pali u borbi za našu slobodu.

Dragutin Tarbuk

Oleg Mandić pronašao očevo pismo
u kojemu se nalazi svjedočanstvo iz rujna 1943.

Sedmorica hrabrih bez metka razoružala fašiste

♦Do kratkotrajnog oslobođenja Opatije od okupatorskih snaga dovela je grupa od »samo sedmorice«, umjesto oružja koristeći lukavstvo, a tekst o tome je vjerojatno napisao Oleg Mandić stariji

Prije podne Ive i još šestorica drugova došli su pred komandu mjesta. Iako ne zajedno, u zakazano vrijeme, svatko je bio na zakazanom mjestu. Ive je ušao unutra. U ruci je držao pismo, a u džepu pištolj. Ako ga na ulasku budu pretresali naći će ga. No, odlučio je da bez oružja ne ide i ne dade se uhvatiti živ bez borbe. U blizini ulaza nalazili su se Ivan Ružić i Rudolf Mihočić naoružani revolverima i bombama »kragujevčankama«. Malo dalje sakrila su se još četiri naoružana čovjeka. Na prvi hitac iz Ivina pištolja svi su imali stupiti u akciju. Njih sedmorica protiv čitavog štaba.... Tako glasi svjedočanstvo o vručem septembarskom danu prošlog pred gotovo sedamdeset godina, koji je ispisao jedan od »samo sedmorice«. Upravo ove dvije riječi – samo sedmorica – čine naslov dat sjećanju na kratkotrajno oslobođenje Opatije od okupatorskih snaga, koje je 8. Rujna 1943. Godine izvela mala grupa opatijskih boraca, umjesto oružja koristeći lukavstvo. Tekst je nedavno u svojoj obiteljskoj ostavštini pronašao predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Oleg Mandić, a tako nepotpisan, pretpostavio je da pripada njegovom ocu, Olegu starijem.

Pisana ostavština

- Povremeno listam pisanim ostavštinom tate Olega ponota Antenta i strica Igora. Svaki je od njih, u pisanju, imao svoje karakteristike, ali često mi nije lako razabrati tko je od njih autor pojedinog napisa. Nono Ante kad je pisao memoare u prvom licu, volio ih je začinit ironijom i sakarznom. Barba Igor je preferirao prevođenje, a osim toga u to se doba nalazio na ruskom frontu. Moj otac, pak volio je pribjegavati opisima ambijenta i raspoloženja. A bio je i neposredno involviran u opatijska događanja toga vremena. Stoga prepostavljam da je taj napis sročio upravo on – kazao je Mandić. Uz njegovog oca i djeda Antu Mandića, nakon opisanih događaja izabran je za predsjednika netom oformljenog Narodnooslobodilačkog odbora te prvog organizatora oslobođilačkog pokreta u Opatiji Ivu Benčića, još četiri hrabra borca su smion plan – uz pisma zarobljenog komandira baterije u Volos-

kom upali su u sjedište talijanske vojske u Opatiji te bez ispaljenog metka razoružali fašističku vojsku.

Pismo zarobljenog kapetana

- Tih je dana strujala gradom čudna atmosfera. Čak se i ja, koji sam tada bio deset godišnji klinac, prisjećam neobičajenih svakodnevica, dolazaka i odlazaka nepoznatih mi ljudi i dječijih pitanja bez odgovora. Par dana nakon toga kapitulirala je Italija, talijanski vojnici stacionirani kraj naše kuće u Voloskom klicali su »la guerta e finita«, sjeća se Mandić vremena o kojem je pripovijedao njegov otac. »Pisma zarobljenog kapetana poslužila su kao odlične propusnice. Talijani nisu slutili s kim razgovaraju, pa iako su Ivu Benčića toliko puta tražili, sada su ga propustili i ne pretresavši ga. Brže nego što se nadao, Ive se našao oči u oči s pukovnikom. »Ho capito« - reče najzad pukovnik. »Ho capito« - ponovio je 2-3 puta. Možda je govorio sam sebi. Posljednjih mjeseci talijansku vojsku u Opatiji sve više pritisala je blokada partizana. Slušao je pukovnik o njihovim nadčovječanskim podvizima. Što je onda imao očekivati ovdje, gdje su on i njegovi posijali toliko mržnje? Taj goli narod, negdašnji njihov rob, traži preko ovog mladog čovjeka, na izgled skoro na dječaka,

od njega, komandanta obalnog pojasa od Pule do Opatije, da se razoruža s čitavim garnizonom i preda im sva skladišta. Smioni zahtjev zvučao je kao prijetnja. Pukovnik je još jednom bacio pogled na pismo. Kapetan, njegov osobni prijatelj, savjetovao mu je da prihvati partizanske uvjete. U znak pokoravanja, predao je Benčiću svoju sabљu i pištolj. Ive je uzeo pištolj, a sabљu je vratio. Pukovnik i oficiri odvezli su se automobilom u Rijeku, a vojska se raspršila kud koji, samo jedna grupa od 30 oficira zatvorila se s oružjem i municijom u bivši hotel Royal, ali su ih partizani pohvatili i razoružali, prepričava uzbudljive događaje Oleg Mandić stariji.

Skladištenje oružja

- Nono Ante je već sutradan izabran za predsjednika netom oformljenog Narodnooslobodilačkog odbora. Današnje parkiralište iza suda i ambulante za nepuna je dva dana postalo premalo da preuzme »skladištenje svekolikog oružja što su ga talijanski vojnici na prolazu iz Dalmacije za Trst i dalje ostavljali novoorganiziranoj opatijskoj vlasti u zamjenu za hranu. Nakon par dana preko Matulja su u Opatiju stigli njemački tenkovi. Time je bio okončan jednotjedni život svojevrsne Slobodne Republike Opatije u čitavoj tada porobljenoj Europi – zaključio je Oleg Mandić mlađi.

Davor Žic

Jedinice Četvrte armije oslobodile su Opatiju, Lovran i druga primorska mjeseta krajem travnja 1945. godine

ODGOVOR ONIMA KOJI MISLE DA GA TREBAMO PROGNATI IZ NAŠE MEMORIJE

Piše Ivo Goldstein

Ako o vlastitoj povijesti ne želimo govoriti naopacke, ako u Titovoj ličnosti ne želimo vidjeti samo ono što vide oni koji traže da se promijeni naziv trga koji nosi njegovo ime, onda moramo znati da je on bio i veliki vojskovođa, ratni pobjednik, oslobođilac, reformator i čovjek s vizijom.

Posljednjih se dana pojavila nekakva inicijativa (ne znam koja po redu - 124. i 127. put?) da se promijeni ime Trga maršala Tita. Motivi predlagatelja, još manje oni sami, nisu vrijedni bavljenja, pogotovo što su većini njih znanja o Titu i razdoblju u kojem je živio i djelovao, vrlo tanka ispaljuju nekoliko činjenica, obično jednostrano interpretiranih, a uz to i dvije-tri floskulice, i to je sve.

Poštivanje povijesti

Mnogi su proteklih dana konstatirali kako je sam čin preimenovanja vrlo osjetljiva i zapravo štetna stvar, ja bih dodaо: posljednjih mjeseci boravim u Jeni, na području bivšeg DDR-a, pa dosta putujem po okolnim gradovima. Treba vidjeti koliko je ulica, itd., ostalo imenovano po Marxu, Engelsu, Rosi Luxemburg, Karlu Liebknechtu i drugim ljevičarima - tako se, eto, prema vlastitoj povijesti odnosi jedna civilizirana nacija. Usput, i u Mariboru postoji ulica koja nosi Engelsovo ime.

U ovom tekstu mogu tek naznačiti neke od činjenica važnih za razumijevanje jedne bogate i slojevite biografije kao što je Titova i prezentirati neke od dvojbi koje ona postavlja istraživačima.

- Netko će primijetiti da, možda i nesvesno, odabirem »stranu«, jer dosljedno pišem Tito, umjesto neutralnoga Josip Broz Tito, ili još hladnjeg i službenijeg - Josip Broz. Tito jest familijarnije, ali nisam zauzeo »stranu«: govorim o Titu jer su ga tim imenom za života nazivali i oni koji su ga obožavali i oni koji su ga mrzili - kakve bi imalo svrhe to sada mijenjati?

Svoditi Titovu ličnost i djelovanje na ono što ističu predlagatelji inicijative - Tito je bio »diktator«, »zločinac«, i

Tito

td, - jednostrano je i ne odražava cjelinu onoga što je Tito radio i napravio. Tito jest bio diktator, staljinist, zapovjedno odgovoran za ratne zločine, ali je bio i veliki vojskovođa, ratni pobjednik, oslobođilac, reformator i čovjek s vizijom, za čije je vladavine, pogotovo u pedesetim i šezdesetim godinama, hrvatski i jugoslavenski prostor doživio svestrani društveni i ekonomski procvat kakav se nije nikada dogodio, ni prije ni poslije njegove vladavine.

Obiteljska memorija

Poteškoće s kojima se suočava svatko tko piše i ocjenjuje Tita brojne su, a mogu se svesti na sljedeće: još smo kondicionirani naslijedem (ili posljedicama) Titova djelovanja u današnjem vremenu, ali je vrlo teško odrediti što su Titove zasluge ili pogreske, odnosno koliko je daleko sezala Titova odgovornost za ono što je učinjeno. Takoder smo još pod dojmom osobnih iskustava pod Titovom vladavinom i osobnih političkih i drugih stavova prema tom dobu: evo, vrlo se dobro sjećam - imao sam 14 godina kada je policija nakon Hrvatskog proljeća u našem stanu napravila premetačinu, a otac je na nekoliko mjeseci ostao bez pasoša. Moja pokojna majka Vera je 1950./51. bila 18 mjeseci zatočenica Banjice i otoka Grgura, zato što je pričala viceve. Stric Danko, je 1966. kao opozicionar dva mjeseca proveo u istražnom zatvoru.

S druge strane, baka, stric i otac ratovali su pod Titovim vodstvom i time su se uvijek ponosili, baka do smrti, otac i stric sve do danas. No, svaki se istraživač prošlosti mora odmaknuti od vlastite ili obiteljske memorije te pisati vodeći strogo računa o pravilima formalne logike i znanstvene metodologije.

Jedna od osnovnih Titovih odlika bila je da je bio hrabar čovjek - pokazao je to već 1928. kada je na Bombaškom procesu hrabro priznao krivnju znajući da time sebe šalje na višegodišnju robiju. Pozvao je 1941. na ustank te je stvarao partizanski pokret praktički ni iz čega, hrabro se pouzdajući u procjenu da će uspjeti okupiti dovoljno pristaša i ljudi spremnih na borbu u trenutku kada su njihove nacije već duboko zaghbile u međuetničko nasilje i rat. Ratnim zaslugama uspio je nadrasti ulogu sovjetskoga pijuna. To mu je dalo oslonac da se u odsudnom trenutku suprotstavi Sovjetima.

Nema sumnje - Tito ima najveće zasluge kao ratni vođa: Koča Popović, jedan od njegovih najbližih suradnika s kojim je Tito imao i niz sporova bez imalo je rezerve zaključio da su KPJ i jugoslavenski partizani u Titu našli »pravog vodu«. Partizanski se pokret obraćao svim jugoslavenskim nacijama i svakoj na specifičan način obećavao ukidanje predratnih nejednakosti olicenih, po Titovim riječima, u klasnoj eksploraciji i velikosrpskoj hegemoniji.

Propast eksperimenta

Nakon što je neslavno propao njegov eksperiment u Srbiji (»Užička republika«) s uspostavom preuranjeno oslobođenih teritorija i njihove frontalne i odsudne obrane, Tito je vješto prešao u BiH, gdje je ustaška vlast, vršeći teške zločine, već generirala snažan otpor, uz ostalo i krvavu četničku osvetu. Na tom prostoru, uključujući i znatne dijelove Hrvatske, Tito je osigurao najsnažniju podršku svome pokretu, nudeći državu lišenu stranih osvajača, ustaškoga terora i velikosrpske hegemonije. Vješto je uravnopravio općejugosla venski karakter svoga pokreta

zajedno s naglašavanjem važnosti sudjelovanja i ispunjavanja ciljeva svake nacije ponaosob. Istovremeno je te četiri ratne godine iskoristio za svoju osobnu promociju koja ga je lansirala u neprijepornog vladara u zemlji sve do smrti.

Zatočenik ideala

Osim toga, Tito je preveo Hrvatsku na antifašističku stranu - zamislimo da nije bilo partizana pod njegovim vodstvom: jedina snaga na širem jugoslavenskom prostoru, koja bi u poslijeratnom raspletu imala legitimitet, bili bi četnici, odnosno uspostavljala bi se neka varijanta karađorđevičevske Jugoslavije. U tom bi slučaju u Hrvatskoj 1945. krvi bilo još i više i osveta bi bila strašnija.

Potkraj rata Tito je forsirao zauzimanje Trsta iz kojega se nedugo potom morao povući (uz parolu »tude nećemo svoje ne damo!« spominjao je pojmenice Rijeku, ali je očigledno mislio i na Trst), ali je tim vojnim akcijama i kasnijim političko-diplomatskim manevrima utvrdio jugoslavensku sjeverozapadnu granicu. Drugim riječima, proširio je Hrvatsku na Rijeku i Istru, o čemu su vlasti prije njega mogle samo sanjati. Da nije bilo Tita, danas bi hrvatskotalijanska granica bila vjerojatno prije Učke, možda do Labina, a Slovenci mora ne bi ni vidjeli.

Nema sumnje da je Tito zapovjedno odgovoran za počinjene ratne zločine nad zarobljenicima i civilima u svibnju 1945. godine, ali tada su stradavali i četnici, i Nijemci, i bjelogardeji, i mnogi drugi, a ne samo ustaše i domobrani i hrvatski civili. Naravno, besmisleno je govoriti da su Tito i suradnici mrzili Hrvate. Uostalom, Titu uz bok po zapovjednoj odgovornosti valja staviti Hebranga i Rankovića, dvojac koji je tih svibanjskih dana stalno bio uz njega. Njegovu odgovornost valja ocjenjivati u skladu s ondašnjim prilikama i ondašnjim kriterijima.

U trenucima kada je raskidao sa staljinom 1948. godine Tito nije imao nikakvu viziju o tome kako reformirati sustav, ali je, shvaćajući da se i ideoški mora odmaknuti od Istoka, a dobrim dijelom na poticaj Borisa Kidriča i Milovana Đilasa, ubrzo lucidno zaključio da valja krenuti u liberalizaciju i demokratizaciju. Izbacivši parolu »tvornice radnicima, zemlja seljacima« pragmatično je odustao od tjeranja seljaka u zadruge i stvarao osnove za više slobode u poduzećima i u društvu općenito. No, kako je vrijeme protjecalo, pragmatizam je kopnio, starost je od njega stvarala kompromisera s jedne, a zatočenika mladalačkih idea i zabluda s druge strane.

Još će dugo vremena naša spoznaja

o Titu biti uvjetovana našim odnosom, razumijevanjem onoga što je bila socijalistička (ili komunistička) Jugoslavija. Je li Jugoslavija sama po sebi, pa tako i socijalizam/komunizam zajedno s njom, bila od početka osuđena na neuspjeh, na rasap? Ako je tako, onda je Tito bio liječnik čudotvorac, jer je fascinantnom vještinom 35 godina držao pod kontrolom zločudno čudovište koje je sam stvorio. Nema никакve sumnje da je socijalizam/komunizam bio osuđen na propast, ali je pitanje je li s njim na tako krvav način moralna propasti i Jugoslavija. Međutim, stvari se mogu postaviti i ovako: ako je Jugoslavija bila dobro zamišljena tvorevina, onda je jedini logični zaključak - Tito je, držeći desetljećima vlast i kontrolirajući glavne procese, zapravo bio njezin grobar.

Iz brojnih Titovih javnih istupa razabire se da je svo vrijeme svoje vladavine bio svjestan ozbiljnosti međunarodnih problema, ali ih nije znao rješavati demokratskim putem. Nastojao ih je suzbijati na tipično komunistički način - propagandnim parolama o »bratstvu i jedinstvu«, kombinirajući ih sa zabranama, ekskomunikacijama i kaznama. Konačno se Jugoslavija raspala upravo zbog toga što se nije mogao postići dogovor o njezinu budućem, ustrojstvu.

Potlačene nacije

Komunistička se Jugoslavija ipak relativno dugo održava prividno stabilno, bez vidljivo dramatičnih konflikata, uglavnom zahvaljujući Titovoj lukavosti i njegovu osjećaju za ravnotežu snaga te sposobnosti da svakoj grupi (naciji, društvenom sloju, itd.) autoritarno odmjerava podjednaku količinu sloboda i represije. O tome se, naravno, za Titova života nije moglo javno govoriti, ali se u svim nacionalnim sredinama potmulo širilo vrlo jako uvjerenje da je Titova Jugoslavija protežirala »onu drugu« ili »one druge« nacije, a na račun vlastite, uvijek »potlačene«, »zakinute« ili »obespravljene« nacije - no, Tito nije bio nikakav antisrbin ili antihrvat, itd., kako su tvrdili i dan-danas tvrde uspaljeni nacionalisti obiju naciju. Poslije Titove smrti ta su vrlo raširena, ali strogo prigušivana uvjerenja odjednom prsnula, eksplodirala, izbila u javne svađe i razdore s kojima se posttitovska vlast više nije bila sposobna nositi.

Nema dvojbe da je zahvaljujući ponajprije Titu - ako ne zaustavljen, a ono barem znatno ublaženo - međuetničko krvoproljeće na prostorima Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu. Nije sporno ni da je poslije rata, uvezši u globalu, među jugoslavenskim narodima uspostavljen veći stupanj povjerenja, ali se

kasnije ispostavilo da to povjerenje nije bilo otporno na neka nova iskušenja. Uza sve dobre namjere i proklamacije o nacionalnoj ravnopravnosti i slozi, očigledno je da Tito nije našao trajno rješenje za problem Jugoslavije (a i pitanje je bi li to itko mogao). Naprotiv, čini se da su baš njegova rješenja dijelom nosila klicu sukoba u devedesetima.

Usprkos čestim reformama, brzom rastu životnog standarda i nekim značajnim uspjesima, nema sumnje da je i gospodarski sustav Titove Jugoslavije u konačnici doživio neuspjeh.

Bez nasljednika

U ratu stečen Titov autoritet i njegova ponekad uspješna praktična rješenja osiguravala su mu za života ničim ograničavanu vlast, ali su navijestili da će pravi problemi nastupiti nakon njegove smrti. Tito je još za rata za suradnike birao uglavnom osobe dvadesetak godina mlađe od sebe, tako da mu nijedan nije mogao ugroziti poziciju. Kada bi postojala mogućnost da netko samo pokuša osporiti njegov autoritet, bio bi poput Hebranga, potom Đilasa ili Rankovića, pa hrvatskih »prolećara« 1971. i srpskih »liberala« sljedeće godine, kao i nekih reformista u drugim republikama (Kreste Crvenkovski, Janez Kavčič, Avdo Humo) - na ovaj ili onaj način eliminiran. Iako je svaki taj obračun, kako je vrijeme protjecalo, bio sve manje okrutan, ipak su svi oni obavljeni po vrlo jednostavnim, staljinističkim obrascima. Iza sebe su ostavljali pravu kadrovsu pustoš u kojoj već potkraj Titova života i osobito poslije njegove smrti više nije bilo kompetentne ekipe koja bi bila kadra preuzeti odgovornost i povesti državu konstruktivnim putem u prevladavanju tada već kronične krize.

Naposljeku, kada govorimo o tome koliko je Tito koristio Hrvatskoj, nema sumnje da joj je išao na ruku: osim svega već navedenoga, ustav 1974. bio je nametnut prvenstveno Titovim političkim, insinktom da se zemlja rastrzana međunarodnim sporovima mora decentralizirati, a njegov potpis ispod ustavnog teksta dao je pravnu osnovu za proglašenje neovisne Hrvatske 17 godina kasnije.

Kad se sve zbroji i oduzme, njegove su zasluge za Hrvatsku velike. Stoga, ako želimo svesti Tita na ono banalno »je li bio dobar za Hrvate i Hrvatsku?« kao što to želi bratija s početka ove priče, i ako na vlastitu povijest ne gledamo napačke, kao što to radi gorespomenuta bratija, onda je odgovor jasan - uza sve svoje zablude i greške, Tito je u moderno doba jedan od nesumnjivo najzaslužnijih za nju.

(*Jutarnji list*)

Odbijeno preimenovanje Trga maršala Tita

♦U obrazloženju se navodi kako bi to bilo neprimjereno obzirom na Titov doprinos svrstavanju Hrvatske na pobjedničku stranu u borbi protiv fašizma

Članovi Odbora za imenovanja naselja, ulica i trgova zagrebačke Gradske skupštine jednoglasno su 8. prosinca odbili prijedlog promjene naziva Trga maršala Tita u Trg Republike Hrvatske. Riječ je o prijedlogu grupe 'Krug za trg', Hrvatskog helsinskog odbora za ljudska prava (HHO) i rektorata zagrebačkog Sveučilišta.

U obrazloženju uz odbijanje prijedloga navodi se kako bi to bilo neprimjereno s obzirom na Titov doprinos svrstavanju Hrvatske na pobjedničku stranu u borbi protiv fašizma, a osim toga, donošenjem Ustava SFRJ iz 1974. stvoreni su temelji za uspostavu samostalne hrvatske države.

Predsjednik Odbora za imenovanje naselja, ulica i trgova Marin Knezović (SDP) je, navodeći Titove zasluge u narodnooslobodilačkoj antifašističkoj borbi i stvaranju temelja za uspostavu hrvatske države, posebno istaknuo da time ne želi umanjiti odgovornost za komunističke zločine iz Drugog svjetskog rata. Napomenuo je da ni HDZ, koji je obnašao vlast u Zagrebu i državi, nije mijenjao ime Trgu maršala Tita.

Trg ovo ime nosi već 64 godine te je postalo uvriježeno među građanima, rekao je Knezović i upozorio da sadašnja traženja za promjenom imena podsjećaju na zahtjeve iz 19. stoljeća, kada se

Trg maršala Tita, na kojem je Hrvatsko narodno kazalište, najljepši je trg u Zagrebu

tražilo preimenovanje Trga bana Jelačića i Trga Nikole Šubića Zrinskog. U tim zahtjevima prednjačio je Ante Starčević koji je Jelačića i Šubića-Zrinskog optuživao da su sluge Habsburške monarhije, izjavio je Knezović te dodaо kako danas nitko nema ništa protiv da se ti trgovi tako zovu.

Član odbora, nezavisni zastupnik **Zvonko Maković**, napomenuo je da se mijenjanje naziva Trga maršala Tita zbog

njegovih brojnih zasluga smatra nepristojnim i napominje da se to pitanje ponavlja oko svakih izbora parlamentarnih, predsjedničkih ili lokalnih. Također je dodaо kako se Tito usprotvio Staljinu te na taj način odmaknuo tadašnju Jugoslaviju od sovjetskog tipa komunizma.

Članica odbora **Ivana Mlinar Horvat** (SDP) naglasila je kako je istraživanje među građanima glavnog grada pokazalo da njih 57 posto želi ostaviti ime Trga.

Svečanost SUBNOR-a Srbije

♦Delegaciju SABA RH u Beogradu predvodio je predsjednik Ratko Maričić koji je pozdravio anti-faštiste susjedne države i zaželio im puno uspjeha u dalnjem radu

Savez udruženja boraca NOR-a Srbije održao je u srijedu 14. prosinca 2011. godine u Sava centru u Beogradu svečanu i radnu Skupštinu. Baš ovaj datum kada se održava Skupština ima neizbrisivu simboliku i značaj za antifaštiste Srbije i Beograda, istaknuo je predsjednik SUBNOR-a Srbije **Miodrag Zečević**. Toga dana 1939. godine, uoči okupacije Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu, u demonstracijama protiv okretanja zemlje prema nacističkoj Njemačkoj, na ulicama Beograda pali su prvi antifašisti. U sukobu sa žandarmerijom, ubijena su tri studenta i dva radnika, a ranjeno preko šezdeset prosvjednika.

Svečanosti u Sava centru su, pored čla-

nova Odbora za obilježavanje 70. obljetnice ustanka naroda Srbije, članova Skupštine SUBNOR-a, Republičkog odbora, predsjednika općinskih, okružnih i pokrajinskih odbora SUBNOR-a Srbije, prisustvovali i predstavnici Vlade Republike Srbije i grada Beograda, delegacije organizacija veterana i antifašista iz Azerbejdžana, Bjelorusije, Bugarske, Crne Gore, Hrvatske, Slovenije i BiH te predstavnici Veleposlanstava Azerbejdžana, Bjelorusije, Crne Gore, Ruske federacije, Slovenije, NR Kine, Velike Britanije i Ukrajine.

U delegaciji SABA RH, uz predsjednika **Ratka Maričića** koji je pozdravio antifaštiste Srbije i zaželio im puno uspjeha u

dalnjem radu, bio je i član Predsjedništva **Mario Šimunković**.

M.Š.

Skupština antifaštista Srbije u Sava centru u Beogradu

Marš solidarnosti Mladih antifašista

Stop povećanju policijskih ovlasti

•Mladi antifašisti Zagreba održali su u subotu 26. studenog u podne četvrti po redu Marš solidarnosti u kojem se stotinjak mlađih s parolama i transparentima kretalo od Trga kralja Tomislava preko Trga bana Josipa Jelačića do Trga žrtava fašizma i protestiralo protiv povećanja policijskih ovlasti

Nakon što smo prošlogodišnji Marš solidarnosti posvetili borbi protiv diskriminacije Roma, ove godine odlučili smo obraditi sve značajniji društveni problem povećanja policijskih ovlasti. Zakonom donešenim u ljeto 2009. godine policijske ovlasti su bitno proširene pa je tako policija dobila pravo da ograničava kretanje i izdaje naredbe građanima, ako sama procijeni da ugrožavaju sigurnost »štićenih osoba« i »štićenih zgrada«. Uz to, policija je dobila pravo oduzimanja svakog predmeta za koji procijeni da može biti opasan, a znatno joj je olakšano korištenje različitih sredstava (suzavaca, palica, lisičina, službenih pasa, konja, posebnih motornih vozila, uređaja za prisilno zauzimanje vozila, kemijskih sredstava, vodenih topova, eksplozivnih sredstava te vatrenoga i posebnog oružja). Prema naputcima Vlade, policija je nakon donošenja zakona krenula i u nabavku nove opreme, posebno namijenjene za borbu protiv prosvjednika. Tako je nabavila specijalne ograde za prosvjednike, suzavac, elektrošokere i pancirke. Korištenje tih povećanih ovlasti najbolje smo mogli vidjeti u prvoj polovici prošle godine kada je policija masovnim uhićenjima pokušavala spriječiti prosvjednike u obraćani Varšavske ulice, ili pak na suzbijanju prošlogodišnjih prosvjeda seljaka kraj Virovitice.

Istragu provodi Državno odvjetništvo

Zakon o kaznenom postupku mijenjan je pod izgovorom »borbe protiv piratstva i korupcije«, ali tako policija sada može tajno ulaziti u domove, prisluškivati telefone, prikupljati, presretati i snimati računalne podatke te postavljati mikrofone i kamere, bez da će ju itko nadzirati ili da će ikome polagati račune. Osim toga, produljuje se trajanje tajnog nadzora s

maksimalnih 7 na čak 18 mjeseci za sve nove istrage.

Policija može bez naloga suda vidjeti s kime ste razgovarali ili kome ste slali SMS poruke i gdje ste se tada nalazili, dok se sadržaj SMS poruka i razgovora smije nadzirati i pohranjivati isključivo temeljem sudskog naloga za tzv. prisluškivanje. Tu ovlast policija koristi za čak 40.000 brojeva godišnje, a podatak za tajne službe nije dostupan.

Međutim, jedna od najvažnijih razlika u novom kaznenom postupku je da istragu, odnosno postupak prikupljanja dokaza prije podizanja optužnice i početka suđenja, provode tužitelji (Državno odvjetništvo i USKOK), a ne suci istrage, kako je to bilo

razdoblje od prethodne dvije godine, 2009. i 2010. godine, tada možemo vidjeti da se upotreba sredstva prisile od strane policijaca povećavala sa 3684 na 3749 puta, dok se istovremeno broj utemeljenih pritužbi na rad policije smanjio sa 4.5 posto na 3.3 posto, jer je s obzirom na prethodno jačanje policijskih ovlasti ogromna većina pritužbi odbačena.

U Zagrebu 225 kamera na 75 lokacija

Paralelno s izmjenom ovog zakona u Zagrebu se priprema postavljanje 225 kamera na 75 lokacija. Pod izgovorom smanjenja kriminala, pokušava se opravdati praćenje kretanja građana. Ne treba nasjedati na lažne informacije, kako će se kriminal smanjiti kao u Velikoj Britaniji. Studije provedene u Velikoj Britaniji pokazuju malu ili nikakvu korelaciju između kamera i sprječavanja ili otkrivanja kriminala, a poražavajući podatak za London, koji ima čak 10.000 kamera, pokazuje da je pomoću kamera razjašnjeno tek tri posto pljački. Uvođenjem kamera bi se ozbiljno naorušila privatnost građana, a zlouporabom snimki bi

se narušila njihova sigurnost.

Također, policija više ne bira ni sredstva ni način za maltretiranje različitih socijalnih skupina kako onih koji su još uvijek poslušni, tako i onih koji su se počeli boriti za svoja prava. Vijest da je pripadnik policije prekršio neki od zakona i prošao nekažnjeno više nije neka novost, a čak i prema novom zakonu policijski službenici više ne odgovaraju disciplinski za ono što učine u privatno vrijeme, osim ako to učine u odori ili se pri tome legitimiraju kao policijski službenici.

Novi zakon koji je nedavno donešen, uvelike narušava naša prava koja su rezultat stoljetnih borbi i čiji gubitak ne smijemo olako prihvati.

Antifa Zagreb

Mladi antifašisti prosvjedovali su protiv policijskih kamera

do sada. Suci istrage će samo nadzirati istragu te su zaduženi za određivanje privrednika osumnjičenicima. Tužitelji tijekom istrage ne moraju osumnjičenika uputiti u postupak istrage protiv njih, tako da do samoga kraja istrage ne znaju za što ih se tereti. Također biraju vještace i svjedočke, a dok svjedočke ispituju istražitelji, odvjetnici ne mogu tome prisustvovati kao do sada. Tužitelji mogu istrage voditi čak i u suradnji s policijom, a iskaz kojeg policijac uzme od svjedoka bit će valjan na sudu, što to do sada nije bio slučaj. Time se bezrezervno osigurava upotreba svih nezakonitih dokaza na sudu.

Opasnosti koje donosi povećanje policijskih ovlasti već je sada vidljivo. Ako promatramo podatke koje je dao MUP za

Ni doktori ne pomažu na izborima

Izbori su izgleda konačno završili. Glasovi iz naroda su gotovo sigurno odlučili. No, jedan glas se naknadno oglasio protiv odluke milijuna glasova. Glas koncila. Glavni, a uz to i urednik tog lista, velečasni Ivan Miklenić je obznanio urbi et orbi: »Izbori su također nedvosmisleno još jednom otkrili i potvrdili nakaznost hrvatskoga izbornog sustava koji je u biti, valja se prisjetiti, postavio još SKH – stranka demokratskih promjena za prve višestraňačke izbore, a koji nevjerojatno pogoduje pobjedniku«.

Obzirom da je ovakav sustav bio već godinama na snazi, pitanje je zašto je sada Mikleniću palo na pamet proglašiti ga nakaznim, tek kad se promjenio pobjednik na terenu. Ne paše mu boja sadašnjih rezultata, pa se poslužio političkom propovijedi s lažnim podacima. Naime, Zna se da je postojeći izborni sustav postavljen poslije prvih višestraňačkih izbora, i da su temelji postavljeni baš u vrijeme vladavine HDZ-a, a ne SKH – SDPeja. Nevjerljivo je kako li se samo sjetio Miklenić uvjeravati vjernike da mu vjeruju. I to u ono što nema sveze s vjerom, a i nije vjersko pitanje, što bi popovima, pa i Mikleniću, umjesto širenja političke vjere, trebalo biti jasno.

No, možda je mislio da i nije demokratski, a ni ekonomski opravdano vjerovanje da toliki glasovi odlučuju, jer što je najvažnije, eto izaberu potpuno krivu opciju. Po Mikleniću, vjerojatno bi bilo jeftinije, jednostavnije, efikasnije, a i lakše prebrojiti glasove kada bi umjesto pukog naroda glasovalo samo Glas koncila. I on bi izabrao ono s čim se sam slaže zajedno s velečasnim Miklenićima. Jedino bi u tom slučaju možda trebalo učiniti sitne promjene u izbornom zakonu pa umjesto glasanja uvesti demokratsko glaskoncilovanje.

Čak ni Komisija Iustitia et Pax Hrvatske biskupske konferencije, na čelu s biskupom Košićem, nije govorila tako o izborima, k'čo Miklenić. Već po tome se može zaključiti koliko je Miklenić zabrazdio. Jer Iustitia et pax je toliko ozbiljno zalutala u politiku da je potpuno zaboravila vjerske teme i dileme, pa i Bibliju, Boga i Isusa Krista. Gotovo da bi se mogla, kako netko reče, zvati Iustitia et Šeks. Ta Komisija napala je

predsjednika RH dr. Ivu Josipovića jer je dodijelio priznanje svjetski uglednom novinaru Dragi Hedlu. Predsjednik države je, zamislite, dodijelio tako visoko priznanje, a nije pitao Vladu. I to Vladu Košića, popa iz politbiroa BK.

Uz to zanimljivo je i obrazloženje biskupske Komisije, u kojem se kaže da je Hedl »osoba koja se često prikazivala žrtvom, a nikada nije dokazano da je bila ugrožena« te da stoga »nikako ne zasljuje to časno odlikovanje«.

Postavlja se pitanje, a kako je to trebalo biti „dokazano“ da je Hedl žrtva? Mi se ne bi šteli mešati u takve Bože im oprosti – konotacije, pa nećemo ni postavljati pitanja Iustitiu et Paxima li to ikakve sveze s oltarom.

No, Crkva je pokazala da sve više brine za narod. Tako je nedavno kardinal Josip Bozanić pokazao sažaljenje za radnike Sisačke željezare koji su ostali bez posla. Crkva u Hrvata je od svoje crkavice od svega nekoliko stotina milijuna kuna godišnje, koju dobiva od države na teret poreznih obveznika - vjernika i nevjernika, donirala radnicima 150.000 kuna. Te je novce u Sisku kardinal Bozanić uručio biskupu Košiću. Hoće li to dijeliti Iustitiu et pax ili će biskup Košić to provesti po posebnim pravilima izgleda da nije ni bitno. Možda će i za radnike biti najvažnije što je tko od njih rekao nekih davnih sedamdesetih ili drugih godina, da bi dobio bar malo iz kardinalove donacije. Tko je nešto kazao tada, ne može ništa dobiti sada. Upravo takvo pravilo uveli su za Hedla, pa onda vjerojatno vrijedi i za sve druge.

Isad nakon izbora postavlja se pitanje, kako je prošao HDZ? Po konačnim i službenim rezultatima je izgubio, ali po tvrdnjama Šeksa nije. On, je naime kazao da je HDZ pobjednik. Možda HDZ i nije izgubio, jer se ne mijenja budući da i dalje ima Vladu. I to, eto, baš Vladu Šeksu.

Ipak, kad govorimo o ozbiljnim temama, zapravo je nevjerojatno da je HDZ izgubio. Jer Zna se da je u zadnji tren, pred same izbore, angažirao stare i poznate doktore da im pomognu. I to doktora Zdravka Tomca i doktora Zvonimira Šeparovića. Tko bi rekao da čak ni njihovi mudri savjeti neće pomoći u postizanju pobjede.

No, široj javnosti je već dobro poznato da oba doktora imaju bogato iskustvo u gubljenju na izborima. Tako je Šeparoviću falilo svega stotinjak posto glasova da bude predsjednik države kada se kandidirao, a Tomcu koji je svojevremeno, na prijašnjim izborima, bio osnovao svoju listu nije uspjelo prijeći prag od pet posto glasova. Falilo mu je samo oko pet posto da bi eventualno postigao tih pet posto.

Još da im se pridružio slavni gubitnik na konju doktor Slaven Letica, poraz je mogao biti i uvjerljiviji. A doktor Jurčević nije mogao pomoći jer je u to vrijeme sam izašao na izbore i samostalno gubio sa svojom listom.

Ima u svezi s Jurčevićem posebna zanimljivost koja je i jedinstven slučaj. Jurčević je bio nositelj liste u čak pet izbornih jedinica, pa i tamo gdje se pojavio kao kandidat - u Desetoj izbornoj jedinici. Ali gle vraga, povijest će zabilježiti paradoks, jer je Jurčević kao nosilac liste bio na toj istoj listi kandidat broj dva. Prvi kandidat, pod brojem jedan, bio je Goran Dodig. Tko zna je li Jurčeviću proradila savjest pa ga je možda bilo sram biti prvi na takvoj listi na kojoj je on nosilac te liste. Naravno, poražen je totalno zajedno sa svojima na listama. No ohrabruje ga to što nisu izgubili na svim izbornim mjestima. Naime, tamo gdje se nisu pojavili nisu izgubili. I to je mudro. Jer su izgubili samo u pet izbornih jedinica, ali u ostalih sedam nisu. Zato što se tamo nisu ni kandidirali. Matematički gledano manje su izgubili nego što su mogli. I to za duplo manje.

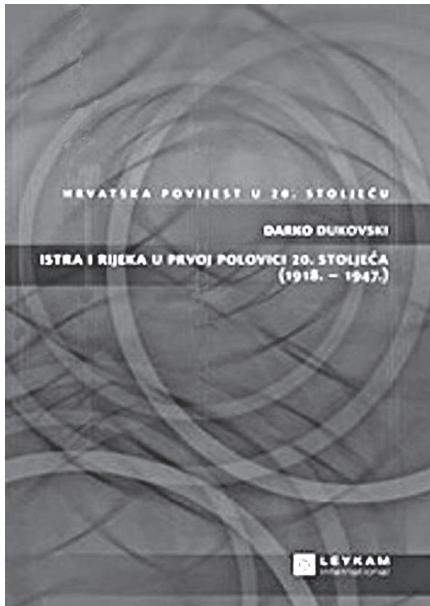
Svašta je bilo na izborima, pa je tako bila i Stranka žena u kojoj je bilo više muškaraca. Eto, na primjer, u Trećoj izbornoj jedinici prvi na listi Stranke žena bio je muškarac, a od ukupno 14 kandidata na toj listi bilo je osam muških. Oni čak nisu ni glu-mili žene da bi eventualno zavarali birače, k'čo neki, nego su se pojavili baš kao prave demokratske muškarčine. Ali su izgubili izbore. Postali su žrtve žena. Dakle, kad demokratski muškarci i podmetnu svoja izborna leđa zbog žena, trpe posljedice.

Ali, nije bilo Stranke muškaraca da se demokratske žene revansiraju.

Darko Dukovski:

Istra i Rijeka u prvoj polovici 20. stoljeća (1918.-1947.)

•Povjesničar i sveučilišni profesor Darko Dukovski objavio je novu knjigu o istarskoj povijesti koja je predstavljena na Sveučilištu »Jurja Dobrile« u Puli 4. studenoga 2011. godine

Poslije opširnih studija o istarskoj povijesti objavljenih prije desetak godina – Svi svjetovi istarski ili Još-ne-povijest Istre prve polovice XX. stoljeća (1997.), Fašizam u Istri 1918.-1943. (1998.) te Rat i mir istarski, Model povijesne prijelomnice 1943.-1945. (2001.) – povjesničar i sveučilišni profesor **Darko Dukovski** objavio je još jedan naslov iste povijesne tematike. Kao treći svezak iz serije Hrvatska povijest u 20. stoljeću, u sklopu Biblioteke Hrvatska povijest, u izdanju zagrebačke kuće Leykam international 2010. objavljena je knjiga *Istra i Rijeka u prvoj polovici 20. stoljeća (1918.-1947.)*. I dalje nova i trenutno pretposljednja u podujem nizu objavljenih knjiga pulskoga povjesničara, ova je monografija predstavljena na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli 4. studenoga 2011. godine. O autoru i knjizi govorili su **Ivan Žagar**, mag. **Eugenija Ehgartner** i dr. sc. **Igor Duda**, a predstavljanje je organiziralo Istarsko povijesno društvo u sklopu svog projekta Predstavljanje povijesnih izdanja u Puli.

Tridesetak godina istarske i riječke političke, društvene i vojne povijesti autor je podijelio u tri velike cjeline: 1. Razdoblje talijanske vladavine (1918.-

1943.), 2. Istra i Rijeka pod njemačkom okupacijom i NOP 1943.-1945, 3. Prijelazno razdoblje sjedinjenja Istre i Rijeke s Hrvatskom u Jugoslaviju (1945.-1947.). Njima prethodi kraće uvodno poglavlje, a slijede ih zaključna razmatranja, sedam povijesnih zemljovidova, imensko i mjesno kazalo, dok tekst upotpunjuje osamdesetak ilustracija.

Patološka slavofobija fašizma

Što Dukovski piše o fašizmu i antifašizmu, što o komunistima i Narodnooslobodilačkom pokretu? Poslije neuspjelog pokušaja okupljanja hrvatskih teritorija u Državi Slovenaca, Hrvata i Srba u listopadu i studenom 1918., Istru je okupirala talijanska vojska, da bi Rapaljskim ugovorom 1920. poluotok postao međunarodno priznati dio Kraljevine Italije, a u gospodarskom smislu njezino »slijepo crijevo« i polukolonijalni prirepak. Već prije dolaska fašista na vlast 1922. osjetio se pritisak nasilne talijanizacije. Prema Hrvatima i Slovencima u Istri i Rijeci fašistički režim nije imao nikakvih ograda, nasilje je bilo dio svakodnevice, a sam je Mussolini tvrdio da lakše može »žrtvovati 500.000 barbarских Slavena nego 50.000 Talijana«. Iako je fašizam bolovao od, kako autor kaže, »patološke slavofobije«, popis pulskih fašista otkriva više od trećine pripadnika hrvatskoga porijekla. U toj se jednostavnoj činjenici ogleda sva složenost nacionalnih i političkih prilika u Istri još od druge polovice 19. stoljeća. Prijelomni će događaj biti kapitulacija Italije u Drugom svjetskom ratu 1943. i početak masovnoga ustanka u Istri. Dukovski ističe da je NOP među istarskim Hrvatima djelovao na tri razine – antifašističkoj, hrvatskoj nacionalnoj i komunističko-klasnoj. Na prve mogao je pridobiti hrvatsko svećenstvo i istaknute nekomuniste (narodnjake), na trećoj je postupao oprezno, no jasno je da je KPH pokretu davala organizacijsku strukturu. Pa ipak, čini se da je masovni

antifašistički i nacionalni ustanak u rujnu 1943. izmakao partijskom nadzoru i poprimio poneke neželjene oblike koji su se ponovili po oslobođenju 1945. godine.

Poratni egzodus

Autor ne bježi od anarhičnih epizoda, osveta i smaknuća, od fojbi i egzodus-a, a za hrvatske ili partizanske zločine drži da su »uglavnom rezultat nesustavnoga, pojedinačnog ili skupnog samovoljnog djelovanja pojedinaca, rezultat eksplozije nakupljene mržnje u euforiji nacionalnog ustanka, a kasnije pobjede i oslobođenja«. Poratni egzodus mahom talijanskoga stanovništva povezuje s napetom međunarodnom situacijom i problematičnim lokalnim prilikama, ali i nasilnom i zatiračkom politikom Kraljevine Italije. Autor ne bježi niti od prijepora između komunističkog internacionalizma i iskazivanoga nacionalnog osjećaja te od netrpeljivosti između KPH i KP Italije koja se primirila tek 1944. kada su talijanski komunisti prihvatali mogućnost promjene predratnih državnih granica. Dukovski ne prešuće ni neshvaćenost Istre unutar hrvatskoga NOP-a te citira izvore koji svjedoče o »omalovažavanju« i »nedrugarskom postupanju« prema istarskim partizanskim borcima.

Kada je riječ o obrađenom povijesnom razdoblju, ono uključuje fašizam i godine socijalističke revolucije, godine kada su Istra i Rijeka sjedinjene s Hrvatskom u okviru nove Jugoslavije te godine kada pred modernizacijskim udarima počinje nestajati istarsko tradicijsko društvo. Kada je riječ o knjizi, ona je zapravo priručnik ili udžbenik koji se uvelike temelji na ranijim radovima istog autora, a u ovom je obliku – kratkom, jasnom, čitkom i bogatom podacima – prije svega namijenjena studentima i ostaloj čitateljskoj publici koju zanima istarska i riječka povijest. Stoga je ovo odlično početno štivo koje će putem svoga sadržaja i popisa literature biti izvrstan putokaz za daljnje čitanje ili istraživanje.

Igor Duda

BAĆINA

Članovi udruge antifašista i Mjesnog odbora Baćina i mještani Baćine položili su vijence i zapalili svijeće u Velikoj Bari, gdje su pripadnici 7. SS divizije Prinz Eugen 2. studenoga 1943. ubili 105 civila, među kojima i četrdeset četvoro djece. Prema izjavama preživjelih Baćinaca, Nijemci su zbog odmazde najprije pogubili djecu, masakrirali žene, a posljednje strijeljali starije muške osobe koje su predhodno morale iskopati veliku rupu u koju su ih poslije zatrpani. Nakon toga su zapalili sve kuće iz kojih su odveli nedužno stanovništvo. U Velikoj Bari i danas se nalaze ostaci 73 žrtve od kojih su 63 iz baćinskih zaseoka Šipak, Mala Bara, Velika Bara i Pijavica, dok su ostali stradali s područja Petračkog Blata.

V.D.

Odavanje počasti nedužnim žrtvama

BARBIĆI

»Prošlo je punih 68 godina od sedmolistopadskog masakra 1943. godine, kada su u jednom danu njemački nacisti strijeljali većinu stanovnika sela Barbići i Kunj. Među ubijenim su bila i djeca, najmlađe je imalo 7 mjeseci, a najstarije 15 godina. Romelova ofenziva u Istri bila je u znaku vatre i krvi, a današnje vrijeme ovakav način nemilosrdnog ubijanja nedužnih ima samo jedan naziv - genocid«, rečeno je 8. listopada na komemorativnom skupu.

Komemoracija je započela polaganjem cvijeća na spomenik nedužnim žrtvama, a središnja svečanost održala se u Barbićima, pred mnogobrojnim mještanima Kunja, Barbića, Letajca, To-

pida, Sv. Bortula, Raše, Labina i ostalih općina Labinštine, te Pule. Okupljenima su se prigodnim riječima obratili **Luciano Bolterstein**, predsjednik raškog ogranka UAB-a, **Severino Franković**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca Labinštine, **Lucijan Martinčić**, predsjednik Društva Josip Broz Tito Labin, koji je kao devetogodišnji dječak svjedočio ovim nemilim događajima, te **Josip Knapić**, načelnik Općine Raša

L.I.

KUKUNJEVCI

Kao svake tako i ove godine održan je komemorativni skup ispred porušenog spomenika u Kukunjevcu, nedaleko Lipika. Skup je organiziralo Vijeće srpske nacionalne manjine Lipika u suradnji s mještanima sela, Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Lipika i lokalnom samoupravom a u povodu 69. godišnjice stradanja srpskog civilnog stanovništva od ustaškog terora.

Ustaški obrambeni zdrug iz Lipika je 11. listopada 1942 opkolio, pohvatao i odveo na mjesto na kojem se svake godine održava komemoracija, muškarce, žene i djecu i svirepo ih likvidirao. Tada je poubijano i otjerano u logore 698 civila. Među žrtvama zločina bilo je i 120 žena i djece izbjegle s Kozare.

Komemoraciji je prisustvovao veći broj građana i rodbine. Poslije položenih vijenaca i upaljenih svijeća nazočnima se obratio **Darko Derenj**, predsjednik Vijeća srpske nacionalne manjine Lipika, **Stivo Živković**, mještanin, **Antun Haramija**, gradonačelnik Grada Lipika i drugi.

P. Matić

POZNANOVEC

Jednako kao u Domovinskom ratu, Zagorci su se među prvima našli među partizanskim jedinicama u Narodnooslobodilačkoj borbi. Da nije neprijatelj osujetio stvaranje Prvoga zagorskog partizanskog odreda, prva bi organizirana jedinica bila formirana upravo na području Hrvatsko zagorja. Među mjestima koja su prednjačila u priključenju Narodnooslobodilačkom pokretu bio je Poznanovec, čija su 42 stanovnika poginula u partizanskim jedinicama.

O tome govori knjiga Selo moje partizansko **Dragutina Mrkocija**, koja je predstavljena u Poznanovcu. Dragutin Mrkoci, sudionik NOB-a, rukopis je završio krajem 80-tih godina, ali je čekao s njegovim objavljivanjem do stvaranja povoljnijeg ozračja, kako kaže, za razumijevanje povijesnih činjenica i vred-

novanja sudjelovanja Zagoraca u partizanskim jedinicama od 1941. do 1945. godine. Knjigu su predstavili vodeći ljudi Saveza antifašističkih boraca i antifašista, general **Josip Skupnjuk**, **Miško Balija** i **Mirko Mećava**. Sam autor rekao je da mu je osnovna namjera da zabilježi istinu o ratnim danima u Poznanovcu i Bedekovčini, kako se povijesna događanja ne bi krivo interpretirala i kako bi se mladi ljudi upoznali s događanjima Drugog svjetskog rata na našem području, koji su Hrvatsku svrstali među antifašističke države i priskrbili joj status pobjednika

Z.L.

Predstavljena knjiga Dragutina Mrkocija

ZADAR

Veleposlanik Države Izrael u Republici Hrvatskoj **Yosef Amrani** otvorio je u Gradskoj loži u Zadru izložbu Hrvatski pravednici - heroji holokausta, koja prikazuje plakate s pričama 39 osoba iz Hrvatske koji su iskazali solidarnost sa Židovima proganjima za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske tijekom Drugog svjetskog rata. To je samo dio grupe od ukupno 106 muškaraca i žena iz Hrvatske koji su pomagali Židovima. Među njima je bio i hrvatski pravednik sa zadarskog područja, pok. Mate Buterina iz Novigrada, čija je dva sina prisutna na otvaranju izložbe **Ivicu i Vitomira Buterina** pozdravio gradonačelnik Zadra **Zvonimir Vrančić**.

- Izložba svjedoči o stradanju Židova za vrijeme zlih sustava nacizma i fašizma, svjedoči da je u tim teškim vremenima bilo požrtvovnih ljudi koji su ne štedeći sebe nastojali pomoći pojedincima iz židovskog naroda. Jedan od njih, Mate Buterin pomogao je Židovima u prebacivanju iz ustaške fašističke endehazije preko Novigrada - kazao je gradonačelnik Vrančić, koji je pozvao mlade da posjete izložbu, te da na tim iskustvima grade svijet tolerancije i razumijevanja.

S.D.

SEMIĆ

U povodu 68. godišnjice pogibije 19-orice partizana s područja Labinštine i Bužeštine na mjesnom groblju u prisutnosti predstavnika boračkih organizacija i lokalne samouprave te rodbine poginulih održana tradicionalna godišnja komemoracija.

Na zajedničku je grobnicu kraj crkve sv. Lovre položeno cvijeće te su zapaljene svjeće za borce koji su stradali tijekom nemačke ofenzive u listopadu 1943. godine.

N.L.

PLOČE

Polaganjem vijenaca u spomen-parku u kojem su urezana imena 320 poginulih partizana i 375 žrtava fašističkoga terora iz pločanskog kraja, Udruga antifašista Ploča, njihove kolege iz Dubrovnika te čelni ljudi Grada Ploča, obilježena je 67. godišnjica oslobođenja Ploča u II. svjetskom ratu.

Svi su bili Hrvati, rimokatoličke vjere. Na žalost, u ime hrvatstva ovaj je spomenik oštećen u vrijeme Domovinskoga rata. Nisu to učinili Hrvati nego vandali i barbari. Pravi Hrvati su 1991. s puškom u ruci išli u borbu protiv srpskoga okupatora, kako su to činili i njihovi djedovi 1941. Hrvati su vodili oslobođilačke ratove 1941. i 1991. Odajemo počast antifašističkim borcima, žrvama fašističkog terora i braniteljima Domovinskoga rata - rekla je **Slavenka Mušan**, predsjednica pločanske Udruge antifašista dodajući kako je svaki drugi stanovnik pločanskog kraja bio sudionik NOB-a.

D.V.

Pločanski antifašisti polazu cvijeće u spomen-parku

TROGIR

Polaganjem vijenaca ispred spomen-kosturnice na gradskom groblju, gdje su ispisana imena boraca poginulih u NOR-u s područja bivše trogirske općine, te na mjestu gdje je na groblju pokopano 29 Albanaca koji su s Kosova došli pomoći borcima 4. armije NOV-a i POJ-a, kao i

na još nekim spomen-pločama postavljenim u gradu vezanim uz događaje iz NOR-a, u Trogiru je obilježena 67. obljetnica oslobođenja od fašističkog okupatora. Vijence su položili izaslanstvo Grada, na čelu s gradonačelnikom **Damirom Riljom**, njegovim zamjenicima **Vedranom Zelajlijom** i **Milivojem Simićem** te predsjednikom Vijeća **Perom Mravićem**, zatim predstavnici Udruga antifašističkih boraca i antifašista te Udruge »*Josip Broz Tito*«, kao i stranaka SDP-a i HNS-a.

S.D.

SOLIN

U povodu 67. godišnjice oslobođenja grada Solina od fašista zajednička delegacija solinske Udruge antifašista i Grada Solina položila je vjenac na spomenik palima u NOB-u u Parku slobode na Širini. Tom je prigodom na minuti šutnje i počast poginulima pozvao **Ante Tonći Vetma**, predsjednik Udruge antifašista grada Solina, a okupljenima se obratio dopredsjednik Udruge **Duško Čizmić Marović**.

- Valja se sjetiti da ni jedan uspješni ustank nije dobio, ni mogao dobiti pojedinac. Pobjedivalo se samo kada su se udružili svi najbolji i najhrabriji bez obzira na sve moguće razlike koje dijele žive ljudi. Lako se naći s istomišljenicima, ali treba se povezati s onima koji misle drugačije, koji žive drugačije, s kojima se nikada ne bismo ni sreli da nas nisu povezali najviši ciljevi kao što je borba za slobodu. Tako je bilo 41., tako je bilo i 91. godine. To je možda najvažnije čega se danas moramo sjetiti jer živimo u zemlji koja još uvijek najviše uživa u podjelama - poručio je Čizmić Marović.

- Kroz mukotrpnu povijest hrvatskog naroda mnogi su pali za slobodu, a svaki od njih je živio svoje ideale, da njihova obitelj, susjedi i prijatelji žve slobodu i zato im svima treba odali počast - kazao je tom prilikom solinski gradonačelnik **Blaženko Boban**.

S.D.

SPLIT

Na svečanosti antifašista održana je promocija knjige »*Prošlost i budućnost, o nihilizmu spram naše novije povijesti*« uglednog splitskog sociologa i člana Udruge antifašista **Borisa Vuškovića**. Promotor djela bili su novinar »Slobodne« **Damir Pilić** i glavni urednik knjige **Marin Kuzmić**.

Autor piše o podcenjivačkom odnosu prema novijoj hrvatskoj povijesti. Piše i o promjenama društvenog sustava počet-

kom devedesetih godina prošlog stoljeća, koje su isle protiv najpozitivnijih tradicija Hrvatske i Zapada, a veličajući Hitlerov i Pavelićev nacifašizam. Riječ je o situaciji u kojoj se partizani prikazuju kao zloćinci, a ustaše kao pozitivci.

S.D.

S promocije Vuškovićeve knjige

VRGORAC

Povodom 67. obljetnice oslobođenja Vrgorca od njemačke okupacije, članovi SDP-a Vrgorac predvođeni predsjednikom **Radom Bobancem** i potpredsjednicom **Katicom Glamuzinom**, te članovima Udruge antifašista Grada Vrgorca, predvođeni predsjednikom **Draganom Brljevićem**, položili su vijence i zapalili svjeće za sve poginule partizanske borce na spomen-kosturnici boraca NOB-a. Potom su položili vijence i zapalili svjeće kod spomenika Lipanjskim žrtvama na gradskom groblju u Vrgorcu, u spomen na 33 Vrgorčana koje su 15. lipnja 1942. godine strijeljali partizani.

B.R.

Komemoracija u Vrgorcu

TRIBALJ

U selu Sušiku u Triblju podignut je spomenik osmorici mladića koji su kao partizani dali život u Drugom svjetskom ratu. Na ploču koja je »čekala« 70. godišnjicu ustanka uklesana su imena: **Drago Brnčić Andrićin** (19), **Ivan Brnčić Andrićin** (22), **Stjepan Jurčić Hrušvar** (21), **Petar Miklić Bruzić** (21), **Ivan Miklić Frkić** (17), **Ivan Miklić Mikulin** (20), **Vojko Miklić Jurin** (18) i **Vlado Stanišić Kovačev** (25). Na ploči postavljenoj u centru Sušika stoji da su se u »Sušiku rodili, prohodili i ratnici postali, živote za slobodu dali«.

Sušik je 1941. godine imao 96 stanovnika, čak 29 mještana je sudjelovalo u NOB-u, osam ih se nikad nije vratilo. Trojica mladića poginula su u Lici, a njihovi suborci ostavili su živote u Istri, Slavoniji, u Gorskem kotaru i na Krku. Za petoricu Sušićana se ne zna niti mjesto pogibije niti se zna gdje su njihovi grobovi. Najstariji je poginuo s 25 godina, a najmlađi je dao život u 17. godini.

Svečanosti u Sušiku prisustvovali su jedina dvojica i danas živih partizana iz Sušika, predsjednik Udruženja antifašističkih boraca Crikvenice, Novog Vinodolskog i Vinodolske općine **Matija Koščić** i **Franjo Brnčić**. Spomen-ploču otkrili su **Franjo Brnčić** koji je u ratu izgubio dva brata i **Marija Pešun** čiji je brat poginuo u antifašističkoj borbi.

N.L.

SRB

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije postavili su vijence za pale drugove na obnovljenom spomeniku izgrađenom u čast pucnja prve ustaničke puške u Srbskom klancu. Spomenik je uništen početkom devedesetih godina, a na njega su ispaljeni rafali srpskih vojnika koji nisu cijenili antifašistički pokret te je skinuta zvijezda petokraka koja se nalazila na njegovom vrhu.

Inicijatori obnove spomenika bili su članovi udruge antifašista općine Gračac, a okupljene je pozdravio predsjednik **Drađan Rodić** koji je između ostalog rekao da spomenik simbolizira prvi ustanak koji se dogodio 27. srpnja 1941. godine te borbu između ustanika i oružanih snaga ustaškog režima NDH. Cilj susreta bio je evocirati uspomenu i oteti zaboravu sklonost naroda antifašističkoj borbi na koju su svи ponosni.

Nikola Badija, predsjednik Komisije za njegovanje tekovina Narodnooslobodilačke borbe i prvoborac iz 6. ličke divizije, pozdravio je okupljene te rekao da je pucajan prve ustaničke puške na tom mjestu označio plamen NOB-a u cijeloj domovini Hrvatskoj.

Z.L.

Neki od okupljenih bili su aktivni sudionici borbi na ovom mjestu

VELIKI POGANAC

Vijeće srpske nacionalne manjine Koprivničko-križevačke županije proslavilo je u društvenom domu u Velikom Poganцу dan svog zaštitnika, Svetog Velikomučenika Dimitrija - Mitrovdan. Posebni gost bio je saborski zastupnik **Milorad Pupovac**, a osim njega, Mitrovdan su uveličali dožupan **Darko Sobota**, **Damir Kolman**, načelnik Općine Rasinja, predsjednik Županijskog SABA **Rudolf Kahlina**, te ostali prijatelji i gosti Vijeća srpske nacionalne manjine.

Predsjednik **Branko Dulikravić** istaknuo je kako su samo dva mjeseca funkcioniranja u novom sazivu napravili i više nego što su očekivali.

Složni smo i među nama nema svađa i nesuglasica. Općina Rasinja puno ulaze u naš kraj i bori se za ravnomjerno razvijanje cjelokupne općine, pogotovo potkalničkog dijela, gdje je većinsko srpsko stanovništvo - rekao je Dulikravić.

Saborski zastupnik Milorad Pupovac istaknuo je kako je vrlo važno sačuvati i vratiti status antifašističkih i partizanskih spomenika i građevina jer se taj dio povijesti ne smije zaboraviti.

P.L.

Antifašistička povijest se ne smije zaboraviti

LUDBREG

Na ludbreškom gradskom groblju učenici škole Ludbreg i škole »Petar Zrinjski« iz Jalžabeta na židovskom dijelu groblja posadili su žute šafrane.

Riječ je o međunarodnom projektu Šafran, kojem je cilj podsjećanje na Židove koji su stradili tijekom Drugog svjetskog rata. Cvijet žute boje simbolizira oznake kojima su Židovi bili obilježeni tijekom progona - objasnio je profesor **Milivoj Dretar**, autor knjige o Židovima u ludbreškom kraju.

Projekt je nastao na poticaj Europske unije pod programom »Europe for citizens.«

U projekt su se ove godine uključile brojne škole Varaždinske županije i čitave Hrvatske. Njime učenici usvajaju znanja, vještine, stavove i vrednote o ljudskim pravima, građanskom i demokratskom društву i odgovornosti. Također promatranje

cvića kako raste potiče učenje o važnosti tolerancije i poštovanja te upoznavanje pojma holokaust - rekao je Dretar.

P.L.

Šafrani u spomen na žrtve Židova

GVOZD

Dovršenim kriminalističkim istraživanjem Policijske postaje Gvozd proglašeni su kradljivci skupocjenih prokrom ploča s najpoznatijeg spomenika NOB-u na Petrovoj gori.

Riječ je o 50-godišnjem muškarcu i ženi iz okolice Karlovca za koje je utvrđeno da su tijekom kolovoza skidali dijelove sa zaštićenog kulturnog dobra u Slavskom polju. Uspjeli su skinuti pet velikih prokrom elemenata, čime su oštetili Ministarstvo kulture. Protiv para kradiljivaca bit će podnesene kaznene prijave zbog teške krađe. Materijalna šteta se procjenjuje na tri tisuće kuna, iako kradja ima i dimenziju koja nadilazi tu procjenu štete.

Umjetničko djelo legendarnog kipara **Vojina Bakića** (1915-1992) posvećeno antifašističkoj borbi i stradanjima u Drugom svjetskom ratu, tijekom 90-tih bilo je na meti politički motiviranog divljaštva i namjernog uništavanja, a posljednjih deset godina postala je omiljena meta krađe.

N.L.

VALPOVO

Prvi put od Drugog svjetskog rata za potrebe izložbe »Valpovština u vrtlogu Drugog svjetskog rata - Pogled na Drugi svjetski rat 66 godina poslije« obrađeni su svi novinski napisi iz Hrvatskog lista, koji se odnose na područje Valpovštine u razdoblju od travnja 1941. do travnja 1945.

Riječ je o izložbi postavljenoj u Muzeju Valpovštine, koja na nepristran i inovativan način razmatra ratno razdoblje u mirnom i idiličnom slavonskom gradiću, kroz sva-kodnevni život njegova stanovništva.

»Ovom izložbom želja nam je bila predstaviti život običnih Slavonaca, stanovnika Valpova i Valpovštine u vrtlogu ratnih godina. Treba imati na umu da je Hrvatski list u ratno vrijeme izlazio u totalitarnom režimu, gdje se za verbalni delikt završavalo

pred prijekim sudom, pa je uz službenu cenzuru, prisutna i jaka autocenzura. No ipak u njima čitamo svakodnevne vijesti s ovog područja, te pokušavamo zamisliti što je Valpovčanin u ratnim godinama smio znati i o čemu je mogao javno govoriti», objašnjava Mirjana Paušak, autorica izložbe i kustosica Muzeja Valpovštine.

Inače, tematika Drugog svjetskog rata u posljednjih je 20 godina iznimno rijetka u hrvatskim muzejskim i izložbenim prostorima, pa je ova valpovačka izložba time vrjednija. Posjetiteljima će biti zanimljivo izloženo oružje, dokumenti, dopisnice iz logora Jasenovac, posuđena numizmatička zbirka iz NDH, ali i posljednji materijalni ostatak nekadašnje valpovačke sinagoge. Naime, sinagoga je srušena 1941., te je od nje danas ostala samo ploča s hebrejskim natpisom u vlasništvu muzeja.

GRIŽANE

Povodom 70. godišnjice ustanka stotinjak boraca, logoraša i osoba koje njeđuju antifašističke vrijednosti s područja Vinodolske općine dobilo je priznanja i zahvalnice za njegovanje tradicija i tekovina antifašističke borbe. Priznanja i zahvalnice županijskog SABA uručene su na prigodnoj svečanosti u domu u Grižanama. Čelniku antifašističke udruge crikveničko-vinodolskog kraja **Mati Koščiću** koji je kao 16-godišnjak sudjelovao u Drugom svjetskom ratu, dodijeljeno je posebno priznanje za njegovanje, jačanje i razvijanje tradicije i tekovina antifašističke borbe.

Sa svečane sjednice

KOSTRENA

Biserka Vučković, predsjednica Udruge antifašističkih boraca i antifašista Kostrena, dobitnica je nagrada za životno djelo Općine Kostrena koja je uručena na svečanoj sjednici kostrenskog Općinskog vijeća u povodu Svetog Nikole, zaštitnika Kostrene. Biserka Vučković od najranije mladosti sudjeluje u društvenom životu Kostrene, a kako su obrazložili njezini predlagatelji Udruga umirovljenika i Udruga antifašističkih boraca Kostrena, još kao djevojka pomagala je za vrijeme Drugog svjetskog rata ugroženim obiteljima, borcima te u

zbrinjavanju mlađih Sušačana pri odlasku u partizane. Nakon rata ostaje aktivna u Mjesnoj zajednici Kostrena, Udrizi umirovljenika te u Udrizi antifašističkih boraca i antifašista.

Godišnje nagrade dobili su ženski Odbojkaški klub Kostrena i Nogometni klub Pomorac, a općinsku zahvalnicu klapa »Trabakul.«

XXX

Biserka Vučković ponovno je izabrana za predsjednicu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Kostrena. Na izbornoj skupštini UABA-e za njezinog zamjenika ponovo je izabran **Ljubomir Paškvan**, tajnik je **Nikola Linčić**, a blagajnica je **Zoranka Spicijalić**. Kako kaže Vučković, u predstojećem mandatu kostrenski antifašisti nastaviti će s dosadašnjim aktivnostima poput obilježavanja Dana Kostrene i uređivanja grobnica i spomenika poginulih u NOB-u.

Kostrenska UABA broji 46 članova od čega ih je 12 mlađih pa Biserka Vučković poziva mlađe Kostrenjane da se pridruže antifašistima.

N.L.

VIŠKOVO

Park ispred doma Marinići, u kojem se nalazi spomenik NOB-a, uređen je u sklopu godišnjih aktivnosti održavanja javnih površina općine Viškovo. Budući da je Dom Marinići društveno i kulturno središte naselja, pristupilo se uređenju ove površine, a u sklopu radova uredene su pješačke staze, zelene površine te popravljena javna rasvjeta.

OPATIJA

Antifašisti obišli spomenike opatijskog zaleda.

Početkom prosinca je UABA Grada Opatije posjetila mjesta koja su u Drugom svjetskom ratu proživjela strahote fašističkog terora i koja su bila spaljena na Opatijskom krasu. Odana je počast poginulim borcima i žrtvama fašističkog terora na spomenicima u Žejjanama, Munama, Vodicama, Jelovicama te Rašporu i legendarnom Brgudcu.

- Na Ćićariji, u podnožju Učke događali su se najvažniji dani u NOB-u na ovom našem području. Šume Učke čuvale su partizane, koji su se organizirali i djelovali na ovom dijelu Istre. Naročito je lijepo bilo u Rašporu prisjetiti se 1. konferencije AFŽ-a za Istru koja je tamo bila održana 23.7.1944. i na kojoj se skupilo oko 2000 djevojaka iz Istre i Kvarnera.

Obilazak sjećanja na davne događaje završen je kod antifašista Buzeta, velikih prijatelja Opatijskih antifašista. Na zajedničkom druženju u Buzetu, antifašisti Buzeta bili su domaćini Opatijcima i ispričali su nam o svakom spomeniku povijesna događanja na tom mjestu. A posebno mjesto je u lokalnoj povijesti imao legendarni Brgudac, koji je svojedobno proglašen Spomen selom. U blizini je čak 8 spomenika iz II svjetskog rata.

- *Posjet starom gradu Buzetu bio je impresivan, posebno s vidikovca s kojeg se može vidjeti cijela Buzeština. Za kraj našeg druženja i posjeta pogledali smo Spomen park Buzetu koji je lijepo obnovljen i kod kojeg se obavezno treba zaustaviti. Taj smo dan posvetili sjećanjima na događaje koji su obilježili našu slavnu povijest II svjetskog rata. Vrijeme kao da je stalo u tim mjestima, a prirodne ljepote Ćićarije svakog su se posebno dojmile. Zato poziv svima da obavezno prodru i posjete ova mala sela podno »Velike« Učke, kazala je tajnica udruge Suzi Cvjetković.*

ZAPREŠIĆ

Dubravica i Pušća tradicionalno obilježava međunarodni Dan borbe protiv fašizma, nacizma i drugih diskriminacija. Ove godine dan je obilježen organizacijom okruglog stola u srednjoj školi »Ban Josip Jelačić« u Zaprešiću na temu »Svakodnevni život u antifašističkom pokretu«.

Moderator skupa bila je **mr. sc. Željka Winkler**, profesor povijesti i filozofije na srednjoj školi. Kratke uvode na predloženu temu iznijeli su pojedini članovi naše udruge. Posebno ističemo izlaganje **prof. Vesne Čulinović-Konstantinović**, koja je govoreći o životu djece na oslobođenom teritoriju pobudila posebnu pažnju i interes publike. Emotivno i vrlo sadržajno izlaganje na temu odnos prema Židovima iz vlastitih iskustava iznijela je **prof. Silvija Bosner**.

Poznati filmski radnik, a u ratu član Kazališne grupe, na svoj specifičan način, zaokupio je pažnju učenika iznoseći svoje doživljaje iz tog razdoblja. Nakon uvoda bilo je zanimljivih pitanja od kojih izdvajamo pitanje jednog učenika: »Kakve su privilegije uživali demobilizirani borci NOR-a nakon rata?«

Odgovorio je učesnik NOB-e **Katušić Stjepan**.

»Nije bilo privilegija za borce NOB-e niti bi je mi tražili, naprotiv od nas borača posebno mlađih očekivalo se u školi, na radnom mjestu kao i u svim drugim sferama života da budemo najbolji, da služimo za primjer okolini.«

IN MEMORIAM

NENAD TURČINOVIĆ 1959.-2011.

Rođen u Krajiskoj Kutinici (Moslavina). Volio je svoj rodni kraj, pomagao je žiteljima do zadnjeg trenutka života. Drugi su uvijek bili ispred svega, no svi kojima je pomogao nisu bili uz njega kada mu je to bilo najpotrebnije.

Bio je dugogodišnji predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Kutine i jedan od osnivača. Aktivno je djelovao u Dobrovoljnem vatrogasnom društvu Krajiska Kutinica. Kao društveno-politički radnik angažirao se u lijevim političkim strankama. Opaka bolest u zadnje vrijeme nije mu omogućila još veće angažiranje u planiranim aktivnostima. I na bolesničkoj postelji dogovarao je obiljetnicu bitke na Humci za iduću godinu. Želio je da svaka iduća proslava bude bolja od prethodne.

VERA LACHNER 1925.-2011.

Rođena u Smederevskoj Palanci. Pripustila je kao omladinka partizanskim jedinicama. Nakon oslobođenja doseljava se u Osijek.

Aktivno je djelovala u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista u Osijeku.

ANDRIJA PINTARIĆ 1928.-2011.

Rođen u Adolfovcu (Slavonija). Tokom NOR-a bio je znan kao partizanski kurir. Nakon oslobođenja aktivno je radio na omasovljenju omladinskih organizacija u Slavoniji organizirajući brojne radne akcije.

Završio je Pravni fakultet, radio je kao savjetnik i načelnik personalnog odjela Izvršnog vijeća Sabora SRH sve do umirovljenja. Aktivan je bio u radu Sekcije 6. slavonskog korpusa pri SABA RH.

PETAR MRVOŠ 1917.-2011.

Rođen u Ljubošima (Gorski kotar). Partizanskim jedinicama pristupa koncem 1942. godine. Nakon oslobođenja zemlje službovaо je u organima unutarnjih poslova u Koprivnici.

Poslije umirovljenja aktivno djeluje u društveno-političkim organizacijama i Udruzi antifašističkih boraca i antifašista. Za rezultate svoga rada i djelovanja primio je nekoliko odličja i zahvalnica.

IGNJATIJE VUKIĆ 1923.-2011.

Rođen u Vukmaničkom Cerovcu. Drugi svjetski rat zatekao ga je u Zemunu kao soboslikarskog obrtnika. Vraća se u rodni kraj i priključuje partizanskom odredu »Losunja«. Kasnije je raspoređen u 1. tenkovski odred GŠ Hrvatske, potom odlazi na obuku u Egipat da bi se preko Italije vratio u domovinu i postao pripadnik 1. tenkovske brigade NOVJ. U završnim operacijama teško je ranjen i ostaje bez noge.

Nakon oslobođenja nastavlja školovanje i radi u organima unutarnjih poslova u Varaždinu, Zagrebu i Karlovcu. Za zasluge u ratu i miru dobio je više odličja i priznanja.

ABRAM MARUŽIN 1927.-2011.

U Puli je 26.10.2011. preminuo Abram Maružin. Rođen je u selu Maružini, općina Kanfanar. Nakon kapitulacije Italije priključio se NOP-u, početkom travnja 1944. odlazi u NOV, u I. brigadi »Vladimir Gortan«. S jedinicom sudjeluje u raznim akcijama sve do listopada 1944. kada odlazi u novoformirani bataljun za vezu Komande 43. istarske divizije, gdje postaje omladinski rukovodilac. Poslije rata na službi je u JNA do umirovljenja 1983. godine. Umirovljen je u činu pukovnika. Nosilac je više ratnih i poslijeratnih odlikovanja. Bio je član Udruge antifašističkih boraca grada Pule, a kraće vrijeme i potpredsjednik. Pet je godina intezivno radio na prikupljanju podataka o spomeničkoj baštini iz NOB-a za područje južne Istre, kao i o svim poginulim borcima i žrtvama fašističkog terora. Zajedno s Mihom Rojnićem objavio je knjigu »Spomenici govore«.

ANTE KESİĆ 1921.-2011.

Rođen u Studencima (Srbija). Od sredine kolovoza 1943. godine aktivno se uključio u NOB. Odlikovan je nizom odlikovanja među kojima i Medaljom za hrabrost. Antifašistički borci i poklonici antifašizma pamte ga po vrsnim aforizmima koje je predstavljao u svojim knjigama. Bio je i urednik glasila Društva »Josip Broz Tito«, te aktivan u radu zagrebačkih udruga antifašističkih boraca i antifašista.

Bio je urednik vanjsko-političke redakcije Radio Zagreba i vodeći vanjskopolitički komentator. Kao novinar obišao je gotovo cijeli svijet i izvještavao sa svih značajnih

međunarodnih političkih skupova toga vremena. Dobio je i 20 novinarskih nagrada. Izdao je više knjiga kao stručnjak za Bliski istok.

ANĐELA PAČKIĆ 1924.-2011.

Rođena u Novskoj. Početkom okupacije zemlje uključuje se u partizanske jedinice. Bila je pripadnica 28. slavonske divizije. Nakon oslobođenja sudjeluje u političkom i društvenom radu do umirovljenja. Aktivno je djelovala u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista »Jug« Zagreb. Nositeljica je više odličja i priznanja za ratne i poratne zasluge.

JOSIP ZUBEK 1928.-2011.

Rođen u Buševcu (Velika Gorica). Kao dječak pristupa Žumberačko-posavskom odredu. U jesen 1944. godine odlazi na školovanje u SSSR na obuku za pilota.

Poslije rata bio je probni pilot. Svoju ljubav za letenjem ostvarivao je leteći na mlaznim avionima do 1987. godine. Bio je na dužnosti načelnika letačkog odjela u jedinicama JRZ. Umirovljen je u činu pukovnika avijacije. Nosilac je brojnih priznanja i odličja, a najznačajnija je zlatna značka pilota. Aktivno je djelovao u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista »Jug« Zagreb, te u Sekciji zrakoplovnih vojnih umirovljenika.

LJUBOMIR SLIJEPČEVIĆ 1912.-2011.

Rođen u Hrastovcu (Grubišno Polje). Suradnik NOP-a od 1941. godine. Aktivno se uključuje u jedinice Kalničkog partizanskog odreda sredinom 1943. godine.

Nakon oslobođenja zemlje, demobilizira se i u mjestu Veliki Botinac do umirovljenja radi u privredi. Bio je djelotvoran u radu društveno-političkih i kulturnih organizacija te posebno u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista Koprivničko-križevačke županije.

OBAVIJEŠT

Molimo udruge i sekcije SABA RH i sve one koji šalju priloge za rubriku IN MEMORIAM da o umrlim osobama navedu provjerene i potpune podatke iz životopisa.

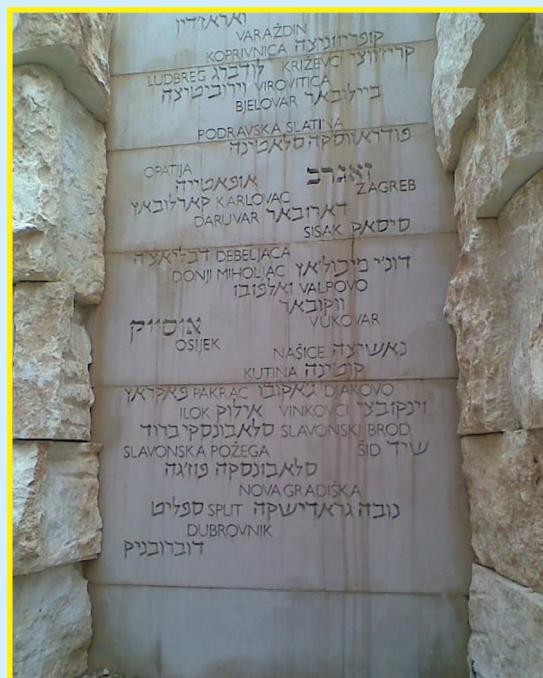
Posjet najvećem spomeniku Holokausta

Predsjednica Savjeta SP Jasenovac Katica Sedmak i ravnateljica Nataša Jovičić, službeno su od 19. do 24. studenog 2011. bile u posjetu Memorijalnom području Yad Vashem u Izraelu. Yad Vashem se nalazi na zapadnom rubu Jeruzalema i najveći je spomenik Holokaustu i Židovima žrtvama nacista u II. svjetskom ratu

Program koji je pripremio Muzej bio je ispunjen nizom sadržaja koji su omogućavali upoznavanje Memorijalnog područja i njegovog povijesnog i ukupnog značaja. Na početku posjeta upriličeni su razgovori s voditeljima svih sektora, a potom susret i s predstvincima onih koji su preživjeli Holokaust **Yehudom Starkom** i **Lili Gambis**, porijeklom iz Hrvatske. Oni su svjedočili o svojim doživljajima užasa Holokausta, ali bez poticanja na osvetu. Za našu delegaciju sve informacije su bile od velike važnosti obzirom da i Spomen područje Jasenovac prezentira sjećanja preživjelih logoraša i nastoji nuditi adekvatne sadržaje.

Yad Vashem raspolaže velikim arhivom, a organiziran je i Multimedijalni centar koji raspolaže s preko 7000 dokumentarnih i drugih filmova. U njemu djeluje i Međunarodna škola o Holokaustu s kojom Spomen područje Jasenovac surađuje od 2005. godine. Poruka ovakvih memorijalnih mesta mora uvijek biti samo jedna - zločin se nikad ne smije zaboraviti, baš zato da čovjek (čovječanstvo) ne ponovi iste greške i da ne izazove nove žrtve.

Osim komemoracije Yad Vashem godišnje organizira 80-ak različitih događanja koja, svako na svoj način, govore o Holokaustu kao najvećem zločinu koji se nikad i nigdje više ne smije ponoviti. U memorijalnom centru se nalazi i Muzej umjetnosti u kojem su izloženi radovi Židova koji su bili zatочenici logora smrti. Ipak, vjerojatno je najdirljiviji Dječji memorijal u kojem se neprestano čitaju imena jedan i pol milijuna djece ubijenih u Holokaustu. Memorijalni centar dodjeljuje i zaslужna priznanja onima koji su se žrtvovali u borbi protiv Holokuas-

Dolina stradalih zajednica – stijena s imenima hrvatskih gradova

ta, među kojima su i titule pravednika među narodima, zatim književne večeri, prigodni koncerti...

Posebno su značajna i iskustva Yad Vashema i njihov način organiziranja komemorativnih skupova što može biti od koristi i za Spomen područje Jasenovac.

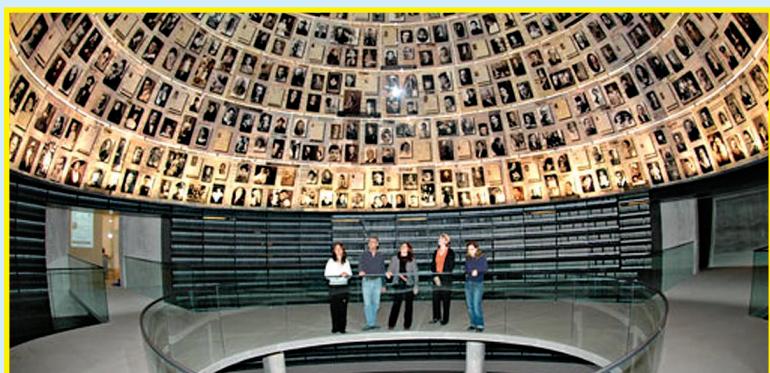
Program posjeta je završen zaključnim razgovorima s vodstvom Yad Vashema, na kojem su razmijenjena iskustva o radu dvaju memorijalnih područja.

Nakon boravka delegacije Spomen područja Jasenovac u Izraelu, objavljena je za 22. siječnja 2012. godine uzvratna posjeta direktorice škole **Chave Baruch** Jasenovcu.

Katica Sedmak

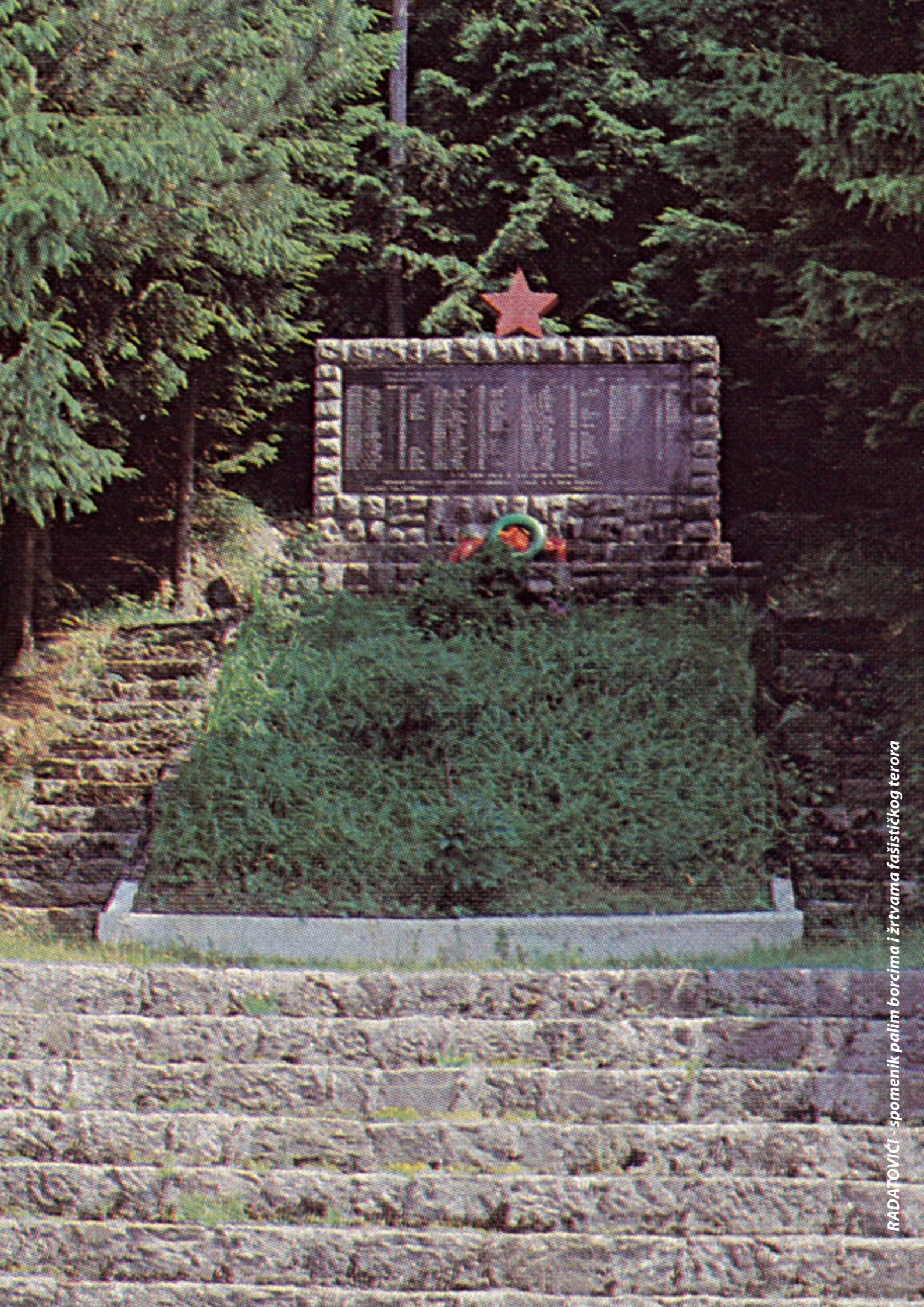
Spomenik židovskim borcima i partizanima

Dvorana s imenima

Multimedijalni centar

RADATOVIĆI - spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora